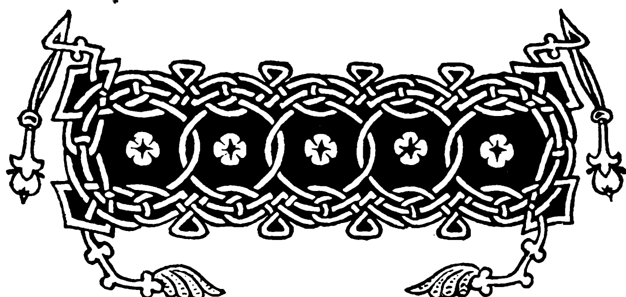


RASPLATA

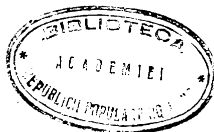
Gheorghe Prisăcaru ieşì din bordei foarte amărît. Se uită în sus, oftă, îşi trase pălăria veche mai pe frunte şi pornì încet, cu pas nesigur, spre malul lacului Razelm. De as'primăvară de când Măriuca copila cea mare, zăceà în bordeiul umed şi nici o speranţă ca să se mai îndrepte. — Atâtea necazuri întâmpinase de când venise aici, că-i veneà să-şi ià lumea în cap! I-se spusese... «În Dobrogea o să capeţi opt hectare de pământ, 2 boi» nimic nu văzuse... De se duceà la primărie, primarul, un rusniac înnalt, sdravăn, îl luà la gură. La Tulcea, domnul silvic,

N. DUNĂREANU

RĂSPLATA

NUVELE





BUCUREŞTI
«MINERVA», Institut de arte Grafice şi Editură. Bulevardul Academiei 3 — Edgar-Qiunet, 4
1908.

tot așà. Cui să se plângă? Când trecea prin sat, toate liftele se uitau la el ca la dracu. Intrà într'o crâșmă, nu se puteà să nu-l batjocorească: «Măi, veternelule, măi bejânarule, ce cauți în satul nostru? ai venit să ne iei pământul, hai? Să te duci în țara ta!»... Iar el ieșeà din crâșmă trist, descurajat, se întorceà în bordeiul sărac unde alte dureri îl așteptau. — In ziua aceia de toamnă, mergând așà, fără rost, pe lângă lanurile de păpușoi din preajma lacului albăstriu, se hotărî să mai facă o încercare la Tulcea; poate de data àsta s'o îndurà boerul și i-o da dreptul lui. Se întoarse la bordei. Nevastă-sa, văzându-l căutând prin casă, întrebă:

— Unde vrei să te duci?

El vorbì cu grijă:

— La Tulcea.

— Mă lași singură cu bolnava în casă, fără un gologan.... dacă ferească Dumnezeu, se întâmplă ceva?....

Veteranul s'apropiè tăcut de patul de scânduri, dete o țoală la o parte și privì lung, nemișcat, trupușorul uscat de boală,

cu ochii sticloşi, cu tidva capului goală, căci şi părul îi căzuse de atâta zăcere.

Bolnava, simţind pe cineva lângă dânsa, deschise ochii, gângăvì încet câteva cuvinte neînţelese....

— Măriucă, tată, vrei apă?

Omul se aplecă, luă o cană de lut, i-o întinse... dar bolnava făcù semn cu mâna că nu vreà.

Prin ferăstruica mică, un soare trist şi târziu de toamnă, trimeteà câteva raze reci în întunericul din lăuntru. Prin uşa veche, crăpată, veneà suflarea vântului rece dinspre lac. Şi'n tăcerea ceia de mormânt, omul stà mâhnit la capul bolnavei, cu inima strânsă de durere, şi nu ştià ce să facă. In cele din urmă se hotărî... Işi luă sumanul şi s'aplecă la urechea nevestei:

— Ileană, trebue să mă duc, iacă vine iarna!...

— Fă cum ştii, rostì ea destul de necăjită...

Omul apucă de-adreptul prin mijlocul miriştilor, lăsă în dreapta căsuţele pescarilor, în faţa căror copiii de ruşi cu

cămeşile roşii, se jucau sgomotoşi şi coborî de-a dreptul spre malul Razelmului. Vremea erà posomorîtă. Vântul rece răscoleà valurile albastre ale lacului, lovindu-le de ţărmurile pietroase, cu vuet clocotitor. In faţa lui, stâncoasă şi fără viaţă, privegheà în mijlocul apei insula Popina. Veteranul trecù grăbit cu capul în jos, strângându-şi trupul în sumanul vechiu, gândindu-se la viaţa lui necăjită, la satul lui uitat.... Atâtea luni de zile de când alergà, se sbuciumà pe la uşile boerilor şi'n toată vremea aceasta nici o speranţă. Ca să poată trăì, îşi vânduse văcuţa, găinele, acuma nu mai aveà ce vinde. Sacul de făină erà pe sfârşite şi, pe lângă toate astea, copila bolnavă... Dacă cei mari ar fi fost oameni cu inimă, n'ar fi îndurat atâtea, nu s'ar fi îmbolnăvit nici fata; căci el ştie bine.... de când a trebuit s'aştepte o lună, într'un hambar la Galaţi, desgheţul Dunărei, — i-a intrat boala în casă. Ce mai om şi prefectul acela din Dorohoi! Să-i deà ordin să plece iarna!...

La o bucată de noapte a ajuns în

Tulcea. Sleit de oboseală, cu stomacul gol, a luat-o încet pe străzile mute, unde paşii lui trezeau sgomote grele. Ii erà somn, şi veteranul se gândì că numai în port ar puteà aflà un loc de hodină. In miezul nopţei cheiul erà stăpânit de o linişte groaznică. Rar se auzeà pliscuitul valurilor lovindu-se de mal, iar din întuneric se iveau negre umbrele şlepurilor, caicelor, remorcherelor care dormeau.

In zarea neagră, un felinar verde târà o dâră de lumină în unde, iar din depărtare veneà ferberea apei la anafoare. Ca să nu-l simţă santinela, şi-a descălţat ciobotele, a luat-o încet, pitindu-se pe lângă movilele de marfă, lăzi, butoaie şi s'a ascuns între nişte saci. Când cele dintâi lumini goniră negurile, erà în picioare. A pornit-o într'un suflet la domnul Stanichievici, cu un fel de frică, par'că s'ar fi dus la un proces pe care se temeà să nu-l peardă. In faţa casei, alţi veterani din Pătlageanca, Başchioi, aşteptau la uşă. Asta i-a mai dat curaj. A intrat în vorbă cu ei şi toţi se văitau că «Nu le dă pământul». Unul slab, înnalt, din

satul «Regele Carol», numai că nu plângeà, spunea omul cum şi-a făcut casă, şi-a întemeiat gospodărie şi când credeà că s'a ridicat deasupra nevoei, vine apa într'o noapte de-a scăpat numai cu ce erà pe dânsul. Au tăinuit ei mult la uşa silvicultorului. Soarele stà sus când i-a chemat înlăuntru, ca la moară.

— Ei care-i povesteà? întreabă omul pleşuv, cu ochelarii pe nas, uitându-se în nişte hârţoage.

— Apoi, să vedeţi dumneavostră, conaşule, sărut mâinele; eu am venit aici de as'primăvară; de atunci aştept să mi-se dea pământul, dar domnul primar mă trimete la dumneavoastră. Acù eu am venit la dumneavoastră că dă, îi păcat de când aştept, şi-s sărac şi am ş'o copilă bolnavă la pat.

Funcţionarul ascultă pân'la sfârşit cu un aer nepăsător...

— De unde eşti? întrebă el.

— Din Sarichioi.

— Aha, din Sarichioi. Ai mai fost pe acì?

— Am fost, cucoane.

— Şi ce ţi-am spus atunci? să vii la toamnă, în Noembrie, nu-i aşà?

Veteranul parcă nu auzì bine: se uită lung, prostit.

— Bine, da eu ce să fac? sunt cu familia şi n'am ce mâncà...

Slujbaşul se ridică în picioare.

— Nu ţ'am spus la Noembre? să-şi culeagă oameni roada.

Veteranul voì să mai spuie cevà, dar simţì cum în clipa aceea sângele i-se ridicà la cap. Înnaintea ochilor i-se făceà negru, buzele îi tremurau.

— De ce mi-aţi dat ordin, atunci, să viu aici, dacă nu-mi daţi pământul?

— Şi ce-mi ceri socoteală mie? strigă silvicultorul înfuriat. Eşi afară!

El lăsă capul în jos, îş muşcă buza de ciudă şi coborî năuc pe scări. Pentru întăiaşi dată omul acesta bun, răbdător, îşi perduse cumpătul. In clipa aceea aveà în ochi căutătura unei fiare care ar fi fost în stare să rupă, să sfâşie totul în jurul lui...... Un moşneag bătrân, rezervist pe vremea războiului, văzându-l aşa schimbat s'apropiè de el.

— Ce ţi-a spus?

Prisăcaru oftă greu, înăduşit, se uită în sus şi gemù.

— Nu mai e dreptate...... M'au dat afară..... asta-i răsplata!...... iacă pentru ce ne-a adus aici!...

Rezervistul îi şoptì, cu un fel de frică...

— Da, da, să ştii, nu-i pe dreptate. Nu spuneà unul, am uitat cum îl cheamă, că pân'ce nu i-a luat şi purcelul şi lăghicerul cel mai frumos, nu i-a parcelat locul..... Dacă nu-i dai ceva, degeaba...

Gheorghe se uită la el.

— De unde să'i dai, când eu n'am ce mâncà!...

Se întoarse şi dând din cap, pornì încet pe străzi, se opreà din când în când şi nu ştià singur ce să facă. La un colţ de stradă se oprì. Se făceau nişte case noi şi oamenii munceau de zor, săpau gropile, cărau varul, nisipul, în gropi mari. Fără să steà mult pe gânduri, se tocmì la lucru şi începù să care cărămizile din căruţele care veneau grăbite. Tocmai într'un târziu căpătă câţiva gologani de-şi cumpără pâine şi nişte măsline. Seara adormì lângă bu-

toaiele de var, movilele de cărămidă, cu gândul ca să lucreze încă o zi, să câştige câţiva franci... Dar pe la miezul nopţei un vis ciudat îl făcù să se deştepte într'o teamă neînţeleasă. — Se făceà parcă, o mocirlă şi'n lăuntru pân'la brâu stà nevastă-sa cu copila'n braţe şi-l strigà pe el; dânsul însă n'aveà nici o putere ca să le ajute să scape. — Visul acesta îl nelinişti grozav. Ce să mă fac: se gândì el cercând să-şi alunge teama.

Dar de ce se încercà, cu atâta o greutate mai mare i se aşterneà pe suflet, parcă ceva îl goneà acasă... Se ridică buimăcit, cu capul greu şi pornì încet, strângându-se în sumanu-i vechiu. În puterea nopţei oraşul păreà un cimitir imens în care el singur erà viu. Cerul erà închis şi vântul rece gemeà printre ramurile veştejite, scuturând cele din urmă frunze....

Trecù de barieră, apucă pe lângă baltă,— înainte-i nu se vedeà la doi paşi, din ghioluri veneà fâşiitul aspru al stufului, chemări de păsări rătăcite care înfiorau muţenia cu glasurile lor aspre..... Şi veteranul mergeà grăbit prin marea de întune-

ric; mergeà zdrobit de atâtea dureri şi se gândeà la cei de acasă, pe care-i visase aşa de rău....

Se crăpà de ziuă, când intră în Sarichioi. Oamenii coborau spre lac cu lopeţile în spinare. Razelmul stăluceà negru în lumina cenuşie a revărsatului.

Trecù grăbit pe lângă căsuţele pescarilor, ridică într'un suflet dealul prin miriştea goală, tăind-o de-a dreptul spre bordeiu, aşezat în marginea cealaltă a satului..... Când ajunse aproape, se oprì încremenit.... I se păruse că aude un glas... Ascultă bine... Da. Erà glasul nevesti-sa... «Măriucă, Măriucă cum m'ai lăsat?!» Acum înţelese totul... Se uită în sus, îşi duse mâna la inimă şi nu mai vorbì nimic... Incet, slăbit, s'apropiè de uşa bordeiului... Femeia îi ieşì înainte cu faţa umflată de plâns.

— Cum m'ai lăsat, bre omule, şi te-ai dus?!.. Iacă a murit Măriuca, fără s'o împărtăşesc, fără să-i ţin lumânarea!...

Veteranul coborî cele două scări de pământ, se oprì lângă trupul nemişcat care stà întins pe scânduri, cu faţa în-

crețită de durerile morței... Își făcù cruce sărută obrazul rece, se rezemă apoi lângă ușă și rămase ca împetrit, fără să poată vărsà o lacrimă, fără să scoață o vorbă. La căpătâi, o lumânare mică își tremurà flacăra și'n mirosul acela de boală, pătrundeà slabă lumina zilei, deslușind mai bine mizeria din lăuntru.

— Când a murit? întrebă veteranul într'o vreme.

— Aseară.... cum ai plecat.... Am crezut că înnebunesc singură — și'ncepù să plângă, frângându-și mâinile... «Cum m'ai adus tu aci, între străni, să'mi îngrop copiii».

— Taci, bre femee, nu mai plânge; acuma-i degeaba... vorbì omul, cercând s'o liniștească.

— Lasă-mă să plâng, măcar cu atâta să mă ușurez! și s'apropiè de patul de scânduri, bocindu-se la căpătâiul moartei.... După o bucată de vreme, se ridică cu fața îngrozită, cu ochi sperioși, își șterse lacrimile, cu treanța mânecei.... «Du-te și adă un popă, cumpără o lumânare.... Ce stai aici?.. Cine are să se ducă?».... Dela picioarele moartei, într'o țoală, se

ivì chipul unui copilaş ca de doi ani şi începù să plângă speriat de atâtea sgomote.... Femeea îl luă în braţe, căutând să-l astâmpere, dar copilul plângeà înainte... Veteranul se încovoià, ridicând scările bordeiului... Când se văzù afară îşi scoase gologanii ce-i rămăsese, se uită la deal, la vale, şi nu ştià încotro să pornească, de unde să scoată bani pentru cheltueli, cine să-l ajute..... Se îndreptă spre primărie şi primarele, crezând c'a venit pentru pământ, începù să se răstească la el....

— Mi-a murit copila, vorbì el. N'am parà chioară.

— Şi cu ce să-ţi fac?

— Să-mi daţi un ajutor....

— N'am parale, prietene!

— Atunci măcar popa să-l chemaţi, dela Hagighiol, că dă, aici îi popă lipovenesc....

Pentru întâia oară, omul acesta mustăcios, rău, s'arătă ceva mai bun.... «Să-l chem» gângăvì el. Şi s'apropiè de telefon. Sbârnâì de două ori:

«Halò Hagighiol.... A, ha, Hagighiol....

Părintele Iftimie e acasă? Aha-i-acasă! Trimete un om şi spune c'a murit o copilă a veteranului Prisăcaru, să vie s'o îngroape... A, ha, când?....» Primarele se întoarse spre veteran: «Când vrei s'o 'ngropi?»

— Şi astăzi, pe la toacă, vorbì omul.

« Astăzi, pe la toacă....» strigă el la aparat.

După un sfert de ceas, telefonul sbârnăì iar.

«Ei, ce-a spus, vine?... Cum? nu poate venì?... Îi bolnav?»

— Auzi, nu poate venì; îi bolnav, şoptì primarele.

Veteranul se uită la el, isbucnì cu mânie.

— Cum? să ne lăsăm şi legea? N'o îngrop lipoveneşte!...

Primarele dădù nepăsător din cap...

Desnădăjduit, abia ţinându-se pe picioare, se duse la crâşmă şi din gologanii ce-i aveà, cumpără nişte cuie şi lumânări.

Se întoarse acasă, blestemându-şi zilele, cu o ură adâncă, răutăcioasă.

— Acum vor să-şi bată joc şi de legea noastră! vorbì el, femeiei.

Dânsa se uită la el, închise ochii, oftă şi rămase nemişcată în colţul umed, cu privirea rătăcită, fără să mai spue o vorbă.

Veteranul aprinse o lumânare la căpătăiul moartei, scoase două scânduri de la pat, luă o ladă, eşì afară şi începù să cioplească sicriul. Bătea cuiele în scândurile vechi, se opreà din când în când, ştergându-şi lacrimile care-i cădeau pe obraz. Când sicriul fu gata, îl aduse în bordeiu şi aşezară în el, trupul moartei; apoi pornì la popă. În ziua aceea noroasă şi umedă de toamnă, drumurile erau desfundate şi popa nu mergeà pe jos la cimitirul aşezat pe dealurile râpoase ale Sarichioului. Din casă nu mai aveà ce vinde... De unde să ia parale, ca să închirieze un cal? Se uită la dânsul şi-şi văzù decoraţiile prinse de cămaşa veche. Le scoase de la piept, le privì cu jale şi pornì la crâşma bulgarului, să le puie amanet.

— Astea, tinichele, nu fac la mine două parale, vorbì acesta cu răutate.

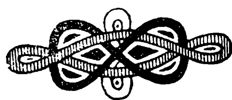
Omul desnădăjduit, desbrăcă atunci su-

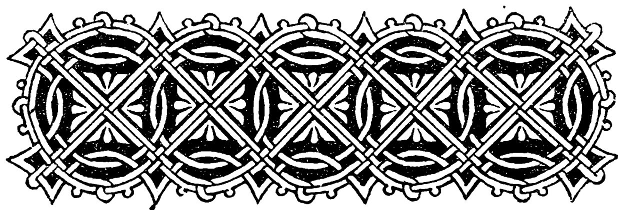
manul şi i-l întinse. Luă o piesă de doi franci, închirià un cal şi-l aduse acasă.

Erà trecut de miezul zilei... În bordei începură pregătirile... De la biserica lipovenească, clopotul cel mare începù să sune jalnic, revărsând melancolie în văzduhul posomorât. O ploaie rece prinse a cădeà de sus, îmbrăcând în ceaţă câmpiile goale. Popa venì într'un târziu, făcù slujba, se suì pe cal, luă frâul într'o mână, cădelniţa în alta şi convoiul pornì. În urmă veneà veteranul, ducând sicriul în spate, iar după el, femeea, ţinând în braţe copilul cel mic.

Glasurile, ţipetele femeei, mureau într'o durere amară, în bocetul vântului care jeluià şi el. Ploaea de sus nu încetà a cădeà, iar convoiul mergeà încet, trecù prin marginea satului şi începù să ridice coastele râpoase.... Lacul clocoteà în amurgul târziu, cu vuet asurzitor. Când şi când s'auzeà glasul preotului care cântà în limba lui «Gospodi-Pomilui, Gospodi-Pomilui»... De la o vreme drumul apucă la vale; calul o luă la galop depărtându-se, iar vete-

ranul cu sicriul în spate, porni, în pas grăbit şi după dânsul femeea fugeà plângând, cu copilul în braţe şi 'nnotând prin noroiul sclipicios.





VANIA

I.

De multă vreme, Petrea Moisei, nu se mai duceà la colibă să se urce în lotcă, ca să ià drumul mărei; îl vedeai în schimb, în fiecare dimineaţă, străbătând grăbit drumurile orăşelului, care duceà la mare, să vază dincotro a bătut vântul. Când marea peste noapte fusese agitată, ochii lui străluceau de bucurie; ştià Moisei atunci, că nisetrul, morunul, păstruga, au căzut cu uşurinţă în cârmaciu.

După ce se mai primblà o bucată de vreme pe cheiul de lângă far, se întorceà liniştit la crâşma cea mai apropiată, beà

un ceai şi aşteptà până ce Hreaţca se iveà cu căruţa, în marginea drumului.

Aşa îşi duceà el viaţa de când îi slăbiseră puterile iar feciorii i se mărise. În Sulina şi prin împrejurimi, Petruşca Moisei erà renumit ca pescar, pentru curajul cu care înfruntase furtunile cele mai mari ; cu toate acestea, pe băeţi îi ţineà tare din scurt şi nu-i lăsà niciodată să iasă la larg, când marea erà furioasă.

Intr'una din zile, Petrea venì ca de obiceiu la cheiu : furtuna erà cam mare ; se 'ntoarse la crâşmă; Hreaţca însă nu se arătă. Aşa ceva se întâmplase de multe ori, de aceea nu se miră. Sara venì liniştită... dar pe aproape de miezul nopţii un urlet groaznic îl făcù să sară din pat...

Eşì afară şi 'n întunerecul greu care-l lovì în faţă, Petrea simţì o înfiorare.

Abia acum putù el să-şi deà seamă, ce grozăvie e pe mare ! Vântul veneà cu plângeri grele, bocindu-se pe străzile întunecate. Une-ori se făceà tăcere pentru câte-va clipe şi atunci, în linişte, răsunau haotic fierberile mărei. Clopotul de la gura buhazului dăngăneà amarnic ca semn de

mare primejdie. Ascultă Petrea câtă-va vreme, apoi se întoarse îngrijat în casă.

Se culcă din nou dar nu mai putù dormì. «O furtună ca aceasta aduce pagubă. şi el în mare şi-a pus întreaga lui avere... Dacă vântul i-a rupt cârmacii? Dacă băeţii intră în mare?» Până'n ziuă, vremea i se părù un veac. Când cele dintâiu lumini veniră să gonească negurile, Petrea erà pe cheiu. Valurile se încreţeau, se rostogoleau în coame de spumă, deschideau înnainte-i goluri adânci, iar pescarul priveà cu sufletul întunecat, cu ochii mici, plini de ură. Une-ori trâmbele de apă se ridicau de-asupra cheiului şi porneau în stropi reci, lovindu-l în faţă. Văzduhul erà coprins de o lumină săracă, cerul cenuşiu şi soarele abià răsărit trimeteà câte-va raze depărtate.

Iar în fund, departe, crestele apei se luminau, ca într'o pustietate de moarte.

Aşa furtună de mult nu văzuse Moisei! Se întoarse cu faţa spre oraş, unde la adăpost, corăbiile se frământau în ancore. Se învârtì câtă-va vreme şi par'că nu puteà luà nici o hotărîre. Să se ducă

până la colibă, erà greu: 18 mile englezeşti, pe jos? Dar dacă furtuna rupe cârmacii? dacă băieţii intră în mare?! La întrebările acestea, simţì o greutate mare apăsându-i pe suflet.

Se lăsă pe pietre, îşi scoase ciubotele sufleçă pantalonii, apoi, făcându-şi cruce pornì întins pe malul pustiu. In drumul lui, de partea cealaltă a mărei, se întindeà nemărginită pădurea cu stuf. Un freamăt aspru venià dintr'acolo. În marginea bălţei, cârduri de bâtlani, ca nişte străjeri, dădeau semnalul fugei la apropierea lui.

O bucată bună de vreme Moisei nu întâlnì ţipenie de om... Oraşul tot se mai zărià cu vârfurile corăbiilor şi farul de la Comisiune. Valurile veneau mereu furioase, îl stropeau şi se retrăgeau, lăsând pe maluri culbeci şi scoici. Într'un timp, obosit, Moisei se lăsă jos. Simţeà că puterile îi slăbesc; dar grija că la coliba lui se poate întâmplà ceva, îl făcù să sară în sus şi-i dădù putere ca să ţie piept vântului care veneà din faţă, voind să-l oprească în loc.

Când ajunse la colibă, erà trecut de

miezul zilei, intră grăbit înlăuntru, dar nu găsì pe nimeni. În faţă, cele două luntrè culcate pe-o coastă; alături, caii, împedicaţi de picioare, păşteau.

«S'au dus în mare», vorbì el, frământându-şi mâinile şi-o gălbineală ca de mort îi cuprinse faţa. Nici n'avù vreme să se uite prin colibă; alergă la mal, se ridică pe-o movilă de nisip şi-şi aruncă privirea pe coamele valurilor, în nesfârşirea de apă. Marea gemeà, oftà cu zeci de glasuri, ca şi în ceasurile când pornise din Sulina. Soarele, ridicat deasupra, luminà pustiul. Petrea se uită lung şi dădù cu tristeţe din cap: «Ce-aţi făcut, copiii mei?» Se întoarse cu faţa spre stepă, de unde veneau plângerile vântului, apoi oftă din nou... Şi ca să ofteze el, Petrea, fala pescarilor, însemnà ceva. Zdrobit de oboseală ca şi de foame, se lăsă pe nisipul moale, cu ochii pe jumătate închişi, privind cu ură şi teamă în jurul lui.

Trecuse mult. O perdea cenuşie îmbrăcà întinderea. Din larg, cârduri de pescăruşi veneau ţipând. La gândul că vine şi seara, şi-ai lui tot nu se văd, Petrea sărì din

loc şi într'o durere mare lovì cu piciorul în nisip: «De ce nu se văd, ce să fie oare? Oh, Vania când ai ţinut tu sama de vorbele mele?!» În chinurile acelea se apropià şi noaptea, iar moşul stà acolo încremenit, fără să spue o vorbă. De odată însă, inima lui începù să bată cu putere... I se păruse... sau nu văzuse bine; duse din nou mâna la ochi... Da, acolo, pe coama valurilor se zăreà ceva.,. S'apropiè mai tare de mal. O umbră neagră a crescut, a dispărut iar. Tremurând de nelinişte, aşteptă. Obrajii i se încălziră. Umbra a răsărit iar şi cu un nou val s'a ivit mai aproape. Greutatea i se ridică de pe suflet... «Sânt ei, copiii mei!...» murmură el cu braţul întins şi par'că nu-şi mai putù spune nimic... Ce lungi i se par acum minutele! Încă puţin şi lotca a sărit aproape, se lasă la vale. Cei din lăuntru ridicară lopeţile... Un glas s'auzì strigând: apoi unul de la pupă întoarse lopata, încordându-şi muşchii şi valul furios care le venià în cale se desfăcù în două, dând drumul învingătorilor. Petrea, gonì înainte-le, sărì în apă şi-apucă luntrea de bot...

Cei din lăuntru, afară de Vania, săriră jos, apoi ca la o comandă toţi începură cu umerile s'o împingă pe nisip. Vania sărì cel din urmă...

— Când ai venit, tată?

El nu putù răspunde îndată; s'apropiè de flăcău şi-l bătù pe umeri.

Cei de faţă se priviră miraţi.

— Bravo, băeţi! rostì bătrânul încet, plin de bucurie.

— Ce? ai crezut că mi-e frică, de-ai venit aşa îngrijat? zise Vania.

— Nu ştiu ce-am crezut, dar acuma văd că eşti un adevărat pescar! Hreaţca se uită la bătrân şi vorbì:

— De şase ceasuri ne luptăm cu valurile.

— Ştiu, zise Petrea; pe aşa furtună eu n'am crezut c'aveţi să veniţi teferi.

Uzi de apă, obosiţi de muncă, stătură aşa, lângă lotca încărcată şi nimeni nu puteà spune cu adevărat prin ce primejdie trecuse... Dar figurile lor oţelite, căutăturile acelea aprigi, vorbiau mai mult ca orice. Moşul, cu ochii umezi de bucurie, făcù doui paşi şi se uită în lotcă. Morunii, nisetrii, trântiţi unii peste alţii, îşi dădeau

sufletul, căscând urechile şi mişcând încet din cozi.

— A căzut peşte mult?

— Cam la 300 de kilograme.

— Asta este ceva.

— Ei, să vezi lipovenii de la coliba dinspre Catarleţ, nici până acuma n'au eşit! zise râzând, Moruzov — un străin, tocmit la muncă.

— Unul din voi, face cât zece lipoveni; zice moşneagul.

Băeţii râseră. Numai Hreaţca, feciorul cel mic, ascultà serios, el se uità la tată-său şi-l întrebă:

— Ai venit de mult?

— Demult, tare demult.

— Dar voi când aţi eşit în mare?

— La 12.

— La 12?

Moşul clătină din cap.

Nu trecù mult şi la lumina felinarelor cei patru pescari lucrau grăbiţi: luau coşurile pe umeri şi dispăreau în întuneric; vorbele răspicate le furà marea... Luminile alunecau prin noapte, desluşeau une-ori capul vre-unui morun, chipul vre-unui

pescar. — Când treaba fù gata, la spatele colibei, în stepă, se aprinse un foc mare, Hreațca curăță o păstrugă și-o trântì în cazan. — Flăcări mari se ridicară mânate de vânt, luminând în jurul cazanului chipurile celor doi și erburile înnalte. Din stepă veneà vâjâitul vântului, din depărtare oftatul stufului, din mare, zgomot, gemete, iar din colibă frânturi de vorbe. Acolo, după ce isprăvirä lucrul, Vania cu Petrușca se apucară de vorbă. Bătrânul stà supt polog și flăcăul de pe un scăunaș răspundeà încet și serios. Ridicà din când în când capul și-atunci pe păretele de stuf, luminat de un felinar, se desemnà umbra uriașă a voinicului cu ochii albaștri, cu părul mare și cu pieptul lat. Moșul îi povestì grija lui, goana care-a dus-o până la colibă. Vania ascultà serios. După o tăcere flăcăul răspunse...

— Știu că erà greu: Dar ce erà să fac?... Mă gândeam la cârmacii noștri: dacă-mi-i rupeà furtuna, ce ne făceam?

— Așa, băete! Să trăești! curajul tău a fost mare.

Cuvintele acestea spuse de bătrân cu atâta mulțumire îl mişcară pe tânăr.

El se ridică şi întinzând mâna, vorbì:

— Eu nu mă tem de mare!

Ochii lui Vania scânteiară. Petrea îl privì țântă, se ridică în capul oaselor şi-o lacrimă îi răsărì pe ochi.

— Este rachiu, Vania?

— Este.

— Să bem atunci şi să ne veselim.

Vania se plecă, scoase de supt pat un şip şi-l întinse moşului.

— Să trăeşti, băete, şi de-acuma sf. Niculae să te aibă 'n pază, vorbì el ducând sticla la gură. O întinse şi flăcăului. Apoi strigă pe cei de afară.

Cei doi îşi arătară chipurile în uşă: — amândoi zdraveni şi fălcoşi...

— Na, băieți! beți şi voi, că mare ispravă ați făcut!

Pescarii luară sticla şi băură pe rând. Plecară apoi, aducând după puțin un cazan mare, plin cu borş. Petrea Moisei scoase o mescioară şi o întinse în mijlocul colibei. Vania aşeză farfuriile, lingurile şi spânzură felinaru aproape, într'un cuiu.

De odată, la lumina lui, în colţuri se desluşiră valuri de frânghie, cârlige şi sforile de cârmaci. Se aşezară apoi jos, roată, îşi făcură cruce şi începură să mănânce. Aburi uşori se ridicau din castronul plin, care le aburea feţele. Ei sorbeau mâncarea într'o mare bucurie, pe când moşul le întindeà mereu şipul.

— Beţi băeţi, că voi sânteţi adevăraţi pescari!

Flăcăii deşertau sticla, dar tot mai des cântà burcutul în gura moşneagului. În curând ochii lui şi ai cerorlalţi începură a străluci. Îşi lăsă lingura din mâini, şi bătrânul dădù drumul vocei; întâi domol, apoi mai tare, mai tare.

Cântecul melodios răsunà fermecător în coliba de stuf..

Vania începù să ţină isonul, apoi şi ceilalţi se luară după el.

Afară erà o noapte neagră de mormânt. Marea urlà batjocoritoare. Din stepă veneau alte gemete şi vântul sălbatic năvăleà în colibă, uneori clătinând acoperemântul de stuf... Ei, cuprinşi de veselie.

cântau înainte cântece aprinse, căci zi de sărbătoare erà în coliba lor!

II.

Toamna, în Sulina erà multă larmă; aici se strângeau corăbiile venite din toate părţile lumii şi tot aici s'adunau şlepurile din susul Dunării.

Seara când lucrul se sfârşià, portul răsunà de zgomot, cafenelele, berăriile gemeau de larma marinarilor cari beau şi cântau, să uite amarul vieţei chinuitoare. Odinioară, portul acesta erà de neluat în seamă. Aşezat între Mare şi Dunăre, înconjurat de cealaltă parte cu balta; doar câteva case dăinuiau lângă mal. De vremea aceasta, Petrea Moisei îşi aduceà foarte bine aminte. Venit de mic copil din Rusia cu nişte pescari şi murind aceştia, el rămase stăpânul celor două bărci cu care a trebuit să-şi câştige singur pâinea din meseria pe care o învăţase. Petrea a fost om sârguitor şi'n puţină vreme a putut să-şi cumpere şi cârmaci la mare. Pe urmă s'a însurat în Tulcea cu o Ruscă. Amândoi

s'au pus pe treabă şi ş'au ridicat nişte căsuţe în care trăesc şi astăzi.

Erà om bun, milos şi cu mare credinţă în Dumnezeu. În casă, pereţii erau tixiţi de icoane şi candela nu se stingeà nicicodată din faţa icoanei cu sf. Neculai, păzitorul. Dumineca se duceà regulat la biserică; iar când sărbătoarea îl apucà la coiibă, citeà într'o carte rugăciuni, făceà mătănii şi săruttà iconiţa dela gât. Urà straşnic pe lipoveni şi mai ales pe cei care-i chemà «bespopovi» — numindu-i eretici şi diavoli spurcaţi.

Din însurătoare, avusese trei copii: cel mai mare, Vanià, al doilea Hreaţca şi o fată care stă acasă, Nadejdea. În serile lungi de earnă când treabă nu erà la colibă, stà alături de nevastă, de copii, povestea fel de fel de întâmplări din viaţa lui. În Sulina, Petrea erà om cu trecere.

O săptămână după furtuna cea mare care-l înfricoşase, pescarul o dusese într'o veselie. «Ştiţi voi cine-i Vania meu?» spuneà el prietenilor, povestind întâmplarea, cu paharul în mână şi cu ochii plini de bucurie.

Toată toamna aceea, treburile merseră foarte bine; nu erà zi să nu cadă 150, 200 kilograme de peşte. Acuma bătrânul nu mai aveà nici-o grijă; puteà să privească cu linişte furtunile cele mari. Ceilalţi pescari cari aveau cârmaci, se mirau cum de nu prind şi ei atâta peşte. Petrea clipeà din ochi şi dădeà din cap.

— El ştià pricina. — Ca să câştigi, nu-i de ajuns să ai parale, să cumperi cârmaci şi să pui lipoveni acolo; trebue să fi fost tu singur pescar, să ai vătaf bun. Şi el avea vătaf de încredere pe Vania, cel care nu se temeà de mare. Când Vania mergeà în oraş, Moisei îi dădeà parale; căci îşi spuneà dânsul: un om care munceşte, trebue să şi petreacă.

Întruna din zile ducându-se pe malul mării, îi venì în cap o ideie:

— Dacă ar face la colibă o gheţărie? Primăvara când cădeau scrumbiile şi se întâmplà că într'o zi să prindă mai puţin, ca să nu se strice, erà nevoit să plece cu elė la târg. Dacă ar fi avut gheţărie, le-ar fi adunat şi-ar fi plecat la Vâlcov unde erà preţ mai bun. Ideea aceasta i-o spusese

lui Vania şi se înţelesese cu el că înainte de îngheţ, să pue oameni la săpat.

Întrară în Octombrie. Peştele acuma cădeà rar; dacă Vania puneà azi cârligele în mare, abià peste două zile le căutau. Ceasurile libere şi-le petreceau la ascuţitul cârligelor sau la cătrănitul sfoarei. De multe-ori luà pe Hreaţca şi porneà în baltă la vânat. Aveau ascunsă în stuf o năpârcă şi cu ea străbăteau ghiolurile lucii, întinderile de stuf şi boschetele de ţipirig, ascunzându-se lângă grinduri.

În amurg, soarele aruncà dâre de sânge pe suprafaţa apei. O privighetoare de baltă cântà într'un ţipirig; un bâtlan cădeà greoiu în japşă; o raţă măcăià pe sus, căutând cârdul... Treceà puţin şi deodată năvăleau sălbătăciunele. Când primul foc răsculà întinderea, ţipete de groază înfiorau balta. Se întorceau la colibă prin întuneric. Stuful fâşià, prin zidul lui ei deschideau cărare. Uneori perdeau drumul şi atunci ascultau de unde vin fierberile mărei. Într'una din zile ducându-se la vânat, rătăcì mult, iar către seară ajunse la o

colibă unde un pescar bătrân, zdrenţuros, îşi dregeà instrumentele.

— Hei, încotro îi drumul pe aici?

Pescarul ridică capul şi-i aruncă doi ochi urâţi.

— Drumul pe aici, iacă uşor: apuci prin stuf la vale.

— Dar prin canal nu-i chip?

Pescarul mormăì supărat:

— Prin canal nu se poate; doar am vintile.

— Ai vintile, zise Vania râzând; cine ştie ce lucru mare...

În clipa aceasta în uşa colibei s'arătă chipul unei fete. Moşul, cum o văzù, îi spuse:

— Dunea, adă sfoară.

Vania se uită mirat şi rămase cu ochii ţintă la fată. Dunea eşì din colibă, trecù pe lângă el cu sfoara şi se întoarse 'napoi, se oprì în uşă şi începù să privească la flăcău. Prin sufletul tânărului, străbătù o 'nfioare... Se uită la fată, voì să-i spue ceva, dar fata dispăruse. Ochii ei albaştri, părul galben şi faţa cea roşie, îl zăpăcise.

Hreaţca care sta lângă el, îi dădù cu

cotul. Ei îi răspunse: Măi, ai văzut ce frumoasă-i! Moşneagul se uită la băeţi cu un aer supărat parc'ar fi voit să-i întrebe: Ce mai staţi aici?

Dar Vania îl întrebă iar:

— De unde aţi venit?

— Ei, şi ce treabă ai tu, de unde am venit?

— Vreau să ştiu, că şi noi sântem pescari aici, la mare.

— Sânteţi pescari la mare? bine... şi a cui sânteţi?

— A lui Petruşca Moisei...

— Petruşca Moisei, mormăì el; şi s'apucă de lucru.

Flăcăul nu ştià cum să-l facă pe moşneag să vorbească. Văzând că nu-i chip. supărat, se urcă în luntre şi plecară, după ce mai trase cu coada ochiului spre colibă. Vania ajunse acasă foarte tulburat: În singurătatea bălţei întâlnise o fată frumoasă cum nu văzuse nici la oraş... Ochii albaştri frumoşi, obrajii ei rumeni, părul ei ca aurul, îl fermecase... Cine erà? De unde venise? se întrebà el într'una.

Se făcuse târziu. Ceilalţi adormiseră

supt polog, numai el stà chinuit de dor, cu ochii deschişi privind în noaptea măreaţă cum luna tremurà pe valuri argintul ei. În linişte s'auzeà sbuciumul valurilor lovindu-se regulat de mal. Din stepa nemărginită veneau strigăte nedesluşite şi chemări jalnice. Vania, chinuit de dor, îşi făceà planul în gând, cum ar puteà vorbì cu fata pescarului.

A doua zi, odată cu răsăritul intrară în mare. Se aşeză ca de obicei la cârmă. Hreaţca cu Moruzof la bobăici. Cerul erà limpede, aerul răcoros, marea păreà o oglindă de lucie ce erà. Lotca înaintà grăbită şi lopeţile tulburau luciul, lăsând în urmă două dungi de valuri ce se perdeau în cercuri fine. În măreţia acelei zile de toamnă în care vântul tăceà şi soarele ş'aşterneà aurul pe valuri, Vania se simţeà cuprins de un farmec adânc, neînţeles pentru dânsul până în clipele acele. Ceilalţi doi trăgeau regulat, aplecându-se, suflând greu, vorbiau veseli. Într'o vreme malul se perdù din vedere. Un semn negru se desluşì pe apă; erà un butoiu care pluteà pe deasupra şi de care erà legată

funia ce se prindeà de cârmaci Se opriră. Suflecară mânicile, pregătiră cangia, Vania legă un sac şi se prinse cu picioarile înîncheieturile lotcei. S'aplecă şi începù să tragă de funie. Ochii lor erau aţintiţi asupra cârligelor. Nici o vorbă nu se auzeà. Fiecare cârlig scos din apă, erà aşezat de Vania cu grijă pe marginea lotcei. Pe când erà aproape să isprăviască un *cheah*, flăcăul simţì la capătul cârmaciului o zmucitură puternică. Se întoarse şi făcù un semn. Moruzof se pregătì cu măciuca, iar Hreaţca cu cangea.

— Este peşte mare, zise Vania; fiţi gata.

Apoi flăcăul, scuipându-şi în palme, începù să tragă din nou odgonul.

Când morunul îşi arătă capul la suprafaţă, Moruzof îl lovì cu măciuca între ochi, Hreaţca îi înfipse cangea în spate. Apoi ca la o comandă toţi începură să tragă. Peştele se zvârcolì, luntrea se aplecă într'o parte şi într'alta, dar în cele din urmă, trupul greoiu căzù cu putere în barcă. Uzi de apă, cei trei se năpustiră cu cangea şi ciomegele asupra

lui. După ce-l omorâră de-abinele, unul se uită la el, vorbind:

— Are 100 de kilograme.

— Aşa ceva ştiu că-i bun.

— De-ar aveà şi icre: şi mai bine, vorbì Vania.

Pescarii se odihniră puţin, apoi începură să lucreze din nou. Într'o jumătate de ceas, mai căzură doi pui de morun şi nişte păstrugi. Moruzof trîntì cheahurile de câteva ori în apă, ca să le spele şi le aşeză grămadă în luntre.

Se întoarseră la colibă pe când soarele se ridicase sus de tot. Băeţii aşezară cu rânduială peştele în căruţă şi porniră să facă mâncare. Vania se lăsă pe pat gânditor. Înnaite-i nu vedeà decât ochii cei frumoşi ai fetei, care-l fermecase cu o seară mai 'nainte. Par'că îl ardeà ceva înlăuntrul sufletului şi de-abià aşteptà s'o mai vadă, să-i vorbească.

La masă, Hreaţca văzându-l grăbit, întrebă:

— Poate vrei să mergi cu mine la Sulina?

— Nu, răspunse el.

Şi fără să isprăvească mâncarea îşi luă

pușca pornind întins pe malul mărei; la capătul bălţei se vârî în stuf, urcându-se în lotcă şi tăind de-a dreptul. Când ajunse la colibă, fata era afară. Cum îl zărì pe voinic, voì să fugă, dar Vania începù să strige:

— Hei, fetiţo stai puţin! şi sărì din ciobacă.

Fata îl privì cu frică.

— Hei, nu te teme de tatu-tău, ştiu eu, dar el cine ştie când vine?

— Chiar acuma îl aştept şi-i rău de vede om străin, vorbì ea cu jumătate de glas.

Flăcăul se sprijinì în puşcă.

— Tare eşti tu fricoasă, se cunoaşte că stai în stuf... doar nu te mănânc; ia mai bine să vorbim ceva...

Se gândì puţin.

— De când sânteţi voi aici?

Dunea se uità la el şi par'că nu ştià ce trebuie să facă. După puţin, răspunse:

— Din primăvară.

— Din ce parte aţi venit?

— De unde? De la Vâlcof!

După vorbele acestea se apropie mai tare de dânsa:

— Tu n'ai mamă de stai singură aici?

— N'am mamă... a murit.

— A murit ?... Asta-i rău.

Şi Vania dădù din cap...

— Şi de ce-a murit ?

— De ce ?

Ea oftă uşor...

Vania se uită la dânsa şi la toate din jurul lui. Coliba erà săracă.

O plasă întinsă la soare, cârpită, şi nişte cârligo ruginite. Căută să schimbe vorba, se întoarse cu faţa spre canal, unde apa curgeà liniştită.

— În băltoaca asta se prinde peşte mult ?

— Tot se prinde.

— Da' de ce n'are tată-tău o plasă mai bună ?

— Dacă bea paralele...

— Bea paralele... şi s'apropiè s'o prindă de bărbie. Ea se trase înnapoi.

— De ce te temi tu de mine ? şoptì el cu o voce dulce.

Dunea dădù din umeri.

— Eşti frumoasă, mi-ai intrat în inimă şi pace.

— Du-te mai bine; iacă are să vie tata şi ne vede.

— Am venit pentru tine şi-acum mă goneşti?

Vorbele flăcăului o mişcară pe fată. Cu oarecare sfială dânsa îl întrebă:

— Unde stai?

— Aici la malul mări; sunt vataf.

Tăcură câte-va clipe. Ochii lor se privîră în taină.

De când te-am văzut, Duneo, aşa frumoasă, mi-ai stricat liniştea.

Ea îl privì blând. Voì să răspundă cevà... dar, atunci i se părù că aude un zgomot. Într'adevăr stuful fâşâià. Fata privì într'acolo.

— Auzi, vine tata, du-te! că-i rău de mine!

Vania par'că nu se'îndurà. Se întoarse, o strânse de mână şi se suì în ciobacă, apoi dispărù în stuf.

III.

Cu apropierea iernei, rar de mai vezi zile frumoase pe malul mărei: când ceaţă, de nu zăreşti omul la doi paşi, când furtuni straşnice care ţin în loc pe cel mai

curagios pescar. În zile de acestea pescarii erau fără chef; stăteau în jurul focului ca hoţii la pândă şi îndată ce vântul se potoleà, luau uneltele şi săriau în lotci. Peştele pe care îl prindeau, îl aşezau la sărat pentru iarnă. Aduseră stuf din baltă şi căptuşiră bine coliba, ca acel care va rămâneà să n'o ducă greu cu frigul. Multe zile se scurseră. La toate treburile Vania nu prea luase parte. Căutà numai ,de cârmaci; apoi, cum erà liber, o ştergeà prin baltă la iubita lui. Pentru Dunea, o fată săracă şi care 'n zilele ei nu trăise decât în durere, flăcăul acesta voinic şi frumos erà venit ca o fericire!...

Stăteau vreme îndelungă în marginea stufului şi în sărutări de dragoste îşi mărturiseau iubirea până ce fata ştià că trebue să vină tat'său. Odată dânsa îi povestì viaţa ei de copil chinuit; cum muncise de mică la cărămidă cu mă-sa şi cum tat'său îşi luà toţi banii ca să-i bea. Cum le luà la bătae şi cum mamă-sa murise din pricina asta. Flăcăul o ascultà cu inima îndurerată, strângând'o de mână şi şoptindu-i vorbe de încredere în viitor.

Vremea rea începù să le mai strice rostul întâlnirei. Zăpada căzù pe împărăţia stufului. Nori grei, negri acopereau cerul. Într'un amurg se auzì în stepă clinchetul tălăngilor, strigătul mocanilor cari coborau cu oile la iernat în stufărae. Timofei şi cu Dunea începură să-şi strângă avutul şi să se gătească de plecare. La coliba lui Moiseĭ, oamenii veniră, la săpat. O zi întreagă cercetară locul. O gheţărie într'un pământ băltos e lucru greu, totuşi îl găsiră. Vania trebuià să steà de capul lucrătorilor. Aceştia săpau cu zor în pământul nisipos, cântau, chiuiau, din groapa adâncă, fără să ţie seamă că deasupra lor cădeau fulgi uşori de zăpadă. Vântul din stepă se răsfăţà în voia lui, oftând jalnic, iar marea urlà mereu într'o fierbere de spume şi pe coamele ei se deschideau guri prăpăstioase. Pe neaşteptate, într'o noapte căzù un ger năstruşnic. Gheţăria atunci erà gata: Oamenii aduseră stuf, o acoperiră. Bătrânul dădù poruncă băeţilor ca să nu plece până ce n'or umplea-o. Trebuiră s'aştepte încă o săptămână până ce se prinse ghiaţă groasă pe baltă. Intr'una

din zile Vania lăsă treaba şi dădù fuga la coliba Dunei. Totul erà pustiu. După cum îi spusese Dunea, ei se mutaseră în Sulina. In sufletul lui, flăcăul amorezat nu-şi mai puteà stâmpărà neliniştea. Ce lungi i se păreau zilele! Se duceà cu căruţa la baltă şi nu ştià cum să deà zor ca să isprăvească mai repede tăiatul gheţei. Când şi aceasta fu gata, îşi luară bărcile, le puseră rând pe rând în car şi porniră veseli pe malul pustiu, lăsând la colibă, în singurătate pe un moşneag.

IV.

În Sulina, Timofei Vasiliev şi cu Dunea se aşeză într'o cocioabă de la margine. Căsuţa care aveà numai o fereastră cârpită cu hârtie, stà parcă să cadă în băltoaca îngheţată care-o înconjurà de toate părţile. Acoperământul erà de tablă veche cârpită şi de toate felurile. In căsuţa ceea cu lut pe jos, îşi îngrămădiră cei doi întreg avutul: iar lotca o lăsară afară, acoperită cu stuf. Pe păreţii umezi, ruinaţi, prinseră icoanele, iar pe masă stră-

lucià alama samovarului — singurul lucru bun la viaţa lor.

Bătrânul Timofei umblà prin port după treabă şi dacă găseà, jumătate din bani îi dădeà pe rachiu, la crâşma cea mai depărtată din capătul târgului. Acolo s'adunau tovarăşii lui — pescari din deltă care veniră să petreacă iarna în Sulina. Erau toţi de aceaşi credinţă cu dânsul şi pentru asta trăiau de oparte de ceil'alţi Ruşi cari-i urau şi-i numiau eretici! pentru că n'aveau popă.

Intre dânşii cel mai bătrân erà unul Gudrocev. Acesta, în fie-care iarnă când se întorceà de la pescărit, făceà pe popa lor. Ştià mai bine ca dânşii să citească, să cânte leturghia. Toţi Ruşii se uitau la el cu mare smerenie. Pentru că în Sulina n'aveau biserică, se sfătuiră ca slujba s'o facă ca în toţi anii în casa lui Gudrocef care erà mai cuprins. De aceea toţi lipovenii aduseră icoanele de pe acasă şi ticsiseră, la el, o odae curată cu chipurile sfinţilor.

In cârciumă erà larmă multă şi rachiul aveà în tot-deauna trecere. De multe ori

Timofei veneà acasă beat şi, îmbrăcat cum erà, se culcà, iar alte ori cădeà în uşă şi fata se munceà să-l aducă în casă să se culce. Sufereà toate acestea cu aceaşi răbdare şi umilinţă ca şi în anii trecuţi. Acuma însă, pentru ea, suferinţele păreau să ia sfârşit. Aceasta de când îl cunoscuse pe Vania şi de când el îi dădù speranţă să nădăjduească într'o viaţă mai bună.

Trecuse o săptămână şi mai bine de când fata plecase de la colibă. Mai mult de o săptămână de când aşteptà în singurătatea căsuţei. De câte ori nu săreà la fie-ce zgomot, se duceà la uşă crezând că a venit Vania!

Nopţile se scurgeau triste şi'n bocetele furtunei de multe ori i se păreà că aude glasuri care plâng durerea unei vieţi chinuite.

In sfârşit, cel mult aşteptat, sosì. Fata când îl văzù, de o dată se dete cu grije înnapoi.

— Nu te teme, sunt eu, Duneo.

— Nici nu te cunoşteam, Vania!

Flăcăul îmbrăcat bine, cu căciulă neagră

pe cap, cu palton nou şi guler la gât, întinse mâna iubitei lui.

— De când umblu!.. Dacă nu ştiam unde staţi.

— Şi eu de când mă gândesc la tine şi te aştept...

— Hei, de mult aş fi venit eu, dacă nu erà treabă cu gheţăria. A trebuit s'aştept să îngheţe balta, să car ghieaţa, să strâng instrumentele. Cât am suferit eu Duneo!...

Tăcură, privindu-se din ochi cu o mare iubire.... — De-acuma ştiu c'o să fim aproape: vorbì flăcăul. Apoi îşi scoase căciula din cap îndreptându-şi cărarea. Un miros tare de pomadă se împrăştià în jurul lui. Dunea se uità foarte fericită la alesul inimei ei.

— Te-ai dat cu pomadă?

— Am fost la bărbier; apoi, descheindu-şi paltonul, scoase din buzunarul vestei un ceasornic vechiu de nichel.

— Ai şi ceasornic... vorbì fata mai mirată.... Şi cât costă?

El râdeà mulţumit... Apoi îl întinse fetei, desfăcând lanţul... 15 franci am

nemărginită fericire....

Iubitul ei așa îmbrăcat, cu ceas l
brâu, parcă erà un domn din oraș. S
uità la el cu un fel de supunere ca fat

— Las' că te scap eu, şoptì dânsul, apucând-o de obraz. Fata îşi răzămă capul de umărul lui.

El urmă încet cu glas serios: «Eu câştig parale bune când e vremea pescăritului... Iaca, de acuma am să-i spun şi tatei».

— Ce bine, Vania, am să scap şi eu! Am să-ţi fiu toată vieaţa supusă!

Dunea însoţì vobele acestea cu un oftat şi clătină din cap: «De când a murit mama, tot mai rău s'a făcut şi rău a fost de mine».

— Nu-ţi spun eu că să n'ai grijă, Duneo? vorbì el mai tare, mai convingător.

— Aşa e. Dar dacă tată-tău şi mama ta, nu te lasă să mă ei?

— Cum să nu mă lase?

Fata părù că se gândeşte la ceva. Vania răspunse energic:

— Nu se poate; măcar să ştiu că mergem şi la Rusia, tot a mea eşti; apoi o strânse de mână cu o putere mare...

Îşi alipì buzele groase de faţa ei şi o sărută îndelung de parcă ar fi voit să-i ajungă pentru multă vreme. Ea tremurà, şi obrajii, înroşiţi de frig, aveau culoarea

trandafirului. Dinspre mare veneau oftările vântului. Stuful îşi frământà oştile cu vuet de valuri. Marea loveà talazurile de maluri iar la gura buhazului fierberea erà mai mare. Oraşul, întunecat şi trist, aveà aspectul unui cimitir părăsit, cei doi stăteau acolo, în uşa cocioabei, gata să se despartă.

Cele câteva şlepuri şi vapoare ascunse de gheţuri nu puteau dà portului veselia din timpul verei. Cheiul erà pustiu, în schimb cafenelele gemeau de larmă. Acolo se adunau muncitorii, căpitanii de şlepuri, barcagii şi jucau cărţi. În nopţile negre, urletele furtunei venite dela mare umpleau orăşelul de groază. Atunci şi cafenelele erau pustii şi numai prin căsuţe de se mai aflà ceva veselie... Ca să uite necazurile unei ierni care nu aduceà câştig, locuitorii târgului se adunau, de obiceiu seara, la câte unul şi cântau din armonie sau chitară. Petreceri de acestea se făceau şi în casa lui Petruşca Moisei. Bătrânul erà foarte vesel şi dacă beà un păhărel mai mult, începeà să joace căzăceşte. La treabă iar nu erà de glumit cu

dânsul; zile întregi lucrau la cârmaci şi la împletitul plăşilor. Samovarul strălucea pe masă şi sfârâià lin, pe când degetele zoreau înpletitul sfoarei. Târziu, Parasca — nevasta lui Petruşca — împărţeà ceaiul în nişte căni mari. După ce sorbeau băutura, Nadeja începeà să fredoneze un cântec cu melodie rusească; ceilalţi se luau după dânsa, numai Vania n'aveà nici un curaj. El nu se gândeà decât numai la dragostea lui şi la însurătorea care voià s'o facă înainte de începutul toanei pescăritului. Îşi făcuse planul ca să lucreze şi după însurătoare la tată-său, iar el să-i deà parte, ca la un vataf. Nu cereà mult şi de aceea credeà că şi bătrânul are să se învoiască...Cu Dunea se întâlneà foarte des şi amândoi aşteptau nerăbdători ziua când vor fi unul al altuia!

Postul Crăciunului aduse oarecare schimbare în căsuţa pescarului. Nici cântece, nici veselia cea mai dinnainte; acum dimineaţa şi seara cântau rugăciuni, băteau mătănii în faţa icoanelor Maicei Domnului şi Sfântului Neculai. Aşa au trecut cele

şase săptămâni. Venirea Crăciunului schimbase iar felul vieţei: cântece şi larmă, vinul curgeà din belşug, peştele sărat sfârâià în grătar. În seara de Sf. Vasile, Petruşca Moisei cu băieţii şi fata s'au mascat şi s'au dus pe la prieteni, cântând.

La întoarcere spre casă, Vania s'a rătăcit de ei şi a apucat la căsuţa Dunei. A stat mult de vorbă. Iar când a venit acasă, a găsit pe un prieten al lor, Colio. Era un băiat înnalt, ciupit de vărsat, cu un nas drept şi cam spânatec. Urât erà, însă iubit de toţi pentru vocea lui şi a meşteşugului cu care cântà din chitară. Tânărul acesta, paznic de noapte la vapoare, făcuse multă vreme curte Nadejei : îi scrisese scrisori, fata nu-i răspunse, dar el tot nu-şi luà nădejdea...

După ce au stat la masă şi au băut, Colio începù să cânte. Vocea lui fermecà pe cei de faţă. Ridicau apoi paharele şi cinsteau, fiind cu toţii plini de veselie, afară de Vania care erà fără chef. Însă cu sgomotul şi veselia ceea începù să se ià şi să golească paharele.

În tot timpul, Colio nu-şi mutà ochii

dela fată; iar ea, de câte ori îi simţeà privirea, îşi întorceà capul în altă parte. Asta-l năcăjì mult.

«Am să cânt un cântec de pescari,» vorbì el... Cei de faţă privirá bucuroşi, dând din cap...

«Un cântec pescăresc trebue să fie frumos, zise Petruşca. Tânărul începù să deà drumul vocei, lin şi neînchipuit de fermecător:

Femeea e vicleană ca marea, dragii mei...

Chitara răspunse într'o dulce tânguire.

«Bravo! strigă bătrânul, când Colio isprăvì.

Vania care atunci golise paharul, aţintì ochii mirat! cântecul acesta nu i-se păruse aşa de frumos cum îl lăudà tatu-său.

Cântăreţul începù iară:

Pescari să nu vă'ncredeţi, în ochişorii ei».

Şi strunele îi răspunseră.

—Minunat, bravo! ăsta-i adevărat cântec, strigă Moisei. Curat de pescar!

Şi întinse paharul... Nadeà se înroşì şi trecù în altă odăiţă; ea înţelese unde ţintise Colio... Numai Vania, la auzul acelor cuvinte se posomorî.

Prin sufletul lui trecù o săgetare. Bătrânul ciocnì iar paharul, în timp ce Vania se apropiè de masă, şi făcând un semn cu mâna, strigă:

— Nu-i adevărat ce spune cântecul!

— De ce, băete! zise bătrânul, întorcându-se spre dânsul.

— Aşa, căci marea e vicleană, dar femea nu...

— Ei, ştii că-i frumos? Aşa-i cântecul şi pentru asta poate te-ai supărat?

— Da, m'am supărat!

Moisei începù să râdă, dar mai pe înfundate râdeà Hreaţca. Colio rămase foarte încurcat pe când Vania care băuse câteva păhărele mai mult şi-şi aveà focul lui, o ţineà una... «Nu-i adevărat».

— Ei, de unde ştii tu că femeia nu-i vicleană? întrebă Petruşca.

— Mă priveşte!...

— Poate iubeşti vre-o fată şi nu te-a înşelat pân'acum?

— Şi dacă iubesc, ce vreţi?...

— Ai tot dreptul, ce să vrem!...

Bătrânul clipì din ochi şi întrebă:

— Şi cine-i iubita ta, Vania? Poate ne faci o nuntă?...

— Am să fac, să ştiţi!...

— Noroc să dea Dumnezeu! Da'cine-i fata?

— Dacă ţ'oiu spune, ai s'o cunoşti?

— De treizeci de ani de când sânt aicea, oiu cunoaşte şi eu câţi-va oameni, vorbì tatu-său, tot mai curios.

Vania se codeà.

— Dacă zici c'o cunoşti.... îi Dunea lui Timofei pescarul.

Bătrânul privì mirat.

— Dunea lui Timofei?... Dunea? Cine-i tată-său?

— Pescar!

— Pescar aici în Sulina.... nu cunosc....

— În baltă....

Moşul se'ncruntă deodată. Se'ntoarse scurt.

— Vorbeşti dinadins? băete!

Vania dădù din cap. Ochii bătrânului s'aprinseră de mânie:

— Fata lipoveanului Timofei? Asta ţi-ai ales-o tu?

— Şi de ce nu?

— Pentru că-i lipovean spurcat şi eu nicio dată n'am să te las să ei pe-o eretică!

Flăcăul se'nroşì la faţă; ochii i-se aprinseră. Răspunsul lui tată-său parcă-l ardeà la inimă. Nu s'aşteptase până'ntr'atâta.

— Şi dacă-i lipovancă? Eu o iubesc!

— Poţi s'o iubeşti, dar n'ai s'o iei.

— Ba am s'o iau, vorbì el cu durere.

— Ce-ai spus? strigă bătrânul înfuriat, arătându-i pumnul.... o eretică, o păgână, fără popă, din neamul cel păcătos care a fost gonit de Nicolae Pavlovici, n'ai să iei!...

Cei de faţă păreau de ceară, fără să se mişte sau să spuie o vorbă. Se uitau când spre unul, când spre celălalt.

Se auzì iar glasul flăcăului:

— Pentru mine nu-i păgână.

Moisei se uită aspru şi, crâşnind din dinţi, voì să se apropie de el pe când ceilalţi îl opriră.

«Ha, asta-i nevasta ta!,.... Aşà nevastă ţi-ai ales!.... Bine că ştiu... Cât-oiu trăì eu, n'am să las să-mi faci neamul de râs!...»

Vania nu mai zise nimic. Se răzămă

de perete şi cu mâinile pe piept se uită cu ochii crunţi în podele.

Toţi se priveau spărieţi,... iar Parasca din uşă clătină din cap, pe când Hreaţca şopteà încet Nadejei: «Cine-a pus pe Colio să cânte aşa ceva?» Tot rostul petrecerei se stricase şi din veselia cea mai dinnainte par'că o furtună s'aşternuse peste sufletele lor. Se despărţiră într'o mare tăcere.

Din seara Sf. Vasile, în căsuţa lui Petruşca Moisei, nu mai erà voe bună... Ii vedeai pe toţi îngrijaţi, aşteptând par'că o nenorocire să se abată peste capul lor. Moisei cel vesel de odinioară erà acum de necunoscut.

«Cum, Vania al meu să se însoare cu o fată din neamul rascolnicilor? Asta nu se poate!...» Şi de câte ori se luà vorba, se înfurià de nu-l mai cunoşteai; Vania însă, o ţineà una şi la întrebările lui tatăsău răspundeà hotărât: «Am s'o ieau, că mi-i dragă!»

«Ereticule, gândeşte-te ce faci! îi strigà atunci bătrânul, uitându-se la icoane. «Ne

spurci neamul, blestematule, unealtă a lui Iuda.»

Parasca zădarnic căutà să îndrepte lucrurile. Ea se ţineà mereu de capul lui bărbatu-său cu vorbe bune şi-l rugà să nu se poarte cu atâta asprime: aveà frică să nu i se omoare ficioru-său. De aceia îi spusese că mai bine ar face să-l însoare. — «Mai bine-l îngrop de cât să-mi spurce credinţa!» Insă, după ce-i treceà furia, vedeà şi el ce rău e fără Vania la co libă... Un om străin n'ar lucrà numai pentru el şi pe urmă cu ce trăesc? Asta îl îngrijà mult... Aşà trecură câteva zile. Vremea erà mohorîtă şi cerul întunecat. Vania stăteà pe gânduri, se duceà în vre-o cafenea, dar fără nici un chef. Se abătù pe la căsuţa Dunei şi neîntâlnind-o, se întristă şi mai mult. Află însă în urmă că fata a plecat cu tată-său la tăiat stuf în baltă. Dacă ar fi fost ea, i-ar fi spus, s'ar fi înţeles ce-i de făcut...

În ziua Bobotezei, toţi ai casei porniră la biserică; de acolo cu popii şi prapurile înnaintară spre malul apei. Cerul se mai răzbunase. Dinspre mare suflà vântul rece.

La gura buhazului şi până 'n dreptul comisiunei, Dunărea erà desgheţată, valurile erau tulburi şi glodoase. Ei se opriră în faţa unei cruci de ghiaţă şi preoţii începură să cânte. Pe când slujba erà aproape gata, se văzură venind din oraş o ceată de oameni descoperiţi cu bărbile mari; — erau lipovenii bespopovăţi. — În mijlocul lor mergeà unul mai bătrân, şi cântà rugăciunile, iar pe de-lături câteva femei în rochii roşii, verzi... Vania, cum auzì vocea Dunei, fără să mai steà mult pe gânduri, se strecură prin mulţime şi se îndreptă spre grup. Când fata voì să se întoarcă acasă după slujbă, el îi făcù semn şi pornì înainte spre marginea orăşelului.

Foarte neliniştită după câteva zile de despărţire, Dunea s'apropié de flăcău. Se luară de vorbă de una de alta, dar când văzù că Vania răspunde mai trist ca de obiceiu, ea se 'ntunecă deodată la faţă.

— Ce ai, Vania?

— Ei, ce să am... — şi se uită în sus...

I-a fost de ajuns fetei ca să înţeleagă totul. Cu o mare durere, vorbì:

— Poate s'a întâmplat ceva? Spune

Vania ceai? Ţ'o fi spus tată-tău că nu te lasă să mă iei?

— Da, răspunse el încet; apoi într'o durere mare: Şi dacă nu mă lasă, eu tot fac ce voesc...

— Ştiam că n'o să te lase, pentru că's lipoveancă...

— Şi dacă eşti lipoveancă? Eu tot te iubesc... decât fără tine mai bine să mor...

Cuvintele acestea hotărâte, spuse din inimă, mai liniştiră pe fată.

— Când ai vorbit cu Petruşca?

— La Sf. Vasile. I-am spus tot... Acuma mereu stau pe mine cu gura... dar lasă, am s'aştept o săptămână, două, apoi totul s'a isprăvit...

— Să nu se întâmple ceva, zise fata cu grijă.

— Ce să se întâmple Duneo? O să mergem în Rusia, şi pace... O bucată de pâine sânt eu vrednic să câştig.

Ei se priviră cu ochii trişti şi glasul lor aveà ceva dureros.

Tăcură mult... iar vântul treceà pe lângă

ei cu un şuer domol, s'afundà apoi în stuful din faţă...

I-am fost supus, am muncit şi acuma aşa se poartă cu mine, vorbì iar Vania; —dac'oiu plecà eu să vedem ce face la colibă?

— Are să aducă un vătaf.

— Ha, un vătaf? las, c'o să vadă el... răspunse Vania cu un râs răutăcios.

Dunea stà lângă el şi parcă nu mai găsià ce să vorbească iubitului ei. În ziua aceia de sărbătoare, fata îmbrăcată cu rochiile ce le aveà mai bune erà aşa de de frumoasă cum niciodată nu i se păruse lui Vania ! El o privì mult, apoi după ce se despărţiră, rămase încă vreme locului, urmărind'o din ochi.

Zilele acuma erau ceva mai liniştite, numai noaptea vântul suflà rece. În casa lor, nici un chef; nu mai aveau de lucru. Treceau zilele, nopţile, unele după altele, fără de nici un folos. Dacă n'aveau să lucreze setcile, apoi pentru scrumbii, slabă nădejde. Cu nerăbdare Vania aşteptà să vadă ce gânduri are tată-său. De câteva zile însă în casă erà oarecare schimbare:

«Ce să fie? îşi ziceà el; poate că mă lasă s'o iau!... «Noaptea pân'târziu părinţii lui între dânşii şopteau, parcă pregătiau ceva. Într'una din zile, după ce stătură la masă. Petruşca chemă pe flăcău la o parte. El venì bucuros, aşteptând nerăbdător ce are să-i spue bătrânul.

— Iacă ce ne-am gândit noi: Tu vrei să te'nsori şi noi ţi-am găsit o fată bună şi cu parale.

Vania se întunecă:

— Cum? să mă însuraţi cu cine vreţi voi?

— Da. Să te 'nsurăm cu o fată frumoasă, o Ruscă de legea noastră.

— Poate să fie, dar eu n'o iau!

— Atunci nici pe lipoveancă.

Bătrânul voià să pară liniştit, dar sângele fierbeà într'însul:

— Sânt nişte eretici spurcaţi, vorbì el din nou, dând din mâini; să-ţi citesc în cărţile sfinte.

— Și fata ce are cu cărţile astea, dacă mie mi-i dragă? vorbì Vania, mai schimbat la faţă.

— Cum să n'aibă? Nu-i fiică de bespo-

povăţi? nu cântă cu Gudrocef? nu zice că noi sântem unelte ale lui Anticrist? Iar dacă te duci în casa lor, nu spală locul după ce ai plecat?

— Nu-i adevărat.

— Cum, păcătosule, suflet vândut diavolului, zici că eu îs mincinos?

Bătrânul, tremurând de mânie, se repezì la flăcău cu braţele întinse şi'ncepù să-l lovească: «Ereticule, ce vrei să faci?» Flăcăul, înfuriat peste măsură, îl apucă de mijloc şi-l repezì la o parte.

— Rascolnicule. Anticrist! strigă bătrânul denzădăjduit şi voì să-l lovească din nou. Dar Vania, cu ochii crunţi, se repezì spre uşă şi eşì afară. Apucă pe drumuri strâmte şi se oprì la căsuţa Dunei. Bătù în uşă.

— Haide să mergem! aici nu mai putem stà.

Erà foarte schimbat la faţă şi o mare tristeţă aveà în glas. Fata începù să tremure. Intrară apoi în căsuţă şi începură să strângă ce aveà mai bun, făcură o buccea, apoi se depărtară spre malul mărei.

Trecură câteva ceasuri şi bătrânul stà

tot acolo în colţul mesei, cu privirea rătăcită, cu ochii încruntaţi de ură, fără să spue o vorbă. Seara s'apropià. O seară posomorâtă de Februarie. Vântul urlà afară şi sgomotul lui mărea durerea celor dinnăuntru. Bătrânul Petruşca plângeà înnăduşit, pe când Hreaţca şi Nadeja se uitau cu frică la el. Nici o vorbă, totul păreà de gheaţă în jurul lui... Dar, deodată i-se părù că un sgomot s'aude la uşă... Un om intră grăbit înnăuntru, suflând greu...

Acasă'i Petruşca?

Bătrânul se sculă, scurt. Cel venit vorbì:

— Adineaoară când aprindeam lumina la far, am văzut pe Vania cu o femee într'o barcă; voià să iasă la larg, de două ori i-a întors furtuna.

— Cum? Vania într'o barcă... cu o femee..? gemù întunecat moşul.

Prin sufletul celor de faţă cuvintele acestea trecură ca un fior de moarte... Bătrânul, fără să zică o vorbă, îşi luă căciula şi se repezì spre uşă. La malul apei se oprì, privind în toate părţile... Deodată zărì pe Vania cum se luptà cu valurile. Înfuriat, sărì într'o lotcă, puse

mâna pe lopeţi şi începù să le împlânte în apă... Vântul, venit din faţă, voià să-l ţină în loc, dar el biruì, făcându-şi cale prin valuri. Vania văzù pericolul şi cu o putere desperată, reuşì să iasă din jocul talazurilor. La vederea bărcei din urmă, fata începù să ţipe. «Sântem pierduţi!» Moşneagul lopătà din toate puterile, urmărind pe fugari cari nu mai erau departe... Întunerecul creşteà în jurul lor, iar marea urlà, ridicà bărcile, le ascundeà în golurile apei parcă ar fi voit să le înghită... Un glas fioros s'auzì în pustiul apei:

— Ereticule, întoarce-te înnapoi!

Cuvintele se perdură înghiţite de furtună.

— Ce ne facem? zise Dunea speriată. Iaca ne-ajunge. Şi privì îngrozită înnapoi.

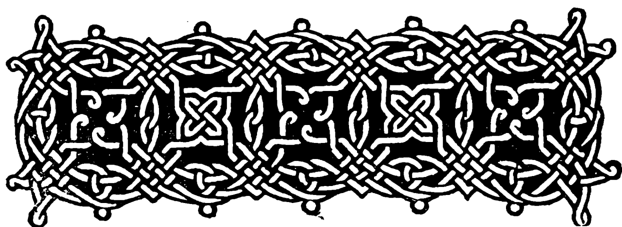
— N'ai grijă, zise Vania. Sântem scăpaţi!

Dar nu isprăvì vorba, când simţì cureaua, ce ţine cuiul lopeţei, rupându-se. Flăcăul văzù primejdia, dar nu-şi perdù cumpătul. Cu o grabă mare voì s-o dreagă, însă nu mai avù timp... moşneagul se apropià. Dunea, cuprinsă de spaimă, începù să ţipe tare. Vania se ridică în sus cu lopata în

mână, gata să întâmpine orice. Prin întuneric se văzù trupul moşneagului eşit pe jumătate din barcă. «Ereticule, strigă dânsul, întoarce-te!» Flăcăul nu răspunse. Petruşca, eşit din minţi, ridică o cange şi apucă barca. O luptă aprigă începù între cei doi. Vania loveà cu sete, lotcile se aplecau într'o parte şi 'ntr'alta, icnituri grele şi înjurături ieşiau din pepturile lor, ţipetele deznădăjduite ale fetei umpleau văzduhul de spaimă. Dar de odată se făcù o tăcere mare... Un geamăt înăduşit şi flăcăul lovit în creştet căzù în nesimţire pe marginea luntrei care începuse a se scufundà.

«Scapă-ne!» se auzì ţipătul fetei cuprinse de groaza morţii. Dar valurile depărtară luntrea şi 'ntunericul greu se puse ca un zid între dânşii. Ţipetele deznădăjduite s'auzeau tot mai slabe până ce se stinseră. Moşneagul, cu privirea rătăcită, cu pumnii strânşi, căzù sdrobit în barcă, nedându-şi seama de tot ce se petrece în jurul lui, iar luntrea rămase în voia valurilor.





DOI SLUJBAŞI

La aceleaşi ceasuri în fiecare zi, cei doi slujbaşi străbăteau malul nisipos al mărei între Sulina şi Catarleţ. Erau amândoi slabi, împovăraţi de ani şi îmbătrâniţi în slujba grea a poştei. Omul, pe care-l chemà Neculae Axinte erà înnalt, slăbănog, gheboşit, cu mustaţa roşcată, cu faţa aspră, arsă de soare şi de vânturile stepei; iar calul, tovarăşul lui, erà îngenuchiat de picioarele de dinainte, cu pielea roasă de răni şi slab de i-se vedeau coastele. Pentru pescarii dela colibele de pe malul mărei, aceşti slujbaşi erau ceasornicul lor... Dacă plecau astăzi

din Sulina, a doua zi dimineaţa trebuià să se întoarcă la acelaşi ceas fără să ţie seama de furtuna de pe mare, de ceaţa groasă nepătrunsă a toamnei şi de zăpezile iernei.

Primăvara, când apele deltei se revărsau peste maluri, de înnecau podeţele, drumurile, calul luà concediu, stăteà acasă în grajdul sărac, mestecând cu dinţii bătrâni mâncarea ce stăpânu-său i-o lăsà la plecare. Postaşul trebuià să se urce în luntre şi să facă drumul pe mare.

Neculai Axinte venise pe aceste locuri, la şase ani după ce s'a liberat din oaste. Calul îl cumpărase dela un Tătar sărac din Sarinasuf. Erau amândoi tineri şi un drum dela Sulina la Sf. Gheorghe, nu erà nimic pe vremea aceia.

Delta sălbatecă cu pustiurile-i adânci, o străbăteau ca *fulgerul;* şi, dacă vânturile aspre ale mărei veneau să li se puie în faţă, nici grije n'aveau... Îşi legà bine geanta cu scrisori în spate, încordà pulpele, lăsà capul pe gâtul calului, fluerà odată şi murgul se 'ntindeà la fugă pe marginea mărei, în ciuda vântului săl-

batec, care chiuià, urlà, gemeà, pe marea înfuriată... Iarna, când troenile mari stăpâniau drumurile, ei răzbăteau cu voinicie tăind cărare, în zăpada îngheţată.

Ei, dar unde-s vremurile acelea?... Acum toate s'au schimbat şi oamenii îs mai răi şi slujba le pare mai grea... Din zi în zi, tot mai slabi în faţa vânturilor aspre.

Parc'au fost eri cei 20 ani, când a intrat el în poştă...

Şi când îşi aduceà aminte postaşul, de viaţa lui trăită, de singurătatea în care rămăsese dela moartea Gherghinei, nevastă-sa, un oftat greu, de parcă i s'ar fi rupt coşul pieptului, izbucneà din adâncul sufletului.

Câteodată, în drumul lui, iarna, se opreà la coliba lui Cudreaţof să se încălzească. Paznicul Andrei Isac, singurul suflet care privegheà în stepa pustie, fusese în vremea lui pescar cu dare de mână, dar acum calicise din pricina unui înnec. Se duceà odată cu desgheţul şi se întorceà toamna către sfârşitul pescăritului, ca să păzească instrumentele păscăreşti. Erau prieteni buni şi de multe ori

postaşul îşi deschideà lui inima, scuturându-şi luleaua de scrum.

— «Hei prietene, tare mai sânt supărat, când îmi văd căluţul bolnav, vorbì el, într'o zi, abătându-se pe la colibă. Nu ştiu ce am să mă fac, când o murì bătrânul meu! Că eu, ştii dumneata, am fost însurat, mi-a murit nevasta. Şi-am trăit bine — Dumnezeu s'o ierte; — dar femeia a stat acasă, a stat la căldură, de i-am adus toate de-a gata şi numai el săracul m'a purtat în spate, pe vânt, pe ploaie, pe viscol... cu el pot spune că m'am hrănit. — Ei, da de câte ori nu m'a scăpat dela moarte... Că pe vremea ceia când am început eu slujba, nu erau aşa de sigure drumurile ca astăzi.

«Ţiu minte odată, aveam la mine 500 de franci. Erà toamna şi m'apucase noaptea pe drum; pe mare o ceaţă de să-ţi dai cu degetele'n ochi... Ajung ca la jumătate de cale şi deodată, când să trec o gârlă, cari azi a secat, numai ce aud din stuf nişte glasuri... «Stai!...»

Dau pinteni calului, dar hoţii se răped la mine; unul aveà un iatagan turcesc

şi vrea să mă lovească. Mă feresc şi atunci au lovit în cal. Când s'a ridicat în două picioare şi a nechezat, parcă s'a cutremurat pustiul; s'a întins la fugă şi până acasă într'o goană m'a dus; dar când m'am uitat eu bine la el, ce să vezi? în pulpa lui o tăietură ca de un lat de palmă.... Cât am cheltuit cu el până s'a vindecat! Apoi de câte ori nu erà să mă mănânce lupii? Odată noroc că mi-a venit în gând să intru cu el în mare şi aşa am mers o bucată bună de cale prin apa rece, de te tăià la inimă.

Tovarăşul ascultă, dădù din cap şi răspunse cu milă:

— «Apoi, să vezi dumneata, de multe ori dobitocul ţi-e mai prieten decât omul, dar mai ales când îţi faci slujba cu el, cum să nu ţi se rupă inima, când îl vezi bolnav?!...

Scoase apoi o bucată de peşte sărat, o leacă de rachiu şi se cinstiră. Postaşul îşi aprinse luleaua.

— Ţi-am cumpărat ţiutiunul».

— «Iţi mulţumesc prietene, vorbì celălalt, desfăşurându-l şi răsucindu-şi o ţigară. O

aprinse vorbind. «Dacă n'aşi aveà tiutiunul şi o leacă de rachiu, nu ştiu ce m'aşi face. Acum să vezi dumneata; dumnealui, stăpânul, când mă duc la Sulina şi-i cer pentru tiutiun, numai ce începe: «Măi Isac, măi, tu bei de o sută de franci tutun pe an»? Eu mă uit la el şi zic: «Nu se poate, conaşule, că doar nu fumez tiutiun boieresc... Atunci el râde... Dar ce faci tu cu atâtea parale? bei rachiu?» Dar eu îi spun: «Beu şi eu o leacă de rachiu, că dacă n'aşi aveà rachiul şi titiunul, ce m'aşi face în pustiul ista».

« — Nici eu nu pot fără titiun, vorbì celălalt; mai bine rabd de mâncare decât să nu fumez».

Alte ori slujbaşul se plângeà de necazurile slujbei; şi atunci glasul lui domol se făceà aspru, ochii căutau mânioşi.

— De când au ieşit ilustratele astea, rup o pereche de ciobote mai mult pe an. — Că să vezi dumneata, toţi ruşii, toţi nespălaţii, numai ce-i vezi cu ilustrate... şi ian să nu le prezinţi, ai păţit-o!»

— Te amendează, hai?

— Ce amendă? Asta n'ar fi nimic... te suspendă, domnule...

Se despărţeau apoi strângându-şi mâna... Postaşul puneà zăbala în gura calului şi porneà. De obiceiu ajungeà în Catarleţ la 5 ceasuri.

Când s'apropià de primărie, puneà cornul la gură, suflà lin şi sunetul argintiu se răvărsà în bălţile depărtate, dând de ştire pescarilor c'a venit poşta.

În satul Catarleţ viaţa lui se scursese foarte tristă... n'aveà prieteni, n'aveà pe nimeni de aproape.

Români erau numai vre-o câteva familii, încolo Ruşi, toţi pescari, care vara prindeau peşte în baltă cu năvoadele, pe mare cu cârmacii, iar iarna beau ce au fost câştigat. Aveà o căsuţă scundă, cu ochiurile geamurilor mici, unde lumina soarelui pătrundeà sfioasă. În spate, vântul stepei grămădise movile călătoare de nisip cari, când se răsculau, făceau nesuferită viaţa în Catarleţ. Axinte erà de loc dintr'un târguşor sărac din Moldova, unde se şi însurase. Lăsase acolo fraţi, surori.

Acuma după atâţia ani, nu mai ştià nimic de ei. După ce i-a murit nevasta, viaţa i-a fost şi mai tristă. Şi, uneori, în nopţile negre când vânturile stepei clocoteau în gol, îl prindeà dorul, îl prindeà jalea de târgul sărac, de toţi ai lui, pe care îi uitase şi nu le scrisese de ani de zile, —, el care duceà în fiecare zi veşti pentru alţii. Uneori se gândeà să ceară un concediu şi să se ducă acas' să-i mai vadă pe cei cari nu s'au mutat în lumea cealaltă?! Ei, dar slujba nu vrea să ştie... Parcă Gherghina, săraca, pe când trăià, cât nu-l rugase să-şi ceară concediu, să meargă între ai lor! El răspundeà aceleaşi vorbe: «serviciul, domnule, nu vrea să ştie». Acuma în singurătatea în care trăià, străin, fără un suflet lângă el, care să-l îngrijească... căluţul lui iubit cu care-şi trăise viaţa, cu care muncise alături pentru pâine, îi erà singura mângâiere. Se duceà în grajdul sărac şi după ce-i dădeà calului demâncare, îl băteà pe trup, pe gât, cu palma, îl mângâia, îi vorbeà ca unui prieten bun care înţelegeà totul şi nu poate spune nimic.

Dar de o bucată de vreme, calul erà tot mai slab şi omul se îngrijeà foarte mult. Fânulcare i-l puneà dinainte, rămâneà pe jumătate nemâncat şi ochii lui mari, negri, căutau mai trişti, mai melancolici spre bătrân. Uneori din grajd, postaşul auzeà nechezări jalnice. Începù să-i deà mai mult ovăz, crezând că s'o îndreptà, înzadar... Într'una din zile, când ajunse pe la jumătatea drumului, calul se oprì. Cercă postaşul să-l mâie, îl îndemnă cu glas blând, zadarnic... Calul întindeà gâtul, se sileà, şi cu ochii trişti în gol, priveà stepa largă, stepa pustie, unde pe vremuri nechezatul lui, răsunase aşa de falnic.

— Ce ai bătrânule? şoptì stăpânul, coborându-se din şea», şi îngrijat, îl luă de căpăstru pornind pe jos mai departe. In atâţia ani de zile, căluţul lui nu se oprise şi acuma iată că nu-l mai puteà duce.

Asta îl întristă grozav pe bietul postaş. Ajunse în Sulina cu întârziere — mare lucru pentru el care în atâţia ani nu ştiuse ce-i greşul. Desfăcù pachetele, fără nici o tragere de inimă. Se culcă într'un târziu, îngrijat, pe banca goală din sala poştei.

Toată noaptea nu putù dormì. A doua zi, oameni îl văzură schimbat, îl întrebară: «Ce ai, moş Axinte?»

— «Nu mai poate bătrânul meu, m'a lăsat pe drum! Ce mă fac eu?»

Din ziua aceia calul slăbeà mai tare, întârzierele erau mai dese. Uneori trebuià să vină jumătate de cale pe jos. Dirigintele îl amendase de câteva ori dar el nu se mânià, nu-şi lovià calul.

Se uità la el cu durere, cu aceiaşi milă cu care şi-ar fi privit un copil bolnav. Câteva zile cercă să-şi facă drumul pe jos. Erà greu. Se duse la grajd şi-şi luă iar tovarăşul. «Haide, bătrânule să mergem». Îi puse şeaua şi porniră. Erà o zi posomorâtă. Pe mare pluteà ceaţă groasă, adâncă. O zi umedă şi'n steapa sălbatică plângeà vântul cu gemete grele...

Făcură o bucată de cale şi moşul nu mai puteà de bucurie că tovarăşul lui s'a îndreptat; are să-şi poată face iar slujba.

Dar când făcuse mai trei sferturi din drum, calul se oprì... Se dădù postaşul jos, îl luă de hăţuri, calul făcù câţiva

paşi şi se oprì din nou. «Haide tătucule, bătrânule», cuvântă moşul.

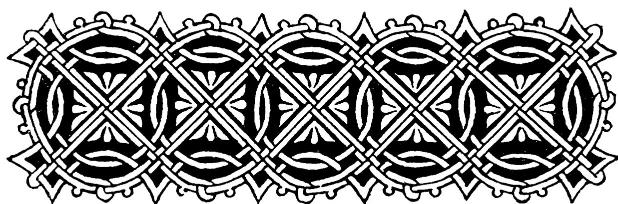
Calul întinse gâtul şi privì trist pe stăpân. Moşul cercă să-l tragă, îl mângăiè, totul însă fù degeaba. «Întârziem, tătucă, şi iar mă amendează», vorbì postaşul. Tovarăşul îl privì galeş, mişcă din cap, picioarele i se muiară şi de odată trupul slab se prăvălì pe o coastă, într'un icnit greu.

— «Ce mă fac eu» stigă moşul, desnădăjduit, cercând să-l tragă, să-l ridice... Calul suflă de câteva ori, deschise ochii mari, bolnavi şi privì pentru cea din urmă oară pe stăpânusău... apoi se întinse lăsă capul în jos şi murì! Postaşul îl apucă de coamă, îl strigă îmbrăţişându-l, dar glasul lui se pierdù în geamătul vântului care plângeà, oftà cu zeci de glasuri în stepa largă.

Trecuse o bucată bună de vreme, ceaţa se lăsase mai groasă şi postaşul tot nu se puteà despărţì de locul acela: stà privindu-şi tovarăşul, cu care muncise o viaţă în slujba poştei, lacrămi picurându-i din ochii bătrâni! Într'un târziu se de părtă.

A doua zi, în dimineaţa tristă, cu negura grea, pescarii din deltă, zăriră pe postaşul Axinte săpând o groapă mare în marginea deltei, ca să-şi îngroape căluţul iubit.





MAXIM CIACARA

Il chemà Maxim Ciacara; dar pescarii din sătulețul acela mic, așezat la gura Dunărei, îl poreclise Puriaz, după numele vântului care când suflă pe mare, rupe cârmacii, înneacă lotcile, și-aduce jale în căsuțele pescărești. — Numele acesta i-l dăduse, fiindcă erà om rău, ursuz și umblà veșnic încruntat. Așa de mult se dusese vestea printre pescari și atât se obicinuise ei cu porecla asta, încât atunci când îl vedeau râzând, oamenii se înveseleau.

«Astăzi a râs Maxim; astăzi marea are să fie liniștită» spuneau pescarii!

Nu erà bătrân; să fi tot avut 30 de ani. Chiar printre ruşii cari s'aşezaseră în deltă, de mult nu se văzuse aşa matahală de om: Înnalt, zdravăn ca un uriaş, cu ochii mici ca bobul de mazăre, pe faţă părul roşu cărămiziu îi crescuse ca o coamă, iar sprincenele ajunse să-i acopere ochii. Când îşi suflecà mâinele, pielea nu se cunoşteà de păros ce erà.

Puriaz erà cel mai bun şi mai curajos pescar din Catarleţ. El nu ştià ce'nsamnă furia valurilor, nici urgia vântului. În cei d'intăi ani, făcuse armata la marină, iar mai 'nainte de armată, pescuise în baltă, de aceea toţi se mirau de el... «Ăsta nu-i om,» spuneau ei, privindu-l cum se ridică pe creştetele valurilor cari deschideau limbi adânci, guri ca de iad, se rostogoliau cu furie, voind să-l înghită... Marea urlà, văzduhul se cutremurà şi Maxim cu luntrea lui s'afundà, se ridicà fără să-i pese.

Pe furtună se prinde peştele cel mare şi dacă furtuna ţine o zi şi o noapte, morunul, nisetrul, se sbate pân'ce scapă din cârmaci ; de aceea el veneà întotdeauna cu luntrea încărcată. Stăpânii cherhanalelor

îl căutau care mai de care să-l aibă ca vătaf. Când veneà dela colibă, în Catarleţ, se puneà pe băut dar fără să se oprească. Turnà într'însul ca 'ntrun butoi; când n'aveà parale îşi vindeà cismele. Şi pe când ceilalţi pescari se luau de gât, cântau, el stà tăcut la masă; când s'ameţeà de-a binele plecà acasă, însă nu făceà 10, 20 de paşi şi cădeà lângă vre-un gard unde adormeà. În Catarleţ pe străzile de nisip, foarte des întâlneşti trupuri trântite, sau auzi horcăituri în noapte; de asta nimeni nu se miră, căci pescarul trebue să beà, să uite amarul unei vieţi primejdioase. Aici căruţe nu sunt ca să-i calce, şi de alta de ce să se teamă? Ceilalţi pescari beau de obiceiu Sâmbăta şi sărbătorile, iar Puriaz atunci când îi veneà toana. De-ar fi fost în mare, trăgeà lotca la mal şi alergà la crâşmă; iar oamenii niciodată n'au putut înţelege ce are Puriaz de beà aşa, de nu cântă şi de ce trăeşte aşa ursuz. Odată pe timpul verei, a venit pe seară dela cârmàci. De două zile nu se prinsese nimic, aşa că pescarii nu gătiseră borşul. Puriaz erà flămând. S'a dus la

Ivan, un bătrân care numai puteà ţineà bobăicile şi care acum făceà pe bucătarul.

— Unde-i borşul? întrebă el.

— Nu-i, Maxim, aşteaptă.

Maxim s'a repezit la luntrea încărcată, a luat o păstrugă, a curăţit-o de solzi şi-a început să rupă cu dinţii din carnea peştelui care se sbăteà viu în gura lui... Şi pe când toţi priviau miraţi, Maxim a strigat iar:

— Votcă...

— Nu este...

Maxim a alergat la crâşmă şi-a băut toată noaptea, pe urmă s'a luat la ceartă, la bătaie, şi pe toţi i-a frământat cu pământul.

A doua zi, a dispărut din Catarleţ... Unii erau bucuroşi, alţii îl plângeau; stăpânii, mai ales când erà furtună şi ceilalţi pescari se temeau să intre în mare, îl pomeneau: «Unde-i acum Puriaz, el ştiu c'ar aduce peşte!...» Rămăsese numele lui de poveste printre pescari. Şi de multe ori seara în colibele de stuf când marea clocoteà, ei vorbeau de omul acela care erà aşa de rău, aşa de ciudat.

Trei ani a rătăcit Puriaz, în lume. A fost marinar, hamal, muritor de foame; a umblat prin Galaţi, Brăila, Odesa, Constantinopole, a fost închis, scăpase de înnecuri, dar nimeni nu putuse află ceva din taina inimei lui care-l făceà să se sbuciume şi să nu-şi găsească locul.

S'a întors după trei ani din nou în Catarleţ... Faţa i se întunecase şi mai mult, vorbeà mai gros şi'n ochii lui cei mici, ura şi amarul i se întipărise adânc.

S'a apucat iar de pescărit, dar peste puţin s'a lăsat. De ce! Asta se întrebau toţi... Umblà făr de căpătâi, stând tolănit în nisipul de pe malul mării... Pe urmă s'a apucat de furat... Şi-a luat o lotcă şi începuse să se puie la pândă pe malul mărei. Noaptea îl întâlneai acolo culcat în barcă, pândind cu ochi de lup ca să-i cadă ceva de la vapoare.

Când e furtună, valurile aduc la mal fel de fel de lucruri pierdute de la vapoarele înnecate. Maxim se repezeà cu luntrea, culegeà tot ce găseà, aduceà la crâşmă şi vindeà. Când nu găseà nimic, se du-

ceà de luà cârmacii oamenilor şi pescarii trebuiau să se deà bine pe lângă dânsul căci altfel erà rău.

Cât fusese prin lume, învăţase cântece străine, dar numai o singură dată a cântat şi atunci aşa de dulce, aşa de sfâşietor încât toţi au rămas încremeniţi.

Au încercat bătrânii să-l ia cu ei să-l aducă la cârmaci, dar n'a fost chip... Puriaz dădeà din mâini, se 'ncruntà, îşi sburleà coama de păr şi plecà.

Într'o zi de toamnă tăcută şi limpede a intrat în gura portului, o corabie albă cu două catarguri... O corabie de mare în Catarleţ, e acelaş lucru cu venirea unui chiurasat într'un port ca Constanţa. Nu că pescarii n'au văzut corăbii, dar pentru că n'au ce căutà corăbii de mare în portul lor neînsemnat. Tot peştele îl trimet cu un remorcher a lui M, spre Galaţi şi 'ncolo doar şalupa pescăriei dacă vine de două sau de trei ori pe an... Pentru aceasta mulţi dintre pescari se îngrămădeau ca să afle ce caută corabia... Au aflat că spre Constantinopole, pe drum, i s'a rupt cârma şi abia a putut intrà în Catarleţ.

Maxim venise şi el pe mal. Corabia ancorase în faţa cherhanalelor şi cătà mândră pe apa limpede a Dunărei.

A stat aşa multă vreme privind catargele, pânza udată de ploaie şi care acum erà întinsă la soare.

Ziua trecuse de amiază. Soarele luceà călduţ, iar din depărtare, la gura mărei se vedeau bărci înnegrind zarea. Marea erà liniştită şi în nesfârşirea ei se închideà la orizont cu cerul albastru şters...

Maxim erà gata să plece, când deodată zăreşte ivindu-se pe puntea corăbiei, chipul unei femei, înnaltă, frumoasă şi care cum şi-a arătat capul din cabină, a început să privească sătişorul tăcut.

Prin sufletul lui Maxim a trecut o zguduire. S'a oprit şi a cătat lung... lung. Faţa lui întunecată parcă se luminase, ochii i se deschiseră mari şi figura-i veşnic încruntată, luă o înfăşisare de curiozitate, de mirare. Femeia şi-a luat o floare dintr'o ladă cu pământ, legată deasupra unei cuşti, apoi s'a răzămat de catarg.

Tot mai frumoasă, mai surâzătoare, mai blândă păreà, cu cât Maxim se uità la ea.

Dacă cineva dintre pescari l'ar fi văzut pe Maxim privind o femeie n'ar fi crezut. El niciodată, cât trăise în mijlocul lor, nu pomenise de femei; privirea lui nu se schimbase nici chiar atunci când într'o zi Aculina, cea mai frumoasă fată din sat l-a întrebat de ce-i supărat... Şi acum Maxim să privească o femeie, erà ceva de necrezut şi totuşi adevărat...

Femeia a făcut o mişcare şi s'a întors. În clipa aceea Maxim a lovit cu piciorul în nisip şi-a gemut.

«Axinia, ah tu Axinia... tu aici?!...» În faţă i-se îngrămădise tot sângele, corpul îi tremurà... A voit să se repeadă la o barcă, dar atunci chipul unui bărbat s'arătă din cabină... Maxim rămase nemişcat în faţa lui, cu privirea aţintită, tremurând de nerăbdare; prin creerul lui în câteva minute, au trecut pe dată un şir întreg de amintiri care-i sdrobiseră viaţa...

Demult, cu zece ani în urmă pe când făceà armata la flotilă, pe şalupa «Santinela» făcând cursa Galaţi-Ţiglina, a'n-

tâlnit la un şlep unde ancorase — o fată — care deodată l-a fermecat. — Erà frumoasă, subţirică, la obraji ca bujorul, cu doi ochi cari ardeau, cu o voce dulce care — aducea ceva din sgomotul apei, din freamătul cuhalmului. — De cum a văzut'o, Maxim a căzut învins şi-a iubit-o cu toată puterea tinereţei; ar fi fost în stare să facă moarte pentru ea...

Fata, pe care-o chemà Axinia, erà fiica unui căpitan de şlep... Se născuse pe apă, crescuse pe apă, învăţase să mâie luntrea, să tragă cu ciorpacul, să spele puntea şi să lege odgonul când tată-său nu erà pe punte. Crescută numai pe valuri, când a văzut pe omul sdravăn că-i cade înnainte n'a fugit spărioasă ci — a simţit un fior dulce străpungându-i inima. —

Maxim pe atunci, nu semănà cu Puriaz de astăzi; nu-i crescuse coama de păr, nu i-se întunecase ochii, nu erà aşa rău, vorbeà mai moale, aveà privirea mai blândă şi'n haina de marinar cu flanela vărgată cu boneta cu panglici îi stăteà bine.

S'au iubit în tăcere multă vreme, văzându-se dese ori când amândoi erau în

port. — El a început să-şi numere anii; mai aveà 4 ani pân'la liberare. Când ceilalţi soldaţi ziceau «mă liberez»... ca să scape de armată, el înţelegeà vorba asta ca să-şi vadă fericirea.

Pe apă, cu griji, în sgomotele vijeliei, anii treceau greu, dar Maxim credincios dragostei, n'a perdut răbdarea. Speră să capete o slujbă în port şi acolo să trăească liniştit.

În ziua când s'a liberat, a pornit printre şirurile de vapoare, să vadă şlepul lor, însă mare-i fu mirarea negăsindu-l.

S'a dus la Brăila, a'ntrebat pe ici, pe colo, dar nimeni nu i-a putut da nici-o desluşire. Într'un târziu a aflat că tatăl fetei a părăsit şlepul, s'a îmbarcat pe o corabie şi a luat'o şi pe dânsa.

El n'a mai spus nici o vorbă, a plecat la Sulina ca hamal şi din ziua aceia faţa i s'a întunecat, inima lui a gemut. A prins a bea cu sete, cu patimă, voind să uite, voind să omoare din sufletul lui ceva care-l ardeà.

Pe urmă a venit în satul lui, dar amintirea dragostei îl chinueà din zi în zi mai mult...

Ah de ce m'a înşelat! — Aceeaşi viaţă a dus-o, viaţă de brută, ticăloşit din zi în zi, deprins să urle, să urască, să lovească.

S'aruncà în luntre pe furtună, pentru că de moarte râdeà, inima i se împietrise.

Când îl prindeà amintirea dragostei, se duceà de bea până cădeà prin şanţuri; apoi se sculà dimineaţă ca să înceapă din nou. Banul nu erà nimic la el, asemenea şi viaţa.

S'a săturat de pescărit şi 'ntr'o zi chinuit de dor, de dragostea Axiniei, a plecat în lume s'o întâlnească, s'o fure, căci fără ea, nu mai puteà trăì, a rătăcit pe mări, prin porturi, a întrebat aici, dincolo, dar n'a întâlnit-o; şi amărît s'a 'ntors înapoi sdrobit, întristat, scârbit de viaţă, de muncă şi apucându-se de furat.

Nu s'a mai gândit la ea... nu, şi iată acum, după 6 ani, aici... în satul lui, pe o corabie străină, adusă de 'ntâmplare... Dânsa... Axinia, Axinia aici, pentru care el a suferit...

Amintirea aceasta a 'nfierbântat sângele lui Puriaz; el s'a mişcat din loc, a

ridicat ochii voind să se repeadă către dânsa, însă rămase iar locului, ea nu erà singură.

Omul cu şapcă s'a ridicat pe un catarg, strângând nişte frânghii.

Maxim ferbeà, se frământà, strângeà pumnii, aşteptând să vadă plecat pe marinar... . .

Femeea s'a apropiat de cabină, gata să se coboare, dar atunci glasul omului de pe catarg a răsunat în aer:

— Ridicaţi ancora!.

Doi marinari s'au apropiat de proba. Maxim la auzul vorbelor, a sărit ca un nebun într'o luntre şi din câteva aruncături, a ajuns lângă corabie. Coasta înaltă a corabiei ascundeà chipul femeiei. Maxim s'a oprit, s'a ridicat în picioare, fără să poată vedeà ceva... Sufletul lui ardeà, inima îi svâcneà cu putere... «Axinia să plece şi eu să n'o văd»...

S'a apropiat mai tare şi-a început să strige printre dinţi: Axinia, Axinia...

Marinarii au prins a ridicà ancora greoaie care hârîià mişcând corabia din loc. Pânzele fură întinse...

Maxim s'a repezit şi-a început să strige:

— Căpitane, căpitane...

— Ce-i? Răspunse un glas dulce, şi un chip de femee se arătă.

Maxim la vederea femeei, s'a desmeticit...

— Axinia, vorbì el, Axinia! eu sunt aici! Eu, Maxim; nu mă cunoşti?

Femeea l-a privit mirată...

«De când te caut,.. cât am suferit!... Tu mi-ai omorât viaţa.,. Spune-mi, ce faci?...

Axinia a tresărit. S'a tras înnapoi mirată...

Maxim a întins braţele. «Axinie, ce nu mă cunoşti?»

Femeea a deschis ochii mari; o zguduire a trecut prin sufletul ei.

— Tu eşti, Maxim?...

— Da, eu! De ce mi-ai omorât viaţa? Ce-ai făcut din mine!

Femeea răspunse c'un oftat; nu sunt eu vinovată, tata m-a măritat!

Voì să mai spuie ceva, dar corabia fu mişcată din loc şi începù să se depărteze. Maxim încremenì cu mâna pe lopeţi, cu ochii întunecaţi şi căzù sdrobit în barcă.

Tocmai într'un târziu când pânzele umflate purtau luntrea prin valuri, Maxim s'a ridicat în luntre ca să mai privească odată barcazul care duceà în depărtări chipul Axiniei. A ridicat pumnul strâns, bolborosind ceva amenințător printre dinți, s'a întors înnapoi, s'a trântit pe mal, oftând, clătinând din cap, isbind cu pumnul în nisip.

— Ai măritat-o! gemeà el din când în când. Ai măritat-o, spurcat diavol. Sărì deodată în sus şi sburlindu-şi coama, nebun, împins ca de vijelie s'a îndreptat spre crâşmă...

— Votcă... daţi votcă... să beau...

O sângeacă, două, trei, una după alta a 'nceput să toarne în el...

Ochii i se 'ntunecase, părul i se sburlise, el beà izbind cu pumnul în masă, cu piciorul în pământ, murmurà printre dinţi vorbe printre care se 'nţelegeà cuvintele Căpitan... Axinia...

Apoi de-odată a căzut sdrobit, cu faţa în mâni. Trupul şi braţele lui uriaşe, parcă cuprindeau toată masa din crâşma murdară...

Seara cădeà. O lumină fumurie de-un

albastru deschis se luptà cu cele din urmă lumini... În deltă începù să sufle un vânt răcoros, erburile se agitau... Bacânul fugì în Dunăre... Apa mărei își schimbă culoarea într'un albastru închis, o răceală sărată începù să vie de pe depărtările valurilor spumoase.

Pe sus se auzià țipete, hau! hau!.. Erau larii, pasărea cea mai urâtă de pescari, care veneà înaintea furtunei să se înveselească. In depărtare se zăreau bărci de pescari care zoreau spre mal.

Furtuna veneà. Veneà puriaz să urle, să răstoarne totul în calea lui... La far se aprinse lumina... Ca un nour negru se ivì în depărtare furtuna, apoi mânia vântului începù să urle, să ofteze şi să se năpustească peste tot locul. Inc'o jumătate de ceas iş Puriaz se desfătă... Pretutindeni nus 'auzià acuma de cât un clocot asurzitor neîntrerupt, ca în' ceasul pieirei lumei... Sătişorul tremurà de groaza mărei; nisipul din deltă se întinsese ca un nour de-asupra caselor; noaptea începù să cadă mâhnită, tristă și 'n această mâhnire se vedeau coamele

albe şi spumoase ale mărei care se 'nălţau ca munţii... La o depărtare de un kilometru se simţeà în Dunăre mânia mărei; ea îşi schimbase faţa glodoasă, se frământà, se loveà în maluri ca un slab ecou al mărei înfuriate...

În crâşmă s'aprinse lumina. Puriaz stà cu coatele pe masă şi gemeà... O rază străluceà în părul lui roşcat... Deodată s'auziră nişte paşi... Doi pescari intrară în crâşmă, lovind uşa din cauza vântului... Unul suflând greu, şi aruncându-şi ochii în toate părţile... vorbì:

— Se'nneacă o corabie!..

— Ce corabie? strigă negustorul din dosul tarabei...

— Corabia care a plecat astăzi.

Maxim, la auzul vorbelor sărì în sus, se uită buimăcit la pescar.

— Ce spui tu? întrebă el...

— Veneam dela colibă şi iacă văd barcazul că vine până la gura Dunărei; dar vântul o izbeşte şi nu poate intrà...

Maxim n'a mai zis nimic şi s'a repezit spre uşă... Afară a 'nceput să gonească spre malul mărei. De pretutindeni, gru-

puri de oameni cari vorbeau îngrijaţi. Când a ajuns la malul mărei, se văzură câţiva pescari cari se mişcau încoace şi încolo. Unul ţineà un felinar, dădeà din mâni vorbind:

— Nu se poate să mergem... furtună mare... ne'nnecăm...

Departe, pe coama valurilor, se zăreà corabia care se luptà cu moartea... O lumină dela catarg se iveà mai des prin crestele uriaşe ale munţilor de apă...

— Ce-i? vorbì Maxim apropiindu-se.

Pescarii arătară cu mâinele...

— Se'nneacă barcazul care-a plecat astăzi... — E târziu, vorbì altul... Vântul e prea tare şi'n buhaz nu poate intrà...

Maxim n'a zis o vorbă; s'a repezit la pescari şi le-a luat luntrea şi lopeţile...

— Ajutaţi să dau luntrea, acuma! a răcnit el.

Pescarii ca îngheţaţi, s'au repezit la luntrea care erà trasă pe nisip şi-au început s'o împingă cu braţele.

Puriaz sărì într'însa, s'aşeză la lopeţi, apoi valurile furară luntrea şi o depărtară în pustiurile apei.

— Pungaşul ăsta, are să ne peardă luntrea; vorbì unul uitându-se cu ură pe urma lui...

— Da, pentru o liră, ăsta îşi dă viaţa...

Grupuri de pescari veneau mereu şi care cum se opreà, căutà să afle dela tovarăşi ce s'a întâmplat... O îngrijorare mare se puteà cetì pe feţele lor aspre.

«Dacă nu se prinde în ancoră, o înneacă» vorbeau cei mai încercaţi.

«Poate să-i scape Puriaz, dac-or vrea să lase corabia».

Noaptea căzuse. Departe, în întunericul mărei, mereu se vedeà lumina roşie care scânteià ca un bob de foc.

Din cauza urletelor nu s'auzeà nimic... Când se ridicau trâmbele de apă şi năvăleau spre mal pe-o distanţă de 20 metri, se abăteau şiroaie care începeau apoi să se scurgă... şi-atunci pescarii se dădeau spăriaţi înnapoi, se mişcau prin întuneric cu felinarul roşu, apoi iar s'apropiau de mal, aşteptând.

Urletele, bocetele mărei şi întunericul

adânc, de nepătruns, păreà că iadul s'a deschis în noaptea aceia, pe pământ.

Multă vreme pescarii stătură pe mal, vorbind de soarta corăbiei şi aşteptând; apoi într'un târziu se depărtară...

Singur pe mare, rămăsese numai Maxim care se luptà din răsputeri ca s'ajungă corabia, ale cărei lumini câteodată i se păreau aproape de tot...

De cum pornise dela mal, pescarul a'nceput să poarte luntrea cu-o furie nebună prin munţii nesfârşiţi de apă... Lotca trosneà în mâinile lui, iar el prins cu picioarele de crivace se oţeleà, s'apleca cu capul în piept, se izbeà prin coamele albe, dar mânia vântului îl ţineà în loc. Trâmbele de apă îl loveau peste faţă, ochi, ca alicele; apa năvăleà în luntre, aşa că'n scurtă vreme, piciorul ajunsese să-i steà în apă, el însă nu voià să ştie de nimic.

Acum Puriaz, omul, se luptà cu Puriaz, vântul...

Se luptà dragostea omului înşelat, cu mânia naturei. Doi duşmani păreau ei în noaptea aceasta neagră...

Vântul parcă-i strigà: Nu vei ajunge,.. dar inima lui Maxim răspundeà: Înnainte...

Axinia! Axinia se stânge, moare sub ochii tăi, Maxime!... şi tu să n'o scapi?! Ea nu-i vinovată că nu te-a aşteptat... Maxim nu mai ştià nimic... Ochii lui păreau că varsă foc, mâinele-i tremurau, plămânii i-se umflau într'o suflare prelungă şi grea... Axinia... femeea pentru care ai suferit şi ţi-ai sdrobit viaţa e aici... fericirea ta poate să mai vie, Maxim...

Maxim se luptă, ajunge pe coama unui val, sus, ca pe un turn de biserică... De-aici se zărì sătişorul cu luminile lui perdute... El întoarse repede capul să vadă corabia... În clipa aceea prin vijelia furtunei se făcù o tăcere adâncă, scurtă şi înfiorătoare... Nişte glasuri ca de moarte pătrunseră:...

— Săriţi... ne înnecăm...

Atâta se auzì, apoi urletele începură iar, mai aspre, mai grele, mai pline de jale şi de fior.

Vorbele acestea parcă arse inima lui Maxim... El nu mai ştià ce face. Începù să lupte cu mai multă putere, căutând să

se îndrepte prin întunerec încotro s'auzise strigătele.

Deodată inima lui se'nveselì... Lumina se văzù aproape, tot mai aproape... Am s'o scap pe Axinia... și-am s'o fur s'o duc cu mine...

Prinse a lopătà grăbit, lăsându-se târât de puterea valului, care când îl mânà la vale parcă-l coborà în prăpastie.

Dar bucuria lui, nu ţinù mult... Un val puternic năvălì spre el şi i-se puse'n cale.. Maxim voì să-l taie; un altul însă venì şi-l lovì din coastă, gata să-l răstoarne... Maxim se forţă, trase lopeţile, se opintì voind să se strecoare, dar nu mai fù chip... Înnebunit de ciudă se ridică cu capul în piept, cu ochii crunţi, dar şi de data asta fù zadarnic... Apa năvălì în luntre. Un val îl făcù să scape o lopată. Atunci Maxim în mânie se repezì cu singura lopată ce aveà, începù să plesnească valurile, să urle de durere ca un nebun... Buzele i-se mișcau, bărbia îi tremurà, strângeà dinţii, apoi căzù jos, cu pumnii strânşi, blestemând. Valurile veniră şi începură să joace luntrea

lovind-o de toate părţile, aruncând-o pe mal...

Aproape de ziuă vântul slăbì. Corabia care cu o zi înnainte plutise mândră pe apele Dunărei, se hodineà acum în fundul nisipos al mărei.

Cei trei marinari, cu toate sforţările, reuşise într'o vreme să se apropiè de ţărm, să lese ancorile; nu trecù de cât un ceas, şi vântul smuncì corabia, o depărtă, rupând-o în două...

Dimineaţa erà tăcută; pescarii din C. veniră grăbiţi la mal, să vadă dacă nu se zăreşte corabia. Dar în locul ei, pe malul mărei, pluteau lăzi, bucăţi rupte şi tot ce nu se putuse înnecà. Marea, anume parcă, sătulă, se liniştise... O linişte dulce, blândă şi numai faţa ei mai aveà coloarea tulbure, ca după nu sbucium aşa de îndelungat...

De prin căsuţe, eşiau oameni grăbiţi, se întrebau;... «s'a înnecat, s'a înnecat?.. dar, Puriaz?» Svonul primejdiei, umblà acuma prin toate gurile şi oamenii plecau fără chef la pescuit...

Soarele roşu ca focul, îşi aruncà mânia lui de sânge, în depărtarea pustie. O perdea purpurie îmbrăcase apa. Lumina dimineţei erà vie, curată.

Câţiva pescari veniră la cherhana şi-şi pregătiră luntrele ca să treacă dincolo la zăvad. Pe când erau la mijlocul Dunărei, unul din ei vorbì:

— Unde o fi Puriaz? şi luându-şi mâna de pe lopată, arătă rămăşiţele corăbiei care pluteau pe apă...

— Cine ştie? s'o fi înnecat când s'a dus aseară la corabie.

Ajunseră într'un loc unde Dunărea se uneşte cu marea şi se opriră...

— Vezi ceva pe apă, Nichita?... Colo...

Tovarăşul s'apropiè, se uită lung... Clătină din cap...

— Un om.,.

— Sunt doi; vorbì tovarăşul şi ochii lui mari, blânzi, cătară cu milă...

Pescarii apropiară luntrea, luară o cange şi traseră la mal două trupuri.

...Le întinse pe nisipul umed, pătat de albastrul scoicilor de mare...

Unul erà înalt, cu barbă neagră... Célălalt, o femeie cu părul despletit, cu faţa galbenă, ochii închişi de tristeţa morţei, dădeà o înfăţişare de blândeţă chipului...

Pescarii târâră trupurile sub rădăcina unei sălcii, apoi unul pornì în sat să deà de veste..: Peste un ceas bărcile treceau grăbite la malul Dunărei... In jurul trupurilor întinse pe nisipul umed, se 'ngrămădeau pescari şi jeluiau pe cei morţi.

Pescarii sunt născuţi ca să moară pe apă şi-apoi în C. în fiecare lună marea îşi ià partea ei.... totuşi ei cătau trişti.

Unii din ei vorbeau mai mult de chipul cum s'au înnecat; şi lucrul acesta erà greu de aflat... Cine putuse să ştie cu adevărat ce se petrecuse în puterea nopţei cu biata corabie...

Pe când toţi din jurul morţilor stăteau de vorbă, se ivì din malul celălalt o luntre...

— Cine să fie oare! Se întrebau ei, întorcând capetele...

— Fraţilor, Puriaz...

— Puriaz?...

— Da, el, trebuie să fie supărat... A voit aseară să se ducă la corabie cu lotca lui Egor; dar a păţit'o diavolul; l'a răsturnat furtuna pe mal.

— A scăpat ticălosul!...

— Da, a scăpat... Ăsta-i dracu.

Luntrea se apropiè. Când ajunse la mal pescarii tăcură.

Ud de apă, zdrobit de chin, sărì dintr'însa, Maxim. El trecù pe lângă cei de faţă şi se apropiè de cele două trupuri. Rămase mut cu mâinile pe piept, cu ochii trişti.

— Cine i-a găsit? întrebă el,

— Efemici Gradazov.

Maxim clătină din cap şi se uită lung cu jale, la chipul care dormeà somnul veşnic. Faţa moartei, pa'rcă zâmbeà. Şuviţe de păr, căzuse pe obrazul galben de ceară... Bărbatul erà încruntat şi aveà sgârieturi pe faţă şi pe mâini.

Maxim rupse câteva crenguţe de salcie şi acoperì chipul moartei. Işi făcù cruce, strânse odată din ochi, încruntând sprân-

cenele, se uită în sus şi oftă adânc... Ochii i se umplură de lacrămi.

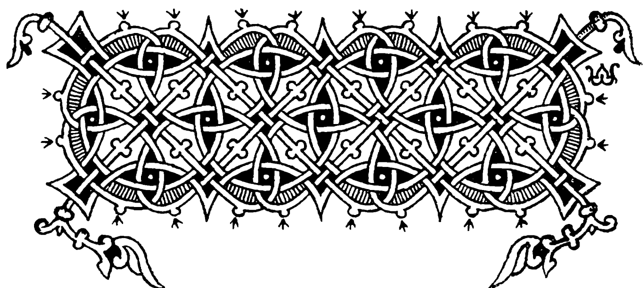
Cei de faţă, rămaseră miraţi... Se uitară unii la alţi neînţelegând nimic. Puriaz plângeà?... Puriaz?! Vestea pătrunse întreg satul.

A doua zi, trupurile fură îngropate chiar în locul acela lângă trunchiul sălciilor umbroase... Într'o sară, o barcă trecù grăbită spre locul acela... Un om sărì jos, se apropiè de mormânt şi rămase mult privind crucea făcută din craca uuui copac; apoi se depărtă.

Erà Puriaz care veneà să vadă pentru cea din urmă oară mormântul iubitei lui...

A doua zi plecă în lume.





ÎNTR'O NOAPTE LA PÂNDA

De jumătate de ceas înnaintam pe gârla Somovei. Cei doi lopătari zdraveni, voinici, cu braţele goale, împlântau lopeţile în apă, s'aplecau, ridicând trupurile într'o mişcare regulată şi puternică. Se opreau din când în când ştergându-şi sudoarea depe faţă. Apa sunà, se loveà de luntrea uşoară care alunecà grăbită prin marginea stufului verde şi a ţipirigului în floare...

Sălciile bătrâne cu ramuri pletoase, s'aplecau până la suprafaţă, împiedecând uneori drumul. Ici, colo, printre ramurile verzi, se desluşiau colţuri tainice de umbră

şi acolo în apa limpede, bătrânele sălcii îşi oglindeau trunchiurile.

Plecasem din T. pe-o vreme posomorâtă... Pe apă se lăsase o ceaţă uşoară şi-o căldură năbuşitoare apăsà pe baltă. Sus, nouri negri sdrenţăroşi se iveau din depărtare... Nici o boare de vânt nu clătinà vârfurile înflorite ale stufului. În faţa mea la cârmă, atent la orice mişcare, stà revizorul Dima. Cu mâinele lui zdravene, mişcà într'una funia cătrănită a cârmei zorind pe lopătari... Omul acesta care de ani de zile îşi făceà slujba pe baltă, aveà o căutătură foarte ciudată. Ochii mici întunecaţi; când vorbeà, pielea obrazului se strângeà în două încreţituri de-asupra gurei. Imi spusese: mergem la pândă; are să fie de furcă: şi-mi arătă revolverul cel ruginit şi-o carabină turcească care stà acum prinsă de crivace... Îmi vorbì apoi de nopţile lui de veghe pe apă, de întâmplările ciudate... «He, he, de câte ori nu erà să mă omoare, pe legea mea; dar nici eu nu mă las... Datoria, domnule! Pentru'n peşte furat din balta statului, sunt în stare să fac moarte: ştii dumneata?

Lipovenii din baltă tremură de mine! — Şi isprăvì istorisirea clipind din ochii lui mici. — Pe când eu scosei tabachera şi voiam să-mi răsucesc o ţigară, auzii pe unul din luntraşi întrebând:

— Ne oprim la S...?

— Nu, la Niculiţel. Acolo are să cadă ceva gras.

— Par'că ăştia din S, sânt mai de treabă?, Ia să rămânem aici la noapte să-i vezi cum au să iasă la furat, ba şi cu primarele'n cap...

— Aşa-i, vorbì lopătarul celălalt, lăsând lopata din mână... Şi primarele are aici vintile. Trebuie să fim însă cu luare aminte că au şi livorvere cu ei...

— Au şi revolvere? las că-i învăţ eu minte! vorbì el cu un aer supărat....

Cei doi tăcură, în vreme ce luntrea începù să joace pe balta Somovei... Stuful se rărea acum şi'nnaintea noastră nu se vedea decât nesfârşirea de apă albastră a ghiolului. Sus pe dealuri răsăreau căsuţele albe ale satului şi biserica cu două turle ivindu-se din negreala pomilor. Nu peste mult, ajunserăm aproape de mal.

Când să ne dăm jos, s'auziră înnaintea noastră câteva fluierături lungi şi ascuţite...

— Ăsta'i semnalul c'am venit în sat; vorbì revizorul.

Amurgul se lăsase cu-o răcoreală dulce. In sat s'aprindeau luminile şi oamenii pe la fântâni, adăpau vitele. La crâşmă erau strânşi câţiva săteni înnaintea meselor goale. Un felinar murdar spânzurat de părete, le desluşià chipurile. Când ne văzură intrând, toţi întoarseră capetele şi ne dădură bună seara,.. pe urmă un glas răsună:

— Aţi mai venit pe la noi?, domnu Dima....

— Poate ne-aţi adus permisiunile, vorbì altul râzând.

— Care-i acela, care 'ntreabă de permis? dă-te mai încoace să te văd la faţă, vorbì el.

— Iaca, eu sunt; vorbì un român voinic, apropiindu-se.

Revizorul se uită la el şi-l măsură de sus până jos.

— Ce nu mă cunoşti, d-le revizor, de te uiţi aşa la mine?..

— Ba te cunosc eu; te ştiu ce poamă eşti.... Acuma vrei permis, parcă tot cu permis ai vânat.

— Ii păcat dom' livizor, să nu ne daţi voe să vânăm.... Suntem oameni săraci.

— Dac'aţi fi fost oameni de treabă, de mult aveaţi voe; dar aşa, voi vă ţineţi de potlogării.

— Cine, noi? Să ferească Dumnezeu!...

— Mă, mie să nu-mi vorbiţi; că vă cunosc şi măduva din oase, aţi auzit voi? Când v'oiu prinde în baltă, vai de mama voastră!...

Cei dela mese şopotiau între dânşii. Târziu când să plecăm, unul din ceată s'aplecă, îl chemă deoparte şi-i şoptì ceva la ureche. Revizorul îi răspunse aspru: «N'am vreme!» La mal zărirăm umbrele celor doi lopătari.

Unul fumà o ţigară, şi când trăgeà dintr'însa, lumina ca un grăunte de foc, îi desluşià buzele mari şi mustăţile negre.

Ne urcarăm în luntre, care se aplecà într'o parte şi într'alta.

Revizorul trase de cârmă, lopătarii ur-

niră luntrea cu cangea, şi peste puţin timp intrarăm în gârla Călugărului.

«Acuma să-ţi spun», vorbì revizorul; «ai văzut dumneata pe ţăranul acela care cereà permis?

Ei, să ştii că el are 50 de vintile în baltă; l-ai văzut cum se milogeà, cum se văetà, ai crede că-s cei mai cinstiţi oameni şi când colo nişte hoţi, domnule, nişte pungaşi; sărăcesc statul.... Te fură din ochi, ce crezi; dar ce erà înnainte de-a venì eu!.. Acuma se tem de mine, am vârât frica 'n ei, altfel greu, foarte greu.

— Şi de ce nu vânează cu permis?

— De ce? Parcă ei îs proşti s'aducă jumătate din peşte statului, să plătească taxe!

— Atunci pentru ce-l cer? întrebaiu eu mirat.

— Pentru ce? s'arate că-s oameni de treabă.

Intr'o vreme tăcù. Îl văzui scoţând ceasornicul aprinzând un chibrit.

— Sunt unsprezece, trebue să ne oprim.

Lopătarii lăsară vâslele... Luntrea ră-

mase în luminişul ghiolului. In jurul nostru tăcere mare şi din balta întunecată se zăreau vârfurile stufului...

Acolo mai sus lumina erà cam vânătă; iar jos întunerec greu, înfiorător.

Apa bălţei luceà într'o lumină tainică... In faţă se vedeau dealurile măreţe ridicând în noapte forme ciudate, ameninţătoare....

Satul nu se mai zăreà...

— Trebue să căutăm un prundoi, să ne punem la pândă; vorbì revizorul şi se uită în jurul lui.

— Ştiu eu unul; răspunse un lopătar.

Cârmirăm prin marginea stufului care fâşiià aspru, uscat, brăzdând în suflet fiori reci.

La capătul unei scursori lopătarii se opriră, priviră cu atenţie şi de-odată simţii cum şi-au încordat muşchii, trăgând din răsputeri.

Când să prind de veste văzui că ne-am urcat cu luntrea pe ceva tare.

Un lopătar scoase cuţitul, tăiè papura aruncând-o în luntre şi deşchizând desişul ca să se vadă spre mal.

Când treaba fu gata, ne strânserăm cu toţii aproape, aşteptând pe contrabandişti.

Vorbeam cu un fel de frică, temându-ne să nu fim auziţi.

Minutele treceau grele şi fiece mişcare trezeà în sufletele noastre oarecare grijă.

Noaptea erà neagră, adâncă, tristă de nepătruns... şi din ghioluri veneà câte-odată gâlgâitul apei... S'auzeà smâgnetul peştilor eşiţi la bătae.

Rar un freamăt neregulat, un vânticel răcoros, puneà în mişcare oştile stufului.

Trecuseră multe ceasuri şi cei aşteptaţi nu mai veneau... Picioarele, mâinele, ne amorţiseră de-atâta şedere într'un loc aşa de mic.

— Nu cred să mai vie, vorbii eu.

— Nu se poate, răspunse revizorul.

Într'un târziu auzii pe neaşteptate un plânset răguşit jalnic, sguduind tăcerea.

— Ce să fie oare?

— Boul bălţei, răspunse un lopătar.

— Boul bălţei, ce-i acela?

— O pasere, domnule, un fel de bâtlan care plânge când începe a scădeà apa.

Nu isprăvì el bine vorba şi de odată de pe muchea dealului răsunară nişte sgomote. Dima s'aplecă, aţintì urechea, nemişcat, câteva minute.

— Iaca vin, vorbì el întorcându-se spre noi...

Umbrele se mişcară încet, s'apropiară de coastă. Când fură mai aproape, văzui că duc în spate o matahală neagră. Unul strigà mereu: «Ia sama să nu ne prăvălim». Ajunseră la malul apei, se opriră. Atunci putui să desluşesc o luntre mică. Tâlharii erau de toţi trei.

— Lopeţile, unde-s? întrebă unul.

— În luntre, răspunse altul.

Apoi cu toţii s'aplecară, apucară de bot şi-o târîră în apă. Doi se suiră într'însa.

— Să te duci sus, măi Gheorghe şi să flueri de-o venì revizoru; s'auzì un glas.

— N'aveţi grijă fraţilor, revizorul doarme acuma la S.

După ce pregătiră lopeţile, tâlharii porniră încet la vale şi'n câteva clipe se pierdură în ghiol. Când nu se mai auzì nici o mişcare, în luntrea noastră începură

pregătirile. Lopătarii scoaseră luntrea din prundoi, dădură stuful afară, prinseră lopeţile, apoi încet pornirăm pe urmele lor. O bucată de vreme nu auzirăm nimic. O grijă mare ne cuprinse,... dacă i-am perdut?... Revizorul se ridică în picioare şi începù să înjure printre dinţi.

— Staţi, vorbì deodată un lopătar, lăsând vâsla; sunt colo în ghiolul Călugărului.

Noi ascultarăm... Luntrea se oprì. Din depărtare răsunară câteva murmure de voci, lovituri înnăduşite pe ceva tare.

— Acuma scot vintilele, vorbì unul.

Revizorul foarte bucuros, îşi trase şapca pe frunte strigând: «Pe ei băeţi!».

Luntrea începù să sboare. Fugeam prin marginea stufului care s'aplecà lovit de lopeţi, treceam prin coturi înguste într'o goană nebună, plecându-ne capetele...

Câteva lovituri de lopată şi gata să dăm în ghiol, când de pe deal răsunară chiuituri adânci... Atunci, în dosul stufului unde erau tălharii, se făcù un sgomot ciudat... lovituri înnăduşite, mormăituri aspre, apoi un fâşâit de papură... Revizorul nu perdù

vreme, se ridică în picioare cu puşca la ochi...

— Staţi!... ori vă împuşc; răcnì el plin de mânie...

Câteva minute nu s'auzì nici un răspuns... O detunătură groaznică cutremură balta... Ţipete deznădăjduite răspunseră:

— Nu mai trageţi, ne oprim.

Din câteva mânuituri de lopată ajunserăm în locul unde se opriră tălhari.

— Aţi crezut că nu vă prind? zise revizorul apropiind luntrea...

Dânşii nu răspunseră. În lumina dimineţei care pătrundeà slab în desiş, se puteau desluşì chipurile... Unul erà bătrân, bărbos, îmbrăcat într'o cămaşă de pânză, sta pe nişte vintile şi priveà cu ciudă în jos... Celălalt mult mai tânăr, slab, pripernicit, cu o şapcă militărească pe cap, se uità cu ochii rătăciţi în jurul lui. Erau plini de apă şi luntrea mică abia le cuprindeà trupurile. Când ne văzură lângă ei, cel mai tânăr voì să facă o mişcare, să spue ceva, dar revizorul nu-i dădù răgaz:

— De unde sânteţi voi?

— Din Somova, răspunse bătrânul...

— Şi cum te chiamă?

— Florea Stancu Lupu...

— Dar pe tine ? şi-arătă spre cel mai tânăr.

— Pe mine... pe... bâlbâì el, mă chiamă Neculai Cahulea.

— Eşti soldat cu schimbul?

— Nu, să trăiţi; sunt şeful de garnizoană.

— Aha, şeful de garnizoană? Bun, foarte bun... Va să zică dumneata domnule şef, te-apuci să furi bălţile statului.

— Nu-s vinovat... Am crezut... ertaţi domnule revizor...

— Ce-ai crezut, mă? hoţule, pungaşule, tu care eşti slujbaşu statului şi care ar trebuì să fii exemplu de morală în această comună... Şeful de garnizoană cu ochii rătăciţi, cu privirea prostită, nu mai spuneà nimic. —Revizorul se'ntoarse spre cel bătrân...

— Şi tu, om bătrân, nu ţi-i ruşine obrazului să furi statul... Las că vă'nvăţ eu minte... Daţi lopeţile 'ncoa...

Şeful de garnizoană scoase lopeţile din

cuie şi le întinse. — Unul din lopătarii noştri luă o fringhie şi legă ciobaca păcătoasă. Pornirăm târând de bot luntrea mică care veneà în urmă descriind cercuri largi în ghiolul limpede. Când ajunseră la mal revizorul sărì jos, strigă la cei din lăuntru.

— Aveţi să mergeţi la primărie, să fiţi daţi judecăţii, iar luntrea se confiscă.

Când auzì vorba judecată, şeful de garnizoană îşi duse mânile la ochi şi începù să se vaite:

— Iertaţi-mă, domnule revizor!... nu sunt vinovat, am greşit... oameni suntem...

— Să nu mai greşeşti de altă dată.

— Am cinci copii şi mă dă afară din slujbă; rămân pe drumuri, ce mă fac?

— Să te dea; să afle şi regimentul ce oameni are în slujbă! răspunse revizorul aspru. — Cel bătrân se uită când la revizor când la tovarăş; nu părù de fel mişcat... Ochii lui mici cenuşii, aveau o sclipire de ură, parc'ar fi voit să sară la omul datoriei.

— Haideţi; strigă revizorul; n'am vreme de perdut.

Şeful de garnizoană începù să se vaite mai tare.

— Faceţi-vă pomană! rămân pe drumuri, am cinci copii!...

— Nu se poate! M'aţi înţeles? Trebuie să vă primiţi pedeapsa.

Îl văzui atunci pe moşneag foarte dârz, apropiindu-se de şeful de garnizoană şi vorbindu-i cu ciudă.

— Ce te boceşti ca o muere? Nu vrea să te ierte şi pace. Haide odată. — Şi pornì cel dintâi pe muchea dealului. — Revizorul se întoarse spre mine: «Rămâi aci, că eu numai ce isprăvesc şi viu îndată să mergem acasă.

Rămăsei în urma lor, ascultând multă vreme tânguirile şefului de garnizoană. Dimineaţa erà nespus de frumoasă; cerul albastru, aerul uşor şi pe baltă în ghiolurile înflorite, lucii ca oglinda, plutea o boare dulce, răcoritoare, care-ţi pătrundeà adânc în plămâni.

Sus, dealurile pietroase îmbrăcate în ceaţa albăstrie a depărtărei, peste care soarele trimeteà cele dintăi raze ale dimineţei.

Stătui aşa multă vreme privind nemişcat, mut, priveliştea măreaţă şi aşteptând să se'ntoarcă revizorul... El întârzià... Ce să fie oare ? Mă hotărâi să-i ies înnainte. Ridicai coastele pietroase, cu vârfuri ascuţite, şi-acoperite de muschiu verde şi des... De aici o luai prin marginea căsuţelor sărăcăcioase, căsuţe strâmte, de lut şi acoperite cu stuf... În faţa porţilor erau răsturnate luntre cu fundul în sus, iar din ogrăzi veneau strigătele copiilor.

La o cotitură, iaca şeful de garnizoană... fluerà vesel şi când mă văzù, se oprì în voe, salutând milităreşte. Rămăsei în loc mirat şi parcă nu-mi veneà să cred.

— Hei, ce s'a făcut cu tine? întrebaiu eu...

— Ne-a dat drumul... ne-a iertat... tot e om bun săracul...

— Şi-acuma und' te duci?

— Să-mi iau luntrea...

Şi plecă înainte-mi strigând cu glas tare: «Salutare musiu»...

Stătui aşa multă vreme privind în urma şefului de garnizoană, care cu un ceas înainte plângeà ca un copil şi-acuma

fluerà vesel, parcă nimic nu i s'ar fi întâmplat... Când să mă apropii de primărie, iată că-mi ieşì înainte revizorul...

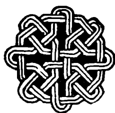
Mă uitai în ochii lui...

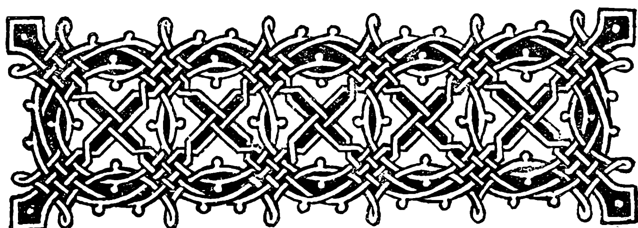
«Ce-aţi făcut?»

El parc'ar fi făcut o faptă rea, aşa se ruşinà să-mi spuie...

— I-ai iertat, hai?...

— Ce dracu să le faci, domnule... Om eşti... când vezi că-ţi iese 'nainte un sat întreg, cum să nu te înduioşezi !... Ai şi tu copii, ai inimă 'nnainte de toate... La urmă, să vezi, cine crezi că e'n stare să-ţi dea în cap?... Tot ăştia pe care i-ai iertat...» Da, ştiu asta... vorbì el, clătinând din cap. Plecarăm şi multă vreme mă gândii la şeful de garnizoană, la revizorul Dima, dar mai ales la cuvintele lui din urmă...





CĂLUGARUL

Neculai Chihaia, erà paznic la depozitul administraţiei pescăriei... Împărţeà pescarilor vintilele şi luntrele, primeà instrumentele confiscate de la cei cari fuseseră prinşi cu contrabanda, dădeà pe seamă primăvara materialul ca să închidă peştele... Asta erà toată slujba lui. Stăteà în nişte căsuţe mici, joase, vârîte pe jumătate în pământ şi acoperite cu stuf.

Chihaia erà un om vesel, plăcut, cu ochii blânzi, albaştrii, şi cari clipeau des când vorbeà. Veneam de multeori la dânsul şi-l ascultam cum povesteà întâmplări din viaţa lui ciudată.

M'abătui într'o Duminică dar nu-l găsii acasă... Erà cald, frumos şi soarele aruncà săgeţi de aur pe baltă... Aerul mirosea a catran şi peşte stricat... La mal stăteau legate zeci de luntre, unele negre, altele roşii, cu botul întors, cu fundul lat, o oaste 'ntreagă de luntre sechestrate. Bucăţi de vintile, lopeţi stricate, umpleau ograda mică... Tocmai când să plec, într'un târziu, zării în marginea stufului verde, vârful unei lotci; când mă uitai mai bine, văzui un om în picioare, mânând luntrea cu ghionderul... Am aşteptat până ce-a venit la mal şi s'a dat jos din luntre.

— Unde-i domnul Chihaia ? întrebaiu eu.

— S'a dus la Tulcea...

Vorbind aşa, îşi scoase din luntre câteva caracude, şi nişte lini, prinşi atuncea. Mai scoase din altă luntre un ceaun, de la brâu un cuţit şi s'apucă să curăţe la mal, peştele viu care se sbăteà, în mâinele lui... Mă uitai la dânsul şi nu ştiu cum mi se părù, că l'am cunoscut odată pe lopătarul acesta. Mai ştiam că toţi îi spuneau «Călugărul...»

Erà bătrân, însă foarte voinic... nişte

mâni mari de uriaş, o faţă aspră şi-un nas lat ca o patlagică. N'aveà barbă; musteţele-i sărace parcă-i chircise de-asupra buzelor groase. Erà îmbrăcat prost cu o cămaşă rusească, încheiată la o parte, plină de smoală, şi de unsoare de peşte...

Curăţă peştele, îşi umplù apoi ceaunul cu apă, îl aşeză pe pirostii şi după ce dădù foc crăcilor uscate... vorbì:

— Astăzi n'am mâncat nimic.

— De ce?

— Am fost cu domnu revizor Luca, la Sauna, pe urmă am plecat la Tulcea, când viu aici, domnu Chihaia spune ca să rămân pân'ce-o venì d-lui; de mâncare n'aveà aşa că trebue să-mi fac. —

— Şi vine târziu domnu Chihaia?

— Tocmai deseară...

Mă ridicai să plec; lopătarul se uită la mine, mă întrebă:

— Nu stai să mănânci borş proaspăt? Acuma-i gata...

Mă răsgândii şi m'aşezăi din nou jos, privind cum flacările se'nteţesc dedesubtul ceaunului. — Nu trecù mult şi borşul fù gata.

După ce mâncarăm, mă tolănii pe-o coastă privind în spre baltă cum lumina soarelui se strângeà într'o dâră de sânge. Lopătarul stà acuma lângă mine şi-şi fumà liniştit pipa... Figura lui ciudată, amintirea pe care o păstram despre numele lui, mă chinuià... Îmi luai curajul şi-l întrebaiu:

— De ce-ţi spune Călugărul?...

El mă privì lung de sub sprâncenele-i sărace, îşi trase liniştit fumul din pipă, tuşì, se mai gândì puţin şi răspunse încet cu-o voce răguşită...

— Pentrucă am fost călugăr.

— Şi unde? La care mânăstire?

— Aici în judeţ, la mânăstirea S.

Răspunsul acesta, aşa de hotărît, mă făcù şi mai curios.

— De ce ai ieşit dar, de la mânăstire?

— Pentrucă erà rău, nu găsisem ce căutam eu...

Tăcù apoi trăgând câteva fumuri din lulea... Pe urmă vocea lui se întărì.

— He, hei, numa cine-a fost pe acolo ştie cine sunt sfinţişorii ăştia, diavolii ăştia cari caută cu ochii în jos şi parcă li-i frică

să se uite în faţa dumitale... Crezi dumneata că au ei credinţă în Dumnezeu?» Cei mai prima şarlatani, domnule... Da- ce şarlatani!, ce pungaşi!!...

— Şi de ce intraşi în mânăstire?

— De ce? Mă săturasem de viaţă, voiam să mă liniştesc. E-hei, ce ştii d-ta? Eu la vârsta dumitale umblasem toată lumea şi'n Spania şi'n Anglia am fost,... prin care ţară n'am umblat?

— Poate ai fost marinar?

— Ce marinar? Am fost slugă la d-l Ionel; — ăi fi auzit de d-lui, e de la Galaţi — d-l Ionel făceà negoţ cu boi, adică cumpărà de aici din ţară, mai ieftin, îi încărcà pe-o probelă şi-i trimeteà în străinătate. De obiceiu îi trebuià doi oameni să'ngrijească de vite şi unul dintr'aceia am fost şi eu... Şase ani de zile am colindat mările,... de câteori nu erà să mă'nnec, de câteori n'am tăiat funia boilor şi le-am dat drumul în mare, numai să scăpăm vaporul... Ei, d-ta n'ai văzut furtuna. E hei domnule, unde-aş puteà spune pe un sfert ce-am văzut?. Nici în iad, nu cred să fie aşa grozăvie!... Şase ani

i-am gustat amarul! dar m'am săturat de la o vreme... I-am spus boerului ca să puie pe un altul, că eu am de gând să mă'nsor... M'a dat în alt serviciu şi după aceea m'am însurat. La început am trăit bine, o lună, două; pe urmă într'o zi mi-am prins nevasta cu unul; am luat-o la bătae... da i-am tras o bătae, ştii, de-a rămas lată... Au dus-o la spital ş-a zăcut cinci luni... pe urmă a murit. Da... după asta ce să vezi, mă dă neamurile ei în judecată şi m'au condamnat juraţii la doi ani de puşcărie... I-am făcut şi pe aceia, dac'am fost sănătos. Dac'am ieşit de la dubă, stăpânul n'a vrut să mai mă primească... Mă ticăloşisem rău, luasem darul beţiei de supărare, ce crezi... pe urmă m'am făcut vizitiu la nişte muscali dar şi aceia când au auzit c'am stat la puşcărie, au căutat să se descotorosască de mine... Am rămas din ziua aceea fără să am ce mâncà... Azi înnoptam aici, mâine'n altă parte... Ajunsesem să mă satur de viaţă... N'aveam pe nimeni, nici fraţi, nici surori;... părinţii mei fuseseră şi ei o leacă de gospodari, de mine nu s'alesese nimic. În însurătoare n'avu-

sei noroc... Ce erà să mai aştept de la viaţă? Mă hotărâsem să mă spânzur, pe urmă m'am răsgândit: «oare de ce mi-aş da eu sufletul diavolului ?»... De multeori mă cuprindeà jalea de viaţa mea... Carte nu învăţasem, dar din câte văzusem în lume, multe'nţelesesem...

Întâmplarea făcù să mă'ntâlnesc cu nişte călugări care veneau de la Sfântul munte; le-am spus viaţa mea şi ei m'au sfătuit să mă călugăresc... Numai pe asta n'o cercasem. Am venit aici la mânăstirea S. M'au primit întâi sub ascultare, cum se cheamă; mi-au dat o rasă, un potcap şi a rămas să mă călugărească când mi-o venì rândul»... Da'n loc să mă puie la slujbă în biserică, mi-au dat o ghioagă'n mână şi m'au trimes să le păzesc vacile.

Dormeam noaptea pe câmp şi când veneam la mânăstire, în loc să mă hodinesc, mă trimeteau cu căruţa la târg să vând putinile de brânză... Am tăcut... Două luni am făcut'o şi pe asta... Apoi la mânăstire se vorbeà numai ruseşte, aşa că foarte greu mă înţelegeam cu dânşii.

Am auzit apoi că unul dintre călugări

a fost hoţ de cai în Rusia; altul fusese condamnat la puşcărie, asta nu m'a supărat... îmi ziceam «au venit oamenii să se pocăiască ca şi mine»... Când tocà de vecernie, atunci dacă vedeam şi eu feţele călugărilor... Ce dracu făceau în chilii, nu-ş iu... pe urmă dacă m'am mai învechit, m'am dat în vorbă cu ei, atunci am văzut eu cine sunt!... Seara se strângeau doi, trei şi se puneau la băut... cântau cântece de lume, se'njurau, de cruci, de Dumnezeu... Alteori fugeau în sat. Odată unul Isaiea, văd că vine cu capul spart, cu vânătăi la ochi... «Ce-ai păţit?» îl întreb eu; el spune că s'a răsturnat noaptea cu căruţa într'un şanţ... Ei, într'un şanţ, spuneà a doua zi altul: l'a prins bărbatul la femeia lui!

Asta încă nu-i nimica... Intr'o zi mă cheamă stareţul mănăstirei: «Paisie, să prinzi puţintel peşte din baltă... vezi, sunt nişte vintile, într'un şopron să le pui noaptea şi să le scoţi tot noaptea în revărsat».

Eu nu ştiam că nu-i voie în balta Statului... Mă duc, pun vintilele, după ce mai

întâi mă desbrac... A doua zi m'am luat cu treaba şi-am întârziat; când să le scot, mă prinde agentul pescăriei şi unde-mi trage o mamă de bătae,.. Da ce bătaie... de-oiu pomenì-o cât oiu trăì... Aude stareţul şi unde mă cheamă la el, îmi trage nişte înjurături: «Prostule, dobitocule, n'ai ştiut că nu-i voie? nu ţi-am spus să te duci în zori pe ziuă, să le scoţi? Acuma ai să plăteşti vintilele care ţi le-a confiscat...» şi supărat, mă trimete iar la boi, de unde ajunsesem să bat toaca. Iar am rătăcit cu oile pe câmp o lună, până spre toamnă... Numai Duminica veneam şi eu la mănăstire, să mătur în biserică.

Intr'o zi mă trimete cu căruţa la furat lemne din pădurea Statului... De data asta am fost mai meşter, nu m'au prins... cinci nopţi de-arândul am cărat butucii... şi să fi văzut când veneam eu cu lemnele, călugării cum răsăreau din chiliile lor, se strecurau ca şerpii, luau câte-o bucată şi-o ştergeau cu dânsa'n năuntru... Acuma altele: când veneà vre-un mosafir, cu chiu cu vai dacă căpătà o leacă de mâncare... veneà părintele econom şi începeà să

se jeluiească «că n'avem, suntem săraci că Statul nu ne mai dă nimic, nimic.» Da în pivniţă gemeau putinele cu brânză, butoaiele cu vin şi buturile de pastramă.

Când veneà cineva şi aduceà danie, cum se mai strâmbau şi făceau la cruci şi se văetau.... Nu plecà omul bine şi numai ce se luau la'njurături, la bătaie, pe'mpărţeală, dacă economul nu apucà să strângă mai de grabă...

Intr'una din zile aud o sfadă mare într'o chilie: «hoţule, pungaşule» — asta pe ruseşte — «Am să te dau la puşcărie...»

Se duc la părintele stareţ; încep să se jeluească... «Ce-i? Ce s'a întâmplat?..» «Isaiea mi-a furat banii» zice Gherasim.

«Să-i dai banii, strigă Stareţul»... Da Isaiea începe a se jurà, a face cruci, că nu i-a luat el... şi... dacă nu l'a prins n'a avut ce să-i facă...

Acuma'ntr'altă zi, vine unul Pafnutie, un popă, nu ştià boabă româneşte, şi-o pleacă prin sate... Pe unde-a fost, ce-a făcut, ştiu c'a venit încărcat de bani! şi-a mai adus şi-o juncă şi nişte oi, le că-

pătase de la ruşii pravoslavnici... Intr'altă zi. văd că vine un altul cu nişte plicuri şi nişte rugăciuni în ruseşte... le-a trimis în Rusia de-a cerut milă şi i-a venit înapoi nu ştiu câte sute de ruble...

Erà acuma toamnă târzie şi ei tot mă ţineau pe câmp... Mă săturasem... Mă duc eu la Stareţ şi-i spun: «Părinte, eu am venit aici la mânăstire să mă rog la Dumnezeu, să-mi ierte păcatele, nu se păzesc boii». El se uită la mine şi zice...

— Aşteaptă nu ţi-a venit rândul...

— Bine, dar daţi-mă să slujesc pălimar... la sfânta biserică.

— Acolo am pe Afanase...

Se gândeşte mult şi numai ce văd că mă întrebă...

— Ştii să mâi caii?

— Cum de nu; am fost birjar...

— Atunci iacă, am să te iau în slujba mea; ai să-mi fii omul meu de încredere... Treabă mare n'ai să-mi faci... Numai câteodată ai să te duci cu trăsura la I. Şi când o fi loc, să ştii că pe tine te fac, dar vezi, Paisie, să nu ştie dreapta ce face stânga.

— Am înţeles, sfinte Stareţ...

Şi numai ce văd c'a doua zi seara, mă cheamă la el... Erà o vreme urâtă, suflà o vifornită a dracului şi-un vânt ascuţit bătea din pădurea de stejari...

Zice părintele Stareţ: «Paisie, pune caii la trăsură şi te du la I... Ai să mergi până'n în capătul târgului la crâşma lui V. Ai s'aştepţi acolo până are să vie un prieten şi are să se suie în trăsură, să-l aduci la mânăstire... Na, să cumperi şi-o cutie de tutun şi beà şi tu un rachiu, să te'ncălzeşti»...

Înham eu caii şi plec la drum... Erà noapte adâncă, să nu vezi la doi paşi;... de n'aş fi cunoscut drumul, mă duceam dracului cu totul, în fundul râpei... Merg eu, merg, dar prin cap mă chinuiau gândurile... Cine dracu să fie prietenul ista!

Ajung în târg, mă duc la crâşmă, stau eu acolo ce stau, pe urmă mă suiu pe capră şi aştept, şi iată că de-odată dintr'o uliţă, se strecoară o umbră, şi vine drept la trăsură, se urcă în lăuntru şi spune:

— Mână...

Dau eu bice cailor, da nu ştiu cum glasul

acela, prea nu mi se păruse a fi de bărbat... Pe urmă prea erau toate făcute pe ascuns... Aştept eu pe drum să-mi spue o vorbă, să mă'ntrebe, ţi-ai găsit... Hei, aici nu-i lucru curat..

A doua zi n'aud nimic, prietenul nu se vede... Seara mă cheamă părintele şi-mi spune: «să te duci înapoi»...

Din ziua ceea, unde am început să trăesc bine... Ce rămâneà mai bun, Paisie mâncà; vinişor când scoteà din pivniţă, aveam şi eu porţie, lapte, brânză, de unde înainte nu le văzusem faţa, acuma mă săturasem.

Altă dată mă trimite cu nişte brânză, unt, un galon de vin, la I.

«Ai să te duci în strada C. şi acolo are are să-ţi iasă o femee, să-i dai şi scrisoarea asta, dar vezi Paisie ce ţi-am spus...»

Uitasem să-ţi spun, că de câte-ori mă duceam cu trăsura, lepădam potcapul şi rasa de pe mine şi mă'mbrăcam cu-o căciulă de oaie, cu'n cojocel blănit, de nici îmi păsà de earna aspră care se lăsase...

Mă duc eu în ziua aceea la târg, trag acolo la casa unde mi-a spus, bat la poartă

şi iaca îmi iese înainte o femeie tinerică, frumoasă, o femeiuşcă durdulie de să-ţi dai şi viaţa pentru ea, zic:

— M'a trimes părintele Stareţ cu alimentele astea» şi-i dau scrisoarea... Şi numai ce văd că scoate femeea un franc să-mi dea bacşiş.

«Ei, ştii că-i bine, îmi zic eu... Dar din ziua ceea am aflat totul...

Acuma părintele mă trimeteà regulat la I. cu bunătăţi de la mânăstire...

Ce cumpăram din târg dădeam acolo dijmă, iar pe prieten l-aduceam regulat în casa lui Dumnezeu. — Trece earna, vine primăvara frumoasă, caldă şi pădurile de tei încep să dea muguri, încep să dea frunze argintii, care noaptea când luna străluceà pe cer, păreà că tot argintul şi l-a revărsat pe frunzele ei.

Ceilalţi călugări mă spionau, voiau să afle ce fac, unde mă duc, dar eu tăceam cum tace peştele care n'are glas... Acum toţi se uitau la mine ca la altceva, îmi vorbeau dulce, mă chemau în chiliile lor, puneau samovarul, apoi scoteau câte o sticlă de vutcă, cinsteam, pe urmă începeau

să cânte şi cântau, domnule, nişte cazanciocuri îndrăcite, de-ţi veneà să dai şi cămaşa de pe tine pentru băutură... şi oftau după viaţa lor lumească. — Cântam şi eu cu ei pe ruseşte şi mă prindeam în joc de răsunau chiliile.

La slujbă nici că mă gândeam să mă mai duc... Ce-mi păsà mie de păcate, de rugăciuni... Nici pe părintele Stareţ nu-l mai rugam să mă mai facă călugăr... Rămăsesem frate...

Acuma, după atâta slujbă, părintele Stareţ căpătase o mare încredere în mine. Când mă trimeteà la I, nu-mi mai spuneà ca altădată «du-te, adă pe prietenul» ci spuneà pe româneşte: «adă pe cucoana Elvira» şi veneà ziua de multe ori în pădure şi-i culegeam micşunele, viorele, lăcrămioare. — Miroseà pădurea tânără a lemn verde, cântau păsările prin ramuri şi eu mergeam pe şoseaua pietruită cu cucoana Elviriţa. Seara, de multe ori părintele Stareţ mă chemà în cancelaria lui şi-i povesteam de păţaniile mele... Şi el erà om umblat, fusese până la Sfântul Munte, dar degeaba, nu umblase cât mine.

Erà, altmintrelea, om de treabă... unii spuneau că-i român basarabean, dar eu nu cred, mai degrabă o fi fost rus... Nu erà bătrân, dar nici frumos; să fi avut la 40 de ani... Aveà însă o voce cum n'am mai auzit...

Biserica cu trei turnuri, se 'nnălţà în faţa casei unde stăteà părintele Stareţ şi-aveà sugrăveala tare frumoasă. În dreapta erau odăile mosafirilor, iar de cealaltă parte, chiliile călugărilor... Eu dormeam jos la bucătărie, iarna; varaîn grajd, cu un călugăr, Pamfilie, care cum făcuse, ce dresese, că se oploşise şi el la grajd, fără ca să aibă nici o treabă.

Într'o zi numai ce văd pe Pamfilie că s'apropie de mine:

— Paisie, cine-i cucoana ceea frumoasă care-o aduci tu cu trăsura?

— Ce cucoană? zic eu...

— Ei, ce cucoană; eu parcă n'am văzut... ce te faci?» şi'ncepù a râde.

Eu mă uit la el serios, pe urmă unde-i dau una peste gură, aşa chipurile 'n şagă şi plec... Am văzut pe călugăr cum se duce în spre chilie... Am eşit eu lângă

curtea bisericei şi numai ce-l văd de vorbă cu călugărul Teofit. Cum m'a văzut a şi şters-o: dar mie nu-mi trecù prin gând că ei ar fi şopotind ceva contra Stareţului... Ştiam atât că Teofit ăsta, nu se uită cu ochii buni, la Stareţ... umblase el mult ca să-i ia locul... ba şi parale dáduse pe la cei mai mari...

Asta erà în luna lui Maiu: înfloriseră teii şi când adià câte-un vânticel dinspre pădure, un miros tare adormitor îmbalsamà aerul.

Într'o joi seara văd că mă cheamă Stareţul şi-mi spune: «pune caii la trăsură»... Am plecat în trap pe şosea... Pădurea vuià, fâşià lin, blând... Aerul erà cald şi mirosul florilor te adormeà...

Noaptea fără lună. dar stelele trimeteau raze de aur pe frunze...

Când să ieşim din pădure, aud în urma noastră o trăsurică.

N'am luat'o în samă. Am ajuns în târg şi părintele s'a dus ca de obiceiu la prietenul lui...Eu am rămas afară la trăsură. Nu trece mult şi iată că doi oameni voinici se opresc lângă mine... Unul mă'ntreabă.

— Cine-i aici?

Eu am căutat să'ncurc. Cela, tace... Şi nu trece cât ai trage două fumuri de ţigară şi aud nişte glasuri, strigăte. Atunci unul care erà lângă mine, se repede la trăsură şi pune mâna pe hăţuri... Eu sar, vreau să-l apuc, el îmi dă un pumn în falcă. Unde nu l-am înşfăcat nene, şi unde ţi l'am pus jos... Şi iată că pe când mă luptam eu cu'cela, numa'ce văd o umbră pe gard, svâc jos, în stradă. Mă'ntorc repede şi ce să-mi vadă ochii!.. părintele Stareţ, fără potcap, cu antereul sfâşiat.

— Scapă-mă Paisie! strigă el şi'n fugă se ridică pe capră... Eu sar lângă dânsul, apuc hăţurile: cel de jos se ridică şi vreà să m'apuce de mână; îi isbesc una peste faţă şi dau bici cailor... În urmă, strigăte, flueraturi, nu ştiu ce-a mai fost că n'am mai auzit nimic... Când am ajuns la mânăstire şi m'am uitat la părintele te prindeà jalea.: sgâriat pe faţă, cu hainele rupte, fără potcap, cu pletele vâlvoi... Chiar de-a doua-zi toată mânăstirea aflase de păţania popei: «L-a prins la nevasta perceptorului... ha, ha ha; l'au prins, de acum

îl dau afară. Şi umblau toţi în toate părţile veseli şi şopoteau. Teofit nu mai puteà de bucurie. Acuma toţi se dedeau pe lângă dânsul... dă, erau siguri că după întâmplarea asta vine el Stareţ. Eu stăteam ca opărit. «Na, de acuma am păţit-o.» Cum o venì un altul, cum mă dă afară, sau, dacă m'o lăsà, are să-mi facă zile aşa de amare c'am să-mi iau lumea'n cap. «Ce să mă fac», mă gândeam eu toată ziulica... Trece-o zi, trec două, aştept să mă cheme părintele Stareţ, pace!.. A treia zi văd că mă strigă:

— Paisie, ştii ce ţi-am spus eu odată. Văd că duşmanii mei bat în pumni. Să spui că nu-i nimic adevărat... că dă, şi de tine are să fie bine...

— Am înţeles, sărut mâna părinte...

Şi plec eu de tot întristat. Îmi ziceam: vrea el să scape, dar de acum aleluia.

La o săptămână, vine şi procurorul popesc, să facă anchetă... Zarvă în toate părţile... Unde să sfătuiau călugării cum au să spue şi s'arate ei adevărul. Şi Teofit stà în mijlocul lor şi-i învăţà...

Numai ce văd că mă cheamă, procurorul. Se uită la mine.

— D-ta ai fost în noaptea ceea cu trăsura când l-a prins pe părintele Stareț la femeia perceptorului?

Eu mă uit la el, dau s'o încurc, dar Procororul începe a strigà:

— Ce te mai prefaci, spune drept, că eu știu totul.

— Da, eu am fost, dar nu-i adevărat că l-a prins.

— Bine; de ajuns, atâta am vrut, spune el.

Și ies eu din odaie mai scârbit, maï amărât... Da după asta, părintele Stareț dă ordin unui alt călugăr și nu mie, ca să taie niște găini, să scoată vin, să facă de mâncare pentru procuror...

«Ce dracul o fi, să nu mă cheme pe mine!»...

A doua zi pleacă procurorul; și'n loc trimete cu trăsura pe-un altul... Eu stau, mă gândesc și nu'nțeleg ce-s astea toate... Dar după ce pleacă procurorul, numai ce mă cheamă starețul:

— Așa tâlharule, ticălosule, te-ai pus

să mă vinzi... te-ai înţeles cu hoţul de Teofit... Să ieşi de aici, să te duci unde-i şti.

Eu mă uit la el, dau din umeri...

— Nu ştiu nimic. să iertaţi, sfinţite...»

— Cum, tâlharule, ce ţi-am spus eu să spui procurorului? Ieşi!» strigă el! şi fără să mă mai lese să spun o vorbă, m'a repezit pe uşă, afară. —

In urmă am înţeles eu şurubăria; acela într'adins m'a luat aşa, ca să mă'ncurce numai, şi să scoată ceva mai multişor...

Acuma, ce să-ţi mai spun? vorbì luntraşul sculându-se şi ştergându-şi oalele?... Sfântul Stareţ a rămas tot Stareţ, iar eu care nu eram vinovat, a trebuit să plec...

Am lepădat rasa şi-am luat-o 'n lume...

Dacă am venit la Tulcea, n'am ştiut de ce să m'apuc; pe urmă am intrat aici la revizie... Îmi duc viaţa de azi pe mâine, şi nu ştiu ce să mai fac... Înainte erà bine, mai aveam credinţă în Dumnezeu, în popi, acuma am pierdut'o... Am văzut că toţi sunt nişte şarlatani... Uneori când iau leafa, mă duc şi mă 'nbăt... beau pân'ce cad pe jos şi dorm prin şanţuri... Poate că într'o zi am să mă 'nnec, sau

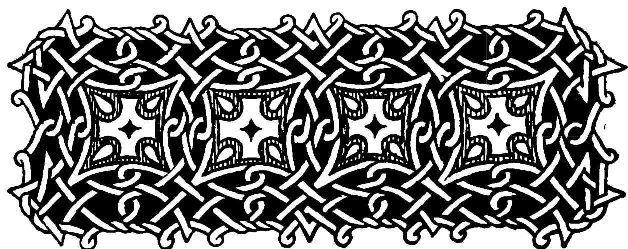
are să mă înpuşte vreun lipovan... Nu-mi pasă... M'am săturat de viaţă...

Aşa se vede că m'a blestemat mama când eram mic... Da... da, i-adevărat că rău e blestemul mamei...

Tăcù... cu ochi trişti cătând în juru-i... Luleaua de mult i se stinsese... Iar flăcările din jurul ciaunului muriseră îngropate în scânteierea jarului...

Pe apă cădeà amurgul... Cele din urmă raze se stângeau în stufişurile de sălcii. Păsărelele ciripeau prin trestii şi-o răceală dulce, un fâşiit de stuf ca un freamăt de pădure depărtată veneà din ghioluri. Am plecat curând, într'o luntre uşoară, pe care singur călugărul mi-a mânat'o până la malul Dunărei.





POVESTEA UNEI IUBIRI

Când ne coborârăm pe malul jos, se deslușì din întunerec luntrea și trupurile celor doi lopătari, care steteau în picioare, așteptându-ne.

— Gata băieți? întrebă revizorul.

— Gata, răspunse un glas.

Ne urcarăm în luntre, lopătarii potriviră vâslele și împinseră lotca la adânc. Pornirăm încet de-a lungul malului nășipos, prin fața sălciilor bătrâne, care întindeau brațe negre, cu forme ciudate, în noaptea rece de Octomvrie.

Un vântuleț ușor, tăios, suflà peste apă. Mișcarea înceată a valurilor nu se

auzeà din pricina lopeţilor, care răsunau cu zgomot sec în cuiele de fier.

Câtă vreme vom fi mers aşa, nu ştiu; ceasornic n'aveam şi noaptea erà neagră.

Din când în când lopătarii lăsau vâslele, suflau în palme, se loveau cu braţele cruciş peste coaste, apoi iarăşi încordau muşchii, s'aplecau trăgând.

Simţeam atunci cum luntrea se mişcă, alunecă uşoară, însufleţită ca o fiinţă, care ar fi căpătat viaţă în cele patru braţe.

Pe când nici nu m'aşteptam, revizorul cârmì luntrea la mal, căutând prin întunerec; o cârmì dintr'odată şi când mă uitai bine, văzui că botul a intrat într'o scursoare.

Aci trebuià să aşteptăm până s'o luminà.

De-acolo, c'o năpârcă aveam să intrăm în baltă, la gâşte.

Erà frig. Ca să ne încălzim, lopătarii strânseră nişte crăci uscate şi aprinseră un foc mare în pădurice, lângă malul apei.

De-odată lumina flacărilor desluşì trunchiurile copacilor şi ramurilor negre.

Ne strânserăm roată... Când îmi aruncai ochii spre malul apei, văzui o cruce...

O dungă de frică parcă 'mi vârî pe dată curenţi reci, din creştet până'n tălpi.

— Cine-i îngropat aici? întrebai pe revizor, cu nelinişte.

— Un om. Ştiu şi eu ce naţie o fi? Iaca Ştefan, agentul, ştie mai bine, să-ţi spue el — şi-mi arătă spre unul din cei de faţă, un om ca de vre-o trei-zeci de ani, care îşi încălzeà palmele la foc.

Ştefan când auzì glasul revizorului, clătină din cap....

— Da, ştiu... Vrei s'auzi? Pân'la ziuă mai avem...

— Cum de nu, răspunsei eu bucuros şi mă dădui mai aproape; pe când un lopătar aruncà lemne peste jar.

— Nu demult, începù agentul şi îşi trase căciula groasă mai pe frunte... sânt vre-o doi ani, trăià aci în «Satul Nou» un veteran, Ilie Armaşu.

Erà de loc din Dersca, de la graniţa Neamţului, cum spuneà dânsul.

Când a venit omul nostru, i-a fost greu

la început, dar gospodar şi muncitor cum erà, şi-a tăiat lemne din pădure, a făcut cherpici şi a durat casă mare, frumoasă, aproape de malul apei, pe pământul ce i-l dăduse statul. Atâta i-a venit greu până şi-a ridicat casa; de acolo, unde-a 'nceput să împletească nuele, să-şi îngrădească locul, să-şi facă şură, şi ocol pentru boi; iar Ruşii care erau aici, se uitau la el cu ciudă şi mirare, văzându-l cât e de priceput.

Mă rog, în scurtă vreme, şi-a întemeiat românul o gospodărie, parc'ar fi fost de când lumea în satul nostru, nu un venetic.

La început când a venit şi-a adus un băietan... Erau, va să zică, trei de toţi.

Dar după ce şi-a întemeiat gospodăria plecă într'o zi la Dersca să-şi vânză ce mai aveà acolo şi mai aduse şi pe ceilalţi copii: doi băieţi şi o fată. De cum a sosit în sat, s'a dus vestea despre frumuseţea fetei. La crâşmă într'o zi aud pe nişte Ruşi:

— Frumoasă-i Catinca, bre...

— Iubeşte pe tine, Grişa? întrebă altul.

Şi râdeau flăcăii şi beau ca'n zi de Duminecă.

Aici în Satul Nou, pe vremea ceea, erà un post de marinari; făceau patrula noaptea dar şi beau şi furau. Cântau ei frumos, dar tot îi întreceà Nitchin, un soldat de la pichetul rusesc. Iarna, când erà Dunărea îngheţată, treceau Ruşii de la pichetele lor dincoace, aduceau armonia şi unde se'ncingeau nişte jocuri şi nişte cântice pe zăpadă, în pădurice lângă sat, de-a mai mare dragul.

Pe urmă veneau la crâşmă, s'aşezau la băut şi beau cu oala, nu aşa... Dar pr'intre toţi, ăsta, Nitchin, se ţineà ceva mai mândru; el beà, dar mai cu socoteală, îi plăceà să cânte şi când începeà, parcă ţi se rupeà inima; îţi veneà să plângi de jele şi de dor.

El nu erà Rus, şi de aceia nu puteam înţelege ce spune; dar ştiu că ziceà de dor, că tare mai mergeau la inimă cântecele lui. Şi erà frumos: alb la faţă, nişte ochi albaştri şi-o mustaţă mică pe de-asupra buzelor roşii. Erà înnalt, voinic şi se cunoşteà el că-i fecior din oameni..

Odată l'am întrebat :

— De unde eşti tu, bre Nitchin?

— Finlanda...

— Filanda? Unde-o mai fi şi asta? Uitasem din şcoală şi mă tot băteam cu mintea unde o fi ţara ceia.

Am aflat dela alţii că aveà tată, mamă, acolo; că stăteau bine.

Ruşii veneau la două-trei săptămâni în satul nostru, că mai mult nu le dădeau voie.

Şi când veneau, ştiu că lăsau parale bune la crâşma lui Filip. Ai noştri, nu se duceau dincolo. N'aveau la ce. Nici crâşmă nu erà.

Într'una din zile aud şoptindu-se în sat că Nitchin s'a îndrăgostit de Catinca lui Armaşu, fata veteranului. Măi, a dracului treabă!

Acuma pe mine nu mă prinse mirarea, că băiatul erà frumos, dar cealaltă lume se mirà.

— Tocmai de asta, că erà de alt neam, zise un lopătar.

— Ei, dragostea nu'ntreabă, măi băiete!

Eu ştiu că eram tare curios, — să văd pe fata asta, de care se spuneà atâta. Şi

iată că într'o zi, cum mă duceam la Pătlăgeanca, îmi ese înnainte Catinca. Se duceà la apă. Dar eu îmi fac drum de vorbă... «Tare mi-i sete», zic. Şi numai ce văd că'mi apleacă zâmbind cofa. Am băut eu, n'am băut, dar în ochii ei ştiu că m'am uitat. Spun drept, aşa frumuseţe n'am mai văzut; să umbli toată ţara şi să nu-i găseşti păreche.

Nu unul ca Nitchin, dar un sat întreg să se omoare după ea. Aveà nişte ochi negri adânci, de'ţi săgetà inima, când te priveà.

Şi-o faţă, un păr şi nişte obraji roşii, cum îi cireaşa când dă în copt.

«Hei», zic eu, «a avut dreptate cine a spus că-i frumoasă».

Trece din ziua aceia multă vreme. Erà, asta, primă-vara. O vreme frumoasă şi caldă. Dunărea veneà mare, mare, spumegând şi făcând anafoare. Prin valuri alergau pescarii cu setcile, prinzând scrumbii. Prin sat eşise oameni la semănat. În toate părţile sătenii dădeau zor cu munca. Da'n vremea asta Nitchin nu se mai vedeà pe la crâşmă. Uneori îl zăream pe mal

cu puşca la umăr, cum treceà de santinelă şi tocmai, în dreptul casei veteranului. «Or fi fost numai vorbe», îmi zic eu, «cu dragostea lor»... Dar iată că într'o seară veneam din Tulcea: erà o lună plină, de se vedeà ca ziua şi Dunărea luceà ca argintul. Veneam încet pe lângă mal şi iacă de odată văd o luntre, care se apropie de sălcii. Dintr'însa sare jos un om şi nu mult, dintr'o tufă răsare o umbră. Eu mă opresc. Pe dată mi-a trecut prin minte o bănuială. «N'o fi Nitchin»? Şi nu ştiu cum, cu toate că eram însurat, mă pitesc într'un şanţ să văd ce-o să se petreacă. Şi numai ce văd pe flăcău că s'apropie de fată.

O cuprinde de mijloc, o strânge în braţe şi rămân aşa multă vreme lipiţi unul de altul. — Pe urmă aud... «Tu dragă la mine, Catincă. Of, tare dragă la mine!» şi se băteà peste inimă.

Apoi se puseră jos. Eu, dac'am văzut aşa, m'am ridicat binişor, m'am târât până la marginea drumului şi am luat'o spre casă.

«Hei, a dracului fată», zic eu nevestei,

«ştii că tot e adevărat ce se vorbeşte. Dar ea se uită la mine. «Cum?» şi'ncepù să se mire. «Eu am auzit alta de la nevasta jandarmului, că serjentul major de la grăniceri se ţine după fată, spuse nevastă-mea». Că, ştii d-ta, chiar în toamna ceea venise ordin de mutare flotilaşilor. In locul lor făceau grănicerii, paza frontierii.

Serjentul ăsta major, stăteà cu garnizoana în Satul Nou.

— Nu se poate, îi spun eu nevestei, eu am văzut'o cu Nitchin».

— Ei, ascultă ce-ţi spun eu. Lui Florea i-a căzut dragă.

Aşà-l chemà pe serjentul major.

La drept vorbind nici Florea nu erà de lepădat. Frumos, aşa, nu erà, dar erà bine îmbrăcat şi aveà leafă bună.

Florea aflase de dragostea ei cu Nitchin şi de aceia dăduse ordin ca nici un grănicer rus să nu mai treacă dincoace. Erà acuma pază straşnică. Unde se mai umble cineva noaptea pe Dunăre!

Cum s'a făcut, Florea s'a dus în casă la veteran. L'a primit omul bine, că erau

oameni tare de treabă. Mă rog, dulceaţă, cafea, ca la boieri—azi aşa—mâine aşa, când căutai, Florea acolo erà. Tot satul acuma vueà de serjentul major de la grăniceri că se are'n dragoste cu fata veteranului. Ba se zvonise că se face şi nunta.

Intr'o seară, pe când stăteam aşa în ogradă, numai ce aud de odată un glas de cântec. Mai întâiu mi s'a părut că-i cineva de la noi; dar, când mi-am aţintit urechea, am cunoscut că-i dela Ruşi. «Trebuie să fie Nitchin, — zic eu —, «altul nu cânt'aşa frumos» şi am eşit lângă mal de-am ascultat. Veneà aşa de dulce, de jalnic şi de curgător cântecul, că'ţi ardeà inima. Oiu murì şi n'oiu mai auzì, parcă nu erà glas omenesc.

Mulţi oameni din sat ascultau de pe mal cântecul lui.

— Dar ce spuneà? Intrebă revizorul.

— După câte am aflat de la alţii, zice că erà vorba de o casă peste-o apă, de o fată mândră, care l-a nenorocit. Eu care văzusem întâlnirea fetei, pricepeam acum ce trebuie să fie... Dar fata în vremea asta stăteà tristă pe malul apei, ascultà

pe iubitul ei şi lacrămi îi curgeà din ochi. Erà tristă căci aflase că Floarea, erà pricina pentru care Nitchin nu mai puteà trece dincoace să se întâlnească cu ea.

Uneori veneà la mal şi se uità lung la dragul ei, cum stăteà de pază. Işi făceau semn din mână, cu batista, şi atâta. Dar unde-i vedeà cine-va? Eu am aflat asta târziu de la nişte pescari ruşi.

Floarea nu mai puteà, se dădeà în vânt după fată. Ce n'a făcut s'o înduplece să-l iubească!

Lucruri scumpe i-a adus, bomboane de la Ismail. Degeaba! Ea le aruncà. Şi de câte ori veneà el în vizită, îşi făceà treabă ba la boi, ba la adus apă, mă rog numai să nu steà în casă. Grănicerul nu mai puteà de ciudă. Intr'o zi se duce la tatăl fetei şi-i spune verde:

— Mie mi-e dragă fata, să mi-o dai de nevastă». El i-a răspuns: «Să vedem ce zice dânsa». Erà om cu judecată, vezi.

Fata tace, nu spune nimica. Trece azi, trece mâine, Florea s'aţine într'una să-i deà răspuns.

Dacă vede aşa, îşi pierde răbdarea, se duce iar.

— Ce faci? Îmi dai fata?»

Armaşu cheamă pe Catinca înnăuntru şi fără de nici un înconjur, o întreabă:

— Ei, ce zici tu? Iacă te cere domnu Florea. Spune: ce ai de gând?»

Fata pune ochii în pământ şi răspunde scurt:

— Nu, tătucă, nu mă mărit».

Atunci Florea s'a îngălbenit la faţă şi prinse a scormonì pământul cu călcâiul, tremurând de ciudă.

— Ţi-e drag Nitchin, un nespălat de Rus, care nu-i nici om cu stare? Şi pe mine, care am leafa mea, slujbă sigură, nu mă vrei!

— Nitchin? Care Nitchin? întrebă Armaşu cu mirare.

— He, hei, eşti în urmă cu politica: răspunse Florea vesel, râzând cu răutate. Ştie tot satul. Şi d-ta nu ştii nimic?

Armaşu a sărit în sus ca ars şi s'a uitat crunt la fată.

— Cum? Tu te-ai dat în dragoste cu Ruşii?

Ea tăceà şi se îngrămădise într'un colţ, plângând înnăbuşit.

— Spune; strigă tatu-so şi se repezì cu pumnul întins.

Fata n'a răspuns şi plângeà, plângeà într'una.

Armaşu-i trase un pumn în faţă.

Atunci Florea se scoală şi-l apucă de braţ.

— Las' n'o mai bate;.... şi plecă mormăind.

A doua zi tot satul ştià întâmplarea...

Ha, da ceea cântà Rusul cu atâta foc», spuneau oamenii.

Şi par'că a fost un făcut; din seara aceea nici o dată nu se mai auzì cântând.

Se vede că fata i-a trimis vorbă. Aveà şi Rusul şpionii lui, pe pescari. Dar Florea jurase răzbunare. Nu se aşteptà să capete aşa afront, el, şef de garnizoană, om cu carte. Chiar eu l'am auzit odată la crâşmă.

Trecuse multă vreme la mijloc, credeam că s'a isprăvit tot, îl credeam pe Nitchin plecat, mutat în inima Rusiei. Nici prin sat nu se mai spuneà nimic. Pe fată o

văzusem de câteva ori tristă, descurajată. Auzisem că rău o păţise de la tată-su, săraca! Erà acum toamna, căzuse şi frunza plopilor, iar gârlele prinseseră ghiaţă. Seara, de cum s'aprindeau luminile, cădeà pe Dunărea ceaţă, să nu vezi la doi paşi.

Într'una din zile aveam treabă la Tulcea. Pândesc un timp bun, mă urc în luntre şi pornesc. Mă întorc aşa pe 'nserate, da când să într'un sat, aud zgomote şi strigăte, văd lume peste lume fugind toţi la vale.

«Ce-i?» întreb eu.

«Au împuşcat grănicerii un contrabandist».

De odată par'că m'a luat cu rece prin tot trupul.

M'amestec şi eu printre ei şi-o iau la fugă. Când ajung aci, ce să vezi? Nitchin, săracul, întins la pământ pe malul Dunărei, împuşcat în partea stângă, descheiat la haină şi, dintr'o rană mare, sângele picurà pe cămaşă. Oamenii aprinseseră un foc iar flacările-i luminà chipul cuprins de gălbeneala morţei. Horcăeà încet, cu ochii pe jumătate închişi şi lângă el oamenii

clătinau din cap. La câţi-va paşi, la mal, luntrea în care fusese împuşcat. Întrebai cum l-au omorât.

— A voit să treacă pe ascuns, santinela l-a simţit. L-a somat să tragă la mal, el n'a voit. Atunci a tras foc şi l-a doborât», zise un bătrân.

— Păcat, săracu! Aşa frumuseţe de om!» Am rămas multă vreme lângă trupul voinicului, care murise aci pe pământ străin, departe de-ai lui. După un timp mă depărtai şi tot drumul până acasă m'am gândit la dragostea lui nenorocită, care-l vârîse în pământ.

Toată noaptea n'am putut dormì; aci îmi răsărià în minte chipul frumos al fetei care-l aşteptà cu inima bătând de frică, lângă trunchiul unui copac, în clipa când erà să fie împuşcat. Aci mutra întunecată a sergentului major, care într'adins dăduse ordine aspre. Si cine ştie dacă n'a fost chiar el? Cine ştie? A doua zi l-au îngropat chiar aci. Un om din sat i-a făcut crucea, altul i-a cumpărat lumânările....

Pe fată n'am mai văzut'o; dar într'o

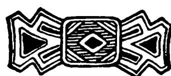
seară târzie, spun oamenii c'ar fi zărit-o trecând grăbită în pădure. Zile de-arândul a sădit flori pe mormântul sărac. Pe urmă au trecut luni la mijloc şi în sat se uitase de'ntâmplarea asta. Eu am văzut-o o singură dată, slabă, uscată, de necunoscut... Amarnică femee! L-a iubit straşnic. Hei, unde mai găseşti aşa inimă? Nici c'a voit să se mai mărite. Degeaba au cerut-o unul, altul. Şi într'o zi aud c'a plecat, s'a dus în satul ei, la o mătuşe din Dersca. Cine ştie ce-o fi făcând, dac'o fi trăind

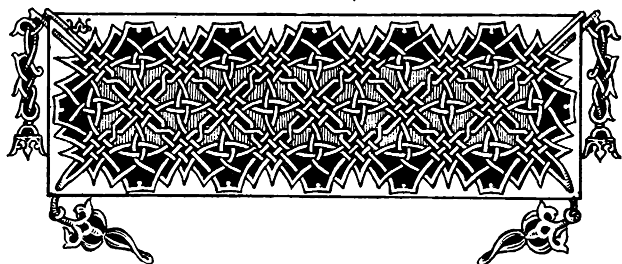
Agentul tăcù, se uită în ochii mei, apoi la crucea de lângă mine. Fără să vreau, întorsei capul. In lumina slabă a focului se desluşeà crucea de brad, plecată într'o parte şi care însemnà locul unde hodineau oasele unui om fără noroc. Un vântişor prinse a bate printre ramurile sălciilor desfrunzite, iar la mal valurile se loveau de ţărm cu zgomot uşor şi sec.

Stăturăm o bucată bună şi nimeni parcă nu îndrăzneà să zică o vorbă. Focul îşi potolise flacăra, se stingeà în scânteerea jarului. La răsărit o geană de lumină în-

semnà răsăritul. Aburi uşori se înălţau din apă.

Ne ridicarăm tăcuţi şi pornirăm încet peste frunzele uscate pe poteca îngustă, care duceà la marginea ghiolului.





LA CHERHANAUA UZLINEI

Am plecat cu luntrea într'o dimineaţă de Iunie, însoţit de un slujbaş al pescăriei la «cherhanaua Uzlinei». Soarele străluceà. Dunărea revărsată peste maluri curgeà liniştită, încreţând numai la adânc valuri mici.

Cerul erà albastru spălăcit iar în depărtare se zăreau câţiva nouri arămii. Tovarăşul meu revizorul P. erà un om trecut, cu mustăţile şi barba rară, buzele ieşite în afară; om foarte bun la inimă, blând, dar tăcut. Când reuşeai să-i scoţi din gură câteva vorbe, le spuneà aşa de încet încât trebuià să-ţi pleci urechea ca să-l auzi.

Când am ajuns la cherhana, soarele se ridicase drept în faţa apei, stropind valurile care se frământau, cu luciri de aur. Un lopătar a sărit jos şi a tras luntrea pe nisip.

Cherhanaua, o şandramă mare de scânduri, unde se aduceà peştele proaspăt şi se sărà cel vechiu, stà în faţa noastră, iar în jurul ei lângă mal, luntre mari şi mici, barcazuri încărcate de peşte, instrumente pescăreşti şi oameni suflecaţi până la genunchi, învârtindu-se în jur cu treburi. Stăpânul, un băetan tânăr cu mânecele suflecate şi pline de sânge de peşte, ne ieşì înainte. Cum intrarăm înăuntru, ne izbì deodată mirosul greu de peşte sărat care se ridicà din butoaiele uriaşe ce stăteau în rând şi pe care erau însemnate cu tăbliţe numerile lor. In întunericul cherhanalei câţiva lipoveni bărboşi, spintecau peştele nevândut şi-l trânteau în coşuri, pentru sărat. Am lăsat pe prietenul meu să verifice condicile şi eu am pornit spre baltă.

In jurul cherhanalei nu erau decât câteva case sărace, de pescari.

Nici o suflare de viaţă înnaintea mea; totul părea mort, adâncit în căldura arzătoare a soarelui... O pădurice de salcie ţinea strajă între cherhana şi delta adâncă.

Am luat-o aşa în neştire pe drumul nisipos, am rătăcit o vreme... şi când să mă întorc, aud din urmă nişte glasuri care mă strigau.

Era prietenul meu şi agentul pescăriei, Gheorghe Rugină; un om în vârstă, gras şi cu o lucire prostănacă în ochi.

Revizorul îmi lămurì că mai are de verificat condica agentului şi după asta vom plecà.

Am luat-o cu toţii spre casa agentului, care erà aşezată la o depărtare măricică de cherhana. Tot drumul mă uitai la figura slujbaşului acestuia care când vorbeà, cu şeful lui, aveà un aer de jale şi umilinţă.

Căsuţa lui Rugină erà înconjurată de sălcii bătrâne care-şi aplecau ramurile deasupra ferestrei, durând puţintică umbră în jurul cocioabei. La o depărtare ca de 50 de metri se vedeà un pichet de grăniceri; o casă nouă de vălătuci, cu 2 me-

tri ridicată deasupra pământului. In faţa pichetului un soldat făceà de santinelă cu puşca pe umeri... şi'ncolo nici o mişcare decât delta nesfârşită ca o mare verde şi adormită în miezul zilei.

Inainte de a păşì pragul îmi lovì auzul un scâncet de copil.

«E însurat», îmi zisei eu..... aplecându-mi capul ca să nu mă lovesc de pragul uşei. Un miros acru, greu, îmi tăiè răsuflarea. Agentul sărì de grabă şi timid mă poftì să şed. Cu aceiaşi grabă scoase din sertarul unei mese de brad o condică, pe care i-o întinse revizorului. Acesta îşi puse ochelarii pe nas şi începù socoteala. Eu stăteam pe un scaun stricat şi ne-având ce face, începui să mă uit în jurul meu. Dintr'o aruncătură de ochi putui să cuprind tot avutul acestui slujbaş. In colţ unde stăteam, erà trântit un cântar şi nişte peşte proaspăt. Lângă fereastră, o dihanie de pat cu nişte picioare atât de mari în cât cuprindeà jumătatea păretelui. Patul erà neorânduit, cu aşternutul murdar. Intr'o plapomă roşie, slinoasă şi nişte perne cu feţele negre, se desluşeà obrăjorii

unui copilaş ca de jumătate de an. Sus deasupra ferestrelor, erau făcute din papură nişte cornize îmbrăcate în hârtie colorată. Pe un perete, prins în cuie, un cap de bâtlan, iar pe altul o carabină veche turcească. Nişte cisme mari, unsuroase, hodineau pline de glod supt pat. Pe jos o murdărie ca de grajd.

Agentul dădù desluşirele, socotind cât peşte a prins fiecare pescar învoit în baltă. Răsfoì aşa multe file, când de-odată revizorul se oprì:

— Dar aici, de ce-i şters?

Agentul se îngălbenì, îşi plecă nasul în condică, uitându-se lung.

— Aici, aici, bâlbâì el....

— Da, aici; întrebă revizorul....

— Aici să mă iertaţi, m'am încurcat... eram cu mintea în altă parte, din cauza aceasta am greşit....

— La slujbă nu trebue să fii cu mintea aiurea; vorbì revizorul cu oarecare asprime: trebue să ai ochii în zece, e vorba de banul statului!...

— Iertaţi, domnule revizor!... dar să vedeţi d-tră, mi s'a întâmplat o nenorocire

în familie... de aceea am făcut eroarea... altceva nimic decât o simplă eroare...

— Nenorocire în familie? vorbì revizorul ridicând ochelarii...

— Da, o mare nenorocire! M'a părăsit nevasta! M'a trădat... oftă el din greu ridicând ochii în sus.

— Te-a părăsit, din ce pricină?

— Din ce pricină... eh, cum să vă explic.. cum să vă spun eu toate necazurile!...

Agentul își duse mâna la inimă, oftă din nou. Urmă: «A fost lucru rău, că de n'ar fi fost așa nu-și părăseà gospodăria, bărbatul, și pe sărmanul acesta de copilaș! — Vorbind arătă cu mâna spre patul murdar unde dormeà copilul. — Așa a fost și mă-sa și soru-sa... toți.., și dacă n'aș fi ținut la ea, dacă n'ași fi iubit-o!...

Agentul clătină din cap, pe față i se așternuse o dungă de amărăciune și de ură. Revizorul, lăsă creionul pe masă și întoarse capul cu ochi curioși:

— E mult de când te-a părăsit? întrebă el încet și nerăbdător de a ști nenorocirea siujbașului...

— De-o lună. Să vedeți cum a fost: Eu

am luat pe femeia aceasta din iubire. N'am căutat zestre ca alţii, am luat-o cu ce erà pe dânsa; ba m'am îndatorat de i-am făcut şi nunta...

Eu, se cheamă că sunt un slujbaş mic. cu leafa neîndestulătoare, dar dânsa îmi cereà lux... Veşnic se plângeà că i-i urât şi s'o duc la oraş. Eu căutam s'o distrez... o luam cu mine în barcă, o plimbam prin ghioluri când n'aveam treabă... Ca să n'o mănânce ţânţarii, îi făcusem un polog anume comandat, îi cumpăram când mergeam la oraş, romane: «Crimele unui conte», degeaba, ea una o ţineà că i-i urât şi nu poate trăì în bălţi şi pustiuri... Lasă Lino, zic eu: o dà Dumnezeu să mă avanseze, — eu unul îmi caut de serviciu — şi ne-o mutà la oraş la Tulcea sau Sulina; dar ea veşnic se ofensà. Acuma într'un rând mă duc eu la baltă — aveam de închis nişte gârle. — Mă duc şi pentru că isprăvisem materialul vin acasă mai de vreme. Când intru înlăuntru ce să vezi, găsesc în vizită pe serjentul de la pichet. Nu zic nimic, dar fac pe supăratul. Ea vede şi începe să se ofenseze; şi după ce

pleacă sergentul îi fac morală: «Cum primeşti tu mosafiri în lipsa mea ?» Ea strigă la mine că de ce-o insult, şi-i dau a înţelege că-i necinstită; că după ce stă în pustiu şi-o mănâncă ţânţarii să nu-i vie nimeni în vizită? Am tăcut, ce să-i fac. Dar credeam că s'a isprăvit cu serjentul şi că n'are să se mai întâmple astfel de fapte... O zi, două, trei, o săptămână, nu simt nimic... Mi'nchipuiam că totul s'a isprăvit. La o lună după asta, mă întorc de la ghiol pe neaşteptate. Intru în casă, Lina nu-i. Caut, strig, nici un răspuns. Când să mă duc după ea, iat'o venind dinspre pădurice.

— Unde-ai fost?

— La primblare.

Eu tac, nu spun o vorbă, dar din ziua aceea am căzut la bănuială... «Trebue să se fi dat în dragoste cu serjentul, îmi zisei eu...» şi toată noaptea mă gândeam cum aş face s'o desbar... Să mă duc la serjent să-l rog asupra faptului .. dar cum? să mă leg de el, te pomeneşti că-mi capăt şi beleaua... Mă hotărăsc să mă pun la pândă să văd, e adevărat?... Aşa şi fac.

Ii spun 'ntr'o zi că plec în baltă şi nu vin până 'n seară. Mă sui în luntre, pe urmă mă întorc pe altă parte şi m'ascund în pădurice. Stau eu ce stau şi nu trece mult, iată că văd pe Lina mea pe cărare... se opreşte, se uită printre copaci şi după asta iaca şi serjentul ei... Atunci n'am mai putut răbdà: m'am repezit la dânsa şi am luat-o la bătae... I-am dat câteva palme, am dus-o acasă s'o judec; dar ea mi-a căzut în genunchi, şi-a 'nceput a plânge s'o iert... Şi-am iertat-o, domnule revizor; vă spun pe onoarea mea c'am iertat-o... numai să fie femee cinstită, să-şi caute de casa ei.

Câteva zile păreà că s'a îndreptat, că-şi regretă faptul... Eu începeam să uit de greşeala ei... Dar într'una din zile venind dela slujbă, văd casa goală şi 'nnăuntru lucrurile răvăşite... Stau, mă uit şi nu-mi dau seama... Când să ies după dânsa să văd dacă n'o găsesc, zăresc pe masă un bilet care spune:

«Că-i pare rău, dar nu mai poate trăì în pustiul ăsta şi cu'n mitocan ca mine». Auzi, cu'n mitocan ca mine?! Agentul

cu ochii în lacrămi s'aplecă, se uită în jurul lui, apoi deodată începù să-şi scotocească buzunarele «mi se pare că-i aici! A, nu, stai că-i dincolo!» zise el căutând în alt buzunar. In momentul acesta un ţipăt asurzitor al copilului îl făcù să tresară... Agentul lăsă scrisoarea şi se repezì la patul copilului; îl luă în braţe şi începù să-l mângâe, «taci Georgel, taci puiule! «Georgel dădeà din mâini şi cu ochii lui cenuşii, roşi de plâns, ţipà din răsputeri, strângându-şi mânuşiţele... Agentul îl legănă în braţe şi după multă trudă copilul se mai linişti.

— Vedeţi, ce-i vinovat pruncul acesta? vorbì el apropiindu-se cu Georgel în braţe... Spuneţi d-tră, vă rog!! strigă agentul uitându-se fix în ochii noştri. Ce să mă fac? Unde să-l duc? Cum să-l îngrijesc? să-l caut pe el, sau de slujbă... Ah domnilor ce e femeea! Cum se numeşte o astfel de fiinţă... de sigur ţâcnită. Nu i-a fost ei milă de copilul ei, nici de bărbat... Să-l vedeţi, d-nule revizor cum plânge uneori şi strigă: îţi vine milă de dânsul! Se oprì lăsând copilul jos şi ştergându-i lacrămile

cu mâneca.» Dar credeţi că s'a isprăvit aici? Staţi să vedeţi... După ce-a părăsit domiciliul conjugal, m'a dat în judecată pentru lovire... Auziţi, d-tră... dânsa să mă deà în judecată... ba să-i plătesc şi alimente!..

— Bine, dacă o să dovedeşti vinovăţia ei, atunci nu plăteşti nimic.

— Cum să dovedesc... pe cine să pun martor, pe serjent? Şi apoi la urmă te pui cu femeea dracului?... degeaba, dreptatea tot de partea ei...

Aici tăcù, oftă greu uitându-se la copil care se jucà cu mâinile în guriţa mică. Agentul se sforţă şi cu'n aer jalnic s'apropiè de revizor.

— Vă rog să nu vă supăraţi şi să interveniţi la un advocat ca să nu-mi oprească alimentele... Primesc 55 de franci; din ei acuma să plătesc o femeie... dar eu ce să mănânc?! Toată nădejdea mi-i la d-tră... vă rog să nu mă refuzaţi... Ştiţi că sunt un slujbaş cinstit care-mi caut de datorie»!

— Bine, bine, zise revizorul... Am să vorbesc... dar pe viitor să nu mai gre-

şeşti... adăogă el închizând condica şi sculându-se...

— Vă mulţumesc, vă mulţumesc...

Pornirăm prin arşiţa soarelui care acum îşi mărise dogoreala. Sus, în depărtare de-asupra deltei, pluteà un uliu şi'n colo muţenie adâncă peste locurile cuprinse de apă şi sălcii. Tot drumul agentul se ţinuse în urma noastră; mergeà cu capul în jos ducându-şi din când în când mâna la frunte. Din depărtare se zărì venind un soldat... Agentul se întoarse, se uită lung, apoi cu o mişcare grăbită s'apropiè de revizor: «D-le revizor, d-le revizor, vă rog să nu vă supăraţi... uitaţi-vă înnapoi... Iacă vedeţi colo pe lângă luntrele alea, un soldat? Acela-i serjentul care a contribuit la nefericirea casei mele!... Apropiindu-se de mine vorbì:

— Dacă nu erà dânsul, Lina mea poate nu mă părăseà... d-ta ce crezi?

— Poate, răspunsei eu.

Glasul agentului erà înduioşător ca al unui copil.

Aşteptai... Peste puţin serjentul trecù prin dreptul nostru. Fluerà vesel ţinând

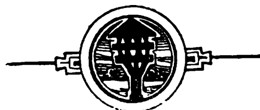
puşca pe umăr şi păşind liniştit. Erà înnalt, tânăr, cu mustaţa răsucită, cu privirea obraznică.

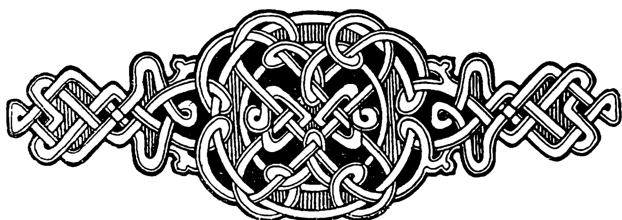
Când serjentul se depărtă, agentul făcù o mişcare ciudată, scârşnì din dinţi şi mormăì ceva... mi s'a părut c'a zis:

«Te-oi învăţà eu!»

Ajunserăm la barca noastră care săltà când la dreapta, când la stânga şi ne urcarăm într'însa. Lopătari împinseră cu lopeţile, iar luntrea pornì pe undele aurite. De pe mal agentul salută de câteva ori şi când ajunserăm la mijlocul Dunărei, auzii din nou glasul lui: «Drum bun, domnule revizor! Vă rog să nu mă uitaţi, domnule revizor!»...

Multă vreme îl mai zării în acelaş loc, urmărind cu atenţie luntrea noastră.





ÎNTR'UN SAT LIPOVENESC

Spre seară am ajuns în Furtuna, un sat de pescari lipoveni. Un vânticel răcoros aduceà din ghioluri, mirosul papurei şi al florilor de baltă. Stuful îşi aplecà fruntea într'o mişcare regulată şi liniştită. Pe ghiol soarele aruncà cele din urmă raze... Apa căpătase culoarea sângelui în larg, violetă către maluri, gălbicioasă în adâncul stufăriei. — Departe, peste dealuri, se rezemau câţiva nouri uriaşi, cenuşii; iar în văzduh răsunà ţipătul ascuţit al ciovlicilor.

Sătişorul unde poposisem, n'aveà mai mult ca 60 de case şi erà aşezat pe-o

ridicătură de deal, înconjurat de sălcii şi ghioluri. Din margine puteai privì delta adâncă, nesfârşită, cu pustietăţile ei.

Pornii în sat cu prietenul meu D., — un om înnalt, zdravăn, cu inimă bună, — ca să găsim un loc de odihnă. Pe drum, el îmi vorbì: «Odată satul ăsta numărà la 200 de case; nu-i mult de-atunci... dar de când a venit ordin ca fiecare lipovean să-şi vaccineze copilul, au şters-o în lume. Unii s'au dus în Asia, alţii în Bulgaria alţii în Bucovina; cei cari nu plecase, s'ascundeau prin ghioluri şi trăiau cu lunile ascunşi. Mai uşor s'ar fi lăsat să moară de cât să-şi dee copiii pe mâna lui Anticrist. — Aşa numeau ei pe vaccinatori. — Ei, a fost greu cu ăştia înnainte, acuma tot s'au mai dat la brazdă, numai că nu s'alege nimic de capul lor... Ce câştigă, beau tot.

Câtăva vreme ridicarăm coasta goală, pustie şi puţin pietroasă, apoi dădurăm în uliţa satului. În margine căsuţe în ruină; unele fără ferestre, altele fără acoperişuri, din cele mai multe rămăseseră numai pereţii pe cari acum creşteau bu-

rueni. — Astea-s casele lipovenilor fugiţi; îmi spuse prietenul meu.

Înnotând prin praful uliţei, am ajuns la şcoală, — o casă veche care mai mult semănà a şură. — Invăţătorul, un om slab, gălbicios, nu bătrân, ne ieşì înainte.

— Unde-am puteà noi, dormì peste noapte?

El se gândì puţin, clătină din cap cu grijă şi răspunse:

— Cam greu de dormit..., dar să cercăm; poate Iarmalai Smocov să facă rost; după cât mi-aduc aminte şi domnu Revizor, anul trecut, tot acolo a dormit. Eu unul, v-aş primì cu bucurie dar n'am de cât un pat.

Pornirăm cu toţii la casa lui Smocov. Pe drum întâlnirăm pescarii venind din baltă cu vâslele în spinare.

Sara cădeà fumurie. O căldură dulce pluteà în văzduh.

— Sunteţi de mult aici? întrebai pe învăţător.

— Pe al doilea an.

— Dar cu şcoala cum merge?

— Foarte greu. Autorităţile se poartă

prost; ruşii nu ne iubesc, dă, nici nu poate fi altfel, dacă îi pui la amendă că nu-şi trimet copiii la şcoală... Credeţi dumnevoastră?, de multeori nici de-ale mâncării nu găseşti. D'apoi astă earnă ce-am pătit!, am tremurat tot timpul şi-am înghiţit fumul unei sobe sparte... Nici lemne, vai de capul nostru.

— Sunteţi dobrogean?

— Nu, din Fălciu.

Tăcù clătinând din cap cu durere.

În cele ce-mi vorbise învăţătorul, nu erà nimic batjocoritor; totuşi din glasul lui puteai înţelege revolta de care erà cuprins acest om necăjit, trimis în mijlocul satelor străine, ca să înveţe pe cei de alte neamuri, limba noastră românească.

Când am ajuns la casa lui Smocov, agentul din Z, auzind că suntem în F. şi ştiind că cu greu vom puteà găsì loc de dormit, venise cu luntrea peste ghioluri ca să ne treacă la Z, unde ne pregătise o gazdă... Am hotărât să plecăm îndată ce vom gustà ceva.

Smocov, un lipovean scurt, gros, cu o leacă de barbă şi cu figura blajină, purtà

un cămeşoi lung de pânză colorată care-i cădeà până la genunchi, şi strâns la mijloc cu un brâu roş; iar în picioare cisme groase de iuft care miroseau a unsoare. Erà unul dintre pescarii cei mai cuprinşi şi mai gospodari.

În ogradă aveà câteva luntre, năvoade şi setci ude care erau chiar atunci aduse din baltă.

Smocov foarte bucuros de vizită, mai ales că veneà un slujbaş înnalt, ne-a poftit într'un balconaş, unde pe o masă fierbeà un samovar de alamă... Uşa de la casă erà deschisă aşa că putui zărì o odaie ai cărei păreţi erau ticsiţi de icoane cu slovă rusască... În mijlocul lor, cu rama de aur, Sf. Niculai, păzitorul vieţei pescarului, cu figura blândă, cu barba albă, păreà că comandă mulţimei aceleea de sfinţi, sfinţişori şi mucenici...

Pe când începeam a sorbì cel dintăi pahar de ceai, iar gazda a povestì o întâmplare pescărească, deodată auzirăm din uliţă, un svon nelămurit de glasuri. Dinspre baltă se ivì o ceată de lipoveni tineri,

bătrâni, de toţi vre-o 20. Veneau grăbiţi, vorbind sgomotos şi strigând.

Cu cât ceata s'apropià, gălăgia glasurilor deveneà mai mare; iar când ajunse în dreptul casei, amuţise... Se opriră ca la o comandă, apoi unul mai bătrân, le vorbì ceva pe ruseşte, pe urmă se 'ndreptară spre poartă. Smocov ridică capul asemeni şi agentul pescăriei care s'aşteptà la vre-o plângere se vede; numai slujbaşul care erà învăţat cu de-astea, stăteà nemişcat, abea ridicându-şi privirea.

Hojmalăii trecură pragul porţei şi când ajunseră în faţa cerdacului se opriră descoperindu-şi capetele. Câteva minute tăcură şi se uitară la cel mai bătrân care venise în frunte... Toţi erau înnalţi, bărboşi, îmbrăcaţi cu cămeşi lungi. Cei mai mulţi, cu picioarele goale, mirosind a băutură şi a peşte...

— Am venit la d-tră domnu 'dimistrator! vorbì cel bătrân, făcând un pas înnainte...

Slujbaşul lăsă păharul din mână şi se uită lung, curios.

— Aţi venit la mine, ce-aveţi de spus?

Vi s'a furat ceva? vi s'a făcut vre-o nedreptate?...

— Nu d-nu dimistrator; vorbì bătrânul aplecându-se şi ducându-şi mâinile la piept. Noi venit la d-voastră, ca să iertaţi pe asta om... Lipoveanul se întoarse şi arătă pe unul din ceată, un medelean sdravăn, lung ca o prăjină, cu-o barbă de sălbatec, cu picioarele goale şi cu nişte haine sdrenţuroase pe el, care stăteà la spatele lui.

— Să-l iert, de ce?

— Asta om, vorbì el — căutând să-l tragă mai în faţă — noi vrem să facem la dânsu' popă...

— Ei şi ce-aţi venit să vă dau binecuvântarea? Eu nu-s Mitropolit.

— Nu domnu dimistrator; dar să iertaţi pe el... altfel nu face la dânsul popă...

— Iertaţi pe dânsu, domnu dimistrator, murmurară în cor, toţi lipovenii, clătinând capetele.

Administratorul ascultà mirat neînţelegând ce vor oamenii aceştia. Se întoarse spre agent ca să-i spuie de ce-i vorba; în clipa aceea glasul bătrânului îl atrase din nou.

— Pe omul asta dat la judecată, domnul agent... el prins o babuşcă când fost vânatu oprit... El nu vinovat; el bun om saracu !...

Toţi lipovenii clătinară din cap în semn de aprobare, murmurând încet... aşa-i.... aşa-i....

— A, va să zică de asta-i vorba! va să zică nu-i om cinstit... a vânat în balta statului când nu erà voie !... zise administratorul foarte serios... atunci e greu...

În mulţime se făcu tăcere. Vorbele administratorului trecură ca un îngheţ... Lipovenii se uitară unii la alţii parcă nu ştiau ce să facă. Câţiva ghiontiră pe bătrân să zică înnainte...

Agentul care stăţeà în dosul administratorului, îi şoptì ceva la ureche... «Va să zică aşa stă lucrul», vorbì administratorul, şi se întoarse către bătrân :

— Ia ascultaţi ce spune domnu agent! nu-i vorba de-o babuşcă, mult mai multe a făcut omul vostru...

— Nu-i adevărat; se grăbì să spuie bătrânul... Oamenii spus că el a vânat o raţă fără permis.,. nu-i adevărat... El om

bun, saracu, el nu vinovat. Şi întorcându-se spre ceilalţi arată cu mâna: asta oameni toţi cunosc la dânsul.

Lipovenii aprobară din nou.

Administratorul zâmbì, apoi devenì iar serios.

— Ei şi alta n'a mai făcut nimic?

— Altăceva? altăceva?

— A furat şi nişte instrumente pescăreşti.

— El furat instrumente?... A saracu! Asta minciună; un alta om poate...

— Cum alt om? iaca sunt acte....

— Asta fost duşmani. El găsit nişte vintile şi alţii spus la el furat... Iertaţi la dânsu domnu dimistrator...

— Ertaţi pe dânsul, domnu dimistrator, strigară ceilalalţi în cor, cu voci groase, răguşite... Noi, de şase ani, nici n'avem popă... Copiii nu ni-s botezaţi nici cununiile nu s'au cetit...

Administratorul tăcù, se uită la dânşii apoi la hojmalău.

— Cum te cheamă bre?

— La el cheamă Serghei Cudriaţov; se grăbiră să răspundă alţii din ceată.

Serghei, ridică capul, dar fără să ne privească.

Abia acuma putui să-l văd bine. Aveà o faţă mare, puhabă de beţie ; nişte ochi mici, un nas lat ca o pătlăgică şi 'n cap o pădure de păr galben, slinos.

Faţa, mâinele-i erau negre ; pe 'ntreaga-i figură nu se clinteà un muşchiu. Stăteà ca condamnatul care-şi aşteaptă sentinţa.

— Şi pe-acesta vreţi voi să-l faceţi popă ?

— Da, da, domnul dimistrator.

— Bine, dar n'aţi găsit un altul ; iaca el a furat, a călcat legile ţărei.

— El cântă frumos, citeşte frùmos, altul nu ştie ca el ; răspunseră toţi.

Administratorul stătù pe gânduri, parcă nu ştià ce să facă ; se întoarse cu faţa spre hojmalău.

— Serghei Cudreaţov !

Hojmalăul ridică capul sburlit şi privì sperios.

«Serghei, iaca oamenii ăştia cer să te iert, că altfel nu te hirotoniseşte popa... Ce ai de spus ?

Serghei mişcă buzele, întinse gâtul şi

bâlbâì: «Eu, eu, domnu dimistrator, eu greşit... eu nu vinovat.»

Lipovenii se uitau cu admiraţie la popa lor. Când isprăvì hojmălăul vorba, ei rămaseră în aşteptare cu mâinele pe piept cu privirea aţintită, ca nişte credincioşi într'o biserică.

Administratorul se întoarse către agent:

— La câte ai procesul?

— La 25 ale lunei.

— Atunci să nu te prezinţi, ca să se închidă dosarul,

Apoi se 'ntoarse spre hojmalău:

— Serghei!...

Toţi ridicară capetele, aşteptând...

«Iacă te-am iertat»... Lipovenii izbucniră într'un strigăt de bucurie: «Trăiască domnu dimistrator! Trăiască domnu dimistrator!

Apoi în frunte cu cel mai bătrân şi cu popa, se îndreptară gălăgioşi spre poartă.

Seara căzuse. Din baltă vântul aduceà o răcoreală dulce, un zvon nelămurit de glasuri. Curând şi luceafărul scânteiè în depărtare peste ghiolurile pustii, peste cerul înnegrit.

Borşul demult erà gata. Mâncarăm în fugă, iar gazda care se 'nvârteà în jurul nostru, nu mai puteà de bucurie «Dumnezeu s'aducă sănătate la dumitale, domnu dimistrator! Noi aici, acuma şase ani, n'avem popă. Asta om Serghei, el când bea, rău, altfel bun om saracu; el cântă frumos, citeşte frumos, de când n'avem popă el trebue să boteze toţi copiii».

Am plecat peste un ceas. Pe uliţele negre ale satului, rar de întâlneam câte un om. Lumini sărace pe la ferestrele căsuţelor, privegheau în noapte... Când să cotim uliţa ce dă spre baltă, nişte strigăte înnăduşite ne opriră în loc...

— Ce să fie oare?

Adimistratorul zise:

— Să trecem puţin înnainte.

Cu cât ne apropiam, cu atât larma glasurilor deveneà mai vie. Din întuneric, lumina unni felinar, desluşì intrarea unei crâşme. Ne-am oprit în faţa uşei. Inlăuntru ce să vezi? Popa nostru, beat mort, cu-o oală în mână, cu părul vâlvoi jucà în loc, bătând cu picioarele goale în duşumea şi strigând cu-o voce groasă. In

jurul lui ceilalţi lipoveni beţi şi moţăind din cap, ţineau hangul cântând, s'aplecau, băteau din palme. Pe masă sticle şi pahare pline. Duhoarea băuturei ajungeà până'n uliţă. De-odată din mulţime se repezì un beţivan, prinse pe popă de mână şi începură să joace amândoi cazaciocul; duceau mâinele în sus, se lăsau pe vine, strigând şi cântând:

Priihali panici
Griceanîcî upici...

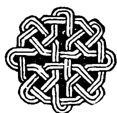
Toţi începură să cânte la fel bătând din palme şi chefuind într'o larmă asurzitoare.

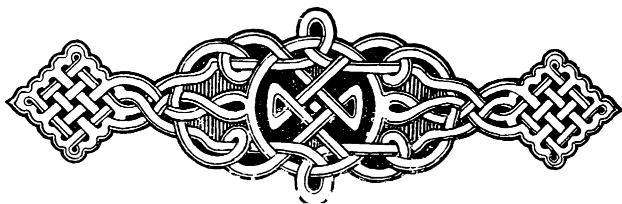
— Iaca ce fel de oameni sunt ăştia! nu ţi-am spus eu! zise administratorul.

Plecarăm peste puţin urmăriţi de zgomotul glasurilor. Când ajunserăm la baltă ne lovì de-odată în faţă, răcoreala apei, adusă de suflarea vântului. Stuful făşieà molatec. In întuneric se deosebeà deasupra bălţei, dunga întunecată a cerului. In largul ghiolului luceau câteva lumini de aur. Doi lopătari îşi arătară umbrele din dosul unei sălcii. Jos, la mal, ne aşteptà luntrea. Ne urcarăm într'însa; vâslaşii împinseră cu lopeţile, apoi încet, încet, ne

îndepărtarăm lăsând în întunerec luminile sărace care luceau în sat. In văzduh, tot mai slabe, mai stânse s'auzeau glasurile lipovenilor care petreceau fericiţi c'au să aibă un popă...

Mă tolănii în barcă şi'n răcoarea nopţei multă vreme mă gândii la cele petrecute, dar mai ales la sufletele oamenilor acestora, întunecate, ca şi noaptea în care călătoream.





SPRE ADÂNCATA

Trăsura urcă greu la deal. Şoseaua zgrunţuroasă, plină de gropi, face să trosnească arcurile vechi, isbindu-ne când într'o parte, când într'alta. Caii se opintesc, întind gâturile şi loviturile biciului curg grele peste pielea roasă a bietelor gloabe.

— Nu mai bate caii aşa, Avrum, strigăm noi jidanului de pe capră.

— Dacă nu trag, — răspunde el necăjit.

E o dimineaţă posomorâtă. Neguri cenuşii plutesc deasupra câmpului. Vântul rece şi umezeala ne fac să tremurăm în mântălile noastre. Lanuri de porumb se

întind nesfârşite cât ţine zarea. Peste puţin ridicăm dealul cel mare din preajma oraşului care a rămas în urmă, cu căsuţele lui tupilate şi sărăcăcioase. Ne lăsăm tot la vale prin marginea huceagurilor din Văculeşti. În drum nu întâlnirăm ţipenie de om. Melancolia acestei zile ne-a cuprins sufletul; amândoi prietinii stăm tăcuţi, parcă ne-am gândì la acelaşi lucru. Cu cât înnaintăm drumul devine mai greu. Trecem în fugă pe lângă cantoanele sărace, iar pe sus nourii deşi, zdrenţuroşi, se duc grăbiţi. Când să eşim din Văculeşti, o ploae rece, deasă, începe să cadă de sus. Jidanul grăbeşte caii, pe când picăturile de apă răsună înnăduşit pe burduful trăsurei.

— Zoreşte, — strigă prietinul meu, jidanului, şi să te opreşti la cantonul numărul patru. — Peste puţin ajungem.

În căsuţă e frig, miros greu şi o sărăcie care te pune pe gânduri.

— Da poftiţi, staţi — jos, îngână femeea.

Ne rezămăm de uşă. Prietenul meu scoate o condică, se uită în lăuntru, pe urmă întreabă:

— Unde-i Gheorghe?

— Pe linie, domnule inginer.

— Iacă, v'am adus leafa...

Vorbele acestea fac pe femee să deschidă ochii mari.

Mă uit la dânsa şi mă cuprinde mila. O faţă slabă, gălbicioasă, un păr rar, roşiatec. Ochii sclipesc ca două lumini întunecate. E cu picioarele goale şi pe dânsa poartă nişte trenţe. În tindă, aruncate în neregulă, câte-va oale. Un purceluş, mic şi slab ca o mâţă, muşlueşte în colţ.

— Ştiu că ai fost bolnavă, Catincă, — spune inginerul, — acuma eşti bine?

— Mai bine, domnişorule, — răspunde dânsa.

Prietenul meu scoate din buzunar un pumn de franci şi începe a numărà. Femeia se uită, lung de parc'ar voi să-i mănânce.

— Cinci franci v'am dat rândul trecut...

— Aşa-i, domnule inginer.

După ce isprăveşte de numărat, femeea ia banii şi dă să-i sărute mâna. Plecăm. Ploaiea s'a mai potolit. Nourii tot aleargă grăbiţi.

Ici colo un petec de cer albastru ne umple inimile de speranţă.

Pământul negru înghite cu nesaţ picăturile apei. Pe mirişti şi pe frunzele popuşoilor plutesc boabe mari de apă. Zărim în curând şi pădurea de la Adâncata: revărsată pe o coastă, e îmbrăcată în vălul negurilor cari se ridică.

Pe la prânz ajungem în Adâncata. Satul e aşezat într'o vale, înconjurat de păduri de mesteacăn; e mare, frumos, cu căsuţe albe... acum în lumina soarelui, după ploae, păreţii aceştia parcă râd de bucurie. — Cât ţinem şoseaua, e bine; dar cum intrăm într'o hudiţă, roţile s'afundă în mocirlă până la osie. Scăpăm cu greu de acolo şi ne oprim în faţa unei porţi înnalte, cu doi brazi în faţă... Cum păşim pragul, un dulău ne şi ia în primire, arătându-şi colţii albi.

— Acasă-i părintele?

— Acasă, — răspunde un argat.

— Da, poftiţi înnăuntru, zice cucoana preoteasa, ivindu-se în uşe.

Până să ne scoatem mantalele, iacă şi Sfinţia sa.

— He, he, he, bine-aţi venit sănătoşi.

— Bine te-am găsit sănătos, părinte!

Părintele, într'un cojocel scurt, cu ciobote 'n picioare, cu o căciulă de oaie în cap, de par'că nici n'ar fi un slujitor al altarului, se uită la noi bucuros.

— Nici nu mă aşteptam să veniţi, — zice el.

Intrăm în odaia curată, cu covoare de casă. Cucoana preoteasa, o femeie 'naltă, slabă, stă puţin, pe urmă chiamă pe părintele în săliţă şi-i şopteşte ceva. În urmă ne luăm de vorbă de una, de alta; părintele ne spune cu cât greu a scos din sat pe un jidan care se pripăşise aici şi storceà lumea; cum a 'nfiinţat banca populară şi cum şi-a rânduit o vie şi un râmnic la gospodărie.

După ce mai cinstirăm câte-va păhărele de rachiu, iacă şi cucoana preoteasa, poftindu-ne la masă... Pe când mâncăm, părintele spune mulţime de întâmplări, care de care mai cu haz.

— Părinte, mai lasă oamenii în pace să mănânce, zise cucoana...

Părintele râde 'n barbă, se uită la noi, duce lingura la gură şi nu se lasă.

— Ei, dar pe când eram în poliţie!

— Cum, părinte, ai fost şi în poliţie?

— Vezi bine c'am fost!...

— Şi cum asta? întrebăm noi miraţi.

— Apoi cum, spune el... Eu după ce am făcut patru clase de seminar am intrat în oaste... Apoi când m'am liberat, m'au numit subcomisar la Tulcea. Am stat eu în poliţie şi dac'am văzut că nu-i bine, am intrat din nou în Seminar.

— Şi-ai putut intrà?

— Vezi bine, dac'am căpătat dispensă regală... Acolo la Tulcea erà să fac cunoştinţă cu hoţul cel mare Licinsche.

— Părinte, şi erà să te cunoşti cu Lincische?

— E hei, de câteori.., dar numai într'o seară erà s'o păţesc. Atunci mă pusesem la pândă, pe o noapte întunecoasă să-ţi dai cu degetele în ochi. Vă spun drept că mare noroc am avut de nu m'a împuşcat hoţul; de atunci nici nu m'am mai pus la pândă.

Nu isprăvì bine părintele vorba, când

auzirăm pe cineva în sală scuturându-şi ciobotele. Uşa se deschise şi un om roş, cu mustăţile mari, cu o înfăţişare de beţiv, intră înlăuntru, aplecându-se către cei de faţă.

— Ai venit să mergem? întrebă inginerul.

— Da, domnule inginer.

Mai cinstirăm câte un păhărel de vin, apoi după ce un argat puse caii la trăsurica popei, pornirăm.

Un soare cald uscà acum drumul. Şiroaele se scurgeau prin şanţuri. Înnaintea noastră se întindeau lanuri de grâu care dădeau în copt. Peste puţin intrăm într'o pădure de mesteacăni.

Copacii păreau văruiţi până la trunchiuri, iar frunzele verzi, fragede, pline de boabe de apă, supt razele soarelui aveau sclipiri de diamante. Pasările cântau bucuroase şi pădurea se înveselià. Curând scoborârăm la vale, cotirăm pe un drum umblat, ne ridicăm iar la deal, pe când Burdujenii, cu gara lui roşietică şi mare, se deschideà tot mai mult vederii. — Când ajunserăm sus, o privelişte şi mai măreaţă

se deschise înnaintea ochilor. Prin valea aceea mândră şi largă, apele Siretului se desfăceau albastre în preajma cetăţii lui Ştefan, care acum, cu turnurile ei înnalte, strălucià în bătaea soarelui.

Pe vârful dealului în drumul ce făceam, nu se vedeau decât movile de peatră aşezate cu multă rânduială. — Aici erau carierele. — Păreau nişte mici redute, pe câmpul acela verde. Alături, la câţiva paşi, pământul erà de curând săpat şi în dosul movilelor, ţărani cari lucrau grăbiţi: Unii luau pietrişul cu roaba, alţii îl aruncau într'o pânză de sârmă, alţii îl strângeau grămezi. Erau şi bătrâni şi tineri. Îmbrăcaţi prost, cu picioarele goale, cu feţele îndurerate de suferinţă. La vederea inginerului, ei se opriră din lucru, scoaseră căciulile din cap, uitându-se cu frică la omul datoriei.

Picherul scoase o ruletă, o desfăcù şi s'apropiè de inginer, foarte însufleţit;

— Pe care s'o măsurăm, domnule inginer?

— Iacă, pe asta, zice el, arătând o movilă.

Cei doi luară fâşia de câte un capăt, s'apropiară de movilă, o măsurară. Ţăranii se uitară tăcuţi, lucrând înnainte. Apoi când inginerul se depărtă, şoapte încete porniră dela unul la altul.

Cei doi, după ce mai merseră câtva, se opriră în faţa unei gropi. În mocirlă, cu picioarele goale în apă până la genuchi, lucrà o altă ceată. Loviau acolo în întunerec, cu cazmalele în pietriş, dărâmând malul.

Picherul s'apropiè, începù să deà din mâini, arătà groapa, făcând socoteli... Cellalt ascultà tăcut şi numai din când în când dădeà din cap sau spuneà câte-o vorbă. — Oamenii din lăuntru, lăsară cazmalele, îşi ridicară capetele; dar în clipa aceea se auzì glasul furios al picherului:

— Ce nu lucraţi, leneşilor?

Un murmur pătrunse printre rânduri; îşi luară cazmalele, începând să lovească. În acelaşi timp se văzù venind spre inginer o ceată de ţărani... Aproape, se opriră cu capetele descoperite, neîndrăznind să zică ceva.

— Ce vreţi voi? întrebă inginerul.

— Sărutăm mâinele, măria voastră, apoi să ne iertaţi îndrăsneala, că dă, da tare-i mult câte-o movilă de om.

— Cum, e mult câte-o movilă?

— Da, cucoane; să le facem mai scurte.

— Nu vă potriviţi, strigă picherul. Sânt nişte leneşi, parcă nu-i cunosc eu?

Ţăranii se uitară lung în ochii picherului. Pe dată din groapă începură să se ridice alte cete de lucrători, apropiindu-se unul câte unul. Câţiva le eşiră înnainte, le şoptiră ceva, apoi deodată cei din ceată începură a vorbì mai tare; din gălăgia celor de faţă, s'auzì din nou o voce:

— Să ne faceţi dreptate, cucoane! Gândiţi-vă că venim de cine ştie unde, că muncim prin ploaie ca vai de noi, pentru prestaţie, doar nu suntem dobitoace.

— Şi ce să vă fac eu?

— Să ne faceţi movilele mai scurte.

Picherul, la auzul vorbelor, sărì din locul lui parcă ar fi fost gata să-i lovească.

— Tu să nu te-amesteci, strigă inginerul.

Apoi întorcându-se spre cantonieri, îi chemă la el şi le poruncì s'aducă două prăjini. S'apropié de o movilă, începù s'o

măsoare: tăiè marginile movilei şi o mai mai măsură iar, însemnând lungimea, pe prăjină. Oamenii se îngrămădiră, privind.

Pe urmă măsurară în înălţime şi iar însemnară.

— Iacă atâta are să vă fie movila, de azi înnainte; vă mulţumiţi?

— Să trăiţi, domnule inginer, să vă dea Dumnezu sănătate, — strigară toţi bucuroşi şi se depărtară.

După ce lucrurile se liniştiră, inginerul s'apropiè de picher.

— De ce te'nfuriaşi aşa? Iaca, cu blândeţe faci mai bine cu ei. N'ai văzut cum i-am luat eu? Le-am scăzut în lungime şi le-am pus în înălţime.

Picherul începù să râdă mulţumit.

Intr'un târziu plecarăm tot pe aceleaşi drumuri. Erà în amurg. De pretutindeni neguri cenuşii se lăsau pe văi, pe dealuri, îmbrăcau pădurile.

Nu ştiu de ce tăceam, de ce aveam o greutate pe suflet...

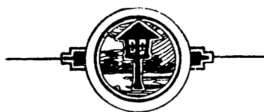
Când aproape de Adâncata, inginerul care tăcuse şi el tot timpul, s'apropiè de mine şoptindu-mi.

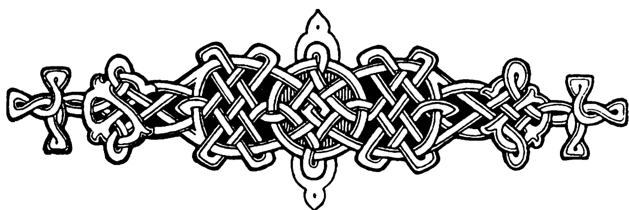
— Ai văzut cât sufăr bieţii ţărani?

Mă uitai în ochii lui mirat... El îmi înţelese gândurile şi cu oare-care tristeţe în glas, îmi spuse:

— Ce să fac? Şi mie mi-e milă: dar dacă aşa-i legea!.,... Apoi, ca vorbindu-şi singur: «Ştiu eu ce se lucrează aici. Dar cui să spui? Dacă picherul e feciorul directorului de prefectură!..

In curând intrarăm în sat.





DOMNUL DAVIDESCU

Îl vedeam în fiecare dimineaţă când plecà la slujbă, ţinând subsuoară o geantă mare, roşie, de pânză. Mergeà încet, suflând greu şi ştergându-şi din când în când sudoarea de pe frunte cu o basma popească. Oamenii din mahala îi spuneau perceptorul, din cauză că împărţeà nevoeşilor hârtii galbene pe care erau scrise că se vor vinde lucrurile cele mai bune din casă dacă n'o plătì dările. Îl chemà Davidescu Matei; nu tocmai înnalt, cu nişte ochi albaştri şterşi, cu două favorite mari, roşcate, care se revărsau deasupra peptului, destul de lat.

In mahala se mutase numai de doi ani. Pe locul acesta înainte vreme erà un maidan plin de gunoaie şi de bălării, care începeà în stada Română şi se sfârşeà în popa Stamate. Stăpânul maidanului văzând că nu-i aduce nici un folos, îl vândù în rate mici funcţionarilor săraci, cari ridicară cu multă trudă căsuţe umile, unde aveau să sălăşluiască dânşii şi mizeria. La mijloc lăsară o stradă îngustă pe care o botezară «Ciuchină», după numele proprietarului.

Davidescu se împăcà bine cu toată lumea, măcar că slujba lui erà dintre-acelea care le-aduce veşti rele... Dacă omul se necăjeà, trânteà, înjurà când îi întindeà foaia galbenă el îl luà cu binişorul : «Nu te supărà, frate ; vezi, fă toate chipurile, te-oiu mai păsuì şi eu, că şi statul are de plătit şi dacă noi, cetăţenii, nu i-om achità, el de unde, să facă faţă ? ! » Nu tot aşa erà cu nevastă-sa ; dânsa, o femee mică, cu nişte ochi drăcoşi, cu zece ani mai tânără ca dânsul, nu se 'mpăcà mai de fel cu lumea. Pentru asta, femeile din mahala o botezară «Patica». Zadarnică erà rugămintea lui Davidescu ca să nu se mai certe cu vecinele, ea

răspundeà: «Ce? Să mă pun în contact cu toate mitocancele?» Când veneà acasă de la slujbă, Davidescu îşi găseà totdeauna treabă: ba dregeà un gard, ba o cotineaţă, s'amestecà de multe ori şi în treburile femeieşti... Mai ales toamna, când erà vremea zarzavatului, atunci tăià căpăţânele de varză, le aşezà în butoi, îngropà prazul, morcovii, ţelina pentru earnă. De multe ori făceà şi mâncare, când nevastă-sa erà dusă la plimbare. O singură patimă aveà domnul Davideseu; hulubii. Duminicele, când n'aveà slujbă, se duceà la coteţul înălţat pe un par în mijlocul ogrăzei, deşchideà uşişoarele mici şi dedeà drumul locuitorilor blânzi ai acestor căsuţe. Aveà porumbei de toate soiurile: încălţaţi, cu două cucuie, miserlii, gulerați, rotaţi, cu coada desfăcută umbrelă. După ce-i alegeà pe cei mai sburători, îi luà la goană fluerând şi bătând din palme...

Porumbeii se înălţau în cercuri line, se ridicau în văzduh pân'ce se perdeau în nemărginirea albastră: şi-atunci Davidescu foarte mulţumit, îşi luà cafeaua, se puneà în cerdac, îşi aprindeà ţigara, privind

sborul porumbeilor în dimineţile calde. Copiii, nu avusese.

Asta îl bucurase în anii tinereţei, îl întristà acum când funia se strângeà în jurul parului, cum spuneà dânsul.

Intr'una din zile, ducându-se la slujbă, ca să i-se iscălească hârtiile pentru ziua ceea, văzù o mişcare ciudată printre slujbaşii biroului.

Davidescu nu înţelese nimica; scoase foile din geantă şi le întinse şefului... Atunci un glas gros, răguşit, s'auzì zicându-i:

— Pe ziua de astăzi sunteţi înlocuit...

Davidescu căscă ochii mari, spărioşi, faţa i-se întunecă şi rămase cu mâna întinsă, bâlbâind...

— Cum, înlocuit? Eu înlocuit?...

In birou se făcù tăcere, condeiele stătură, funcţionarii îl priviră cu jale.

El, galbăn ca varul, cu ochii rătăciţi, îngână:

— Cum se poate să mă daţi afară pe mine, slujbaş vechiu? Eu care am servit statului cu credinţă; eu care n'am la activul meu nici cea mai mică pată...

— Eu nu ştiu nimic; domnul Admini-

strator... vorbiţi cu dumnealui, răspunse şeful de birou.

— Domnu Administrator? bine, dar pentru ce mă dă afară? pentru ce mă lasă pe drumuri? Cum se poate una ca asta!?...

— Poate să fie numai o greşală, vorbì un slujbaş...

— Da, poate să fie numai o greşeală bâlbâì el.

Şi deschise uşa, şovăind, pe când ceilalţi funcţionari îl urmăriră cu priviri triste, pline de frică şi de durere.... Cu toate rugăminţele, Davidescu nu mai fu primit... Zadarnic arătase el decoraţiile din războiu, certificatele de bună purtare! «Cincisprezece ani de slujbă şi la bătrâneţă când să iau şi eu o pensioară, m'au lăsatără pe drumuri ca să vâre pe-un nepot al administratorului»...

Mergea din ziua ceia trist, descurajat, şi când cineva îi dădeà bunăziua, tresăriă, ridicà ochii şi 'ncepeà să-şi spuie păţania.

In mahala, vestea, pătrunse ca fulgerul... «Auzi, l-a dat afară pe perceptorul!

— «Am auzit c'a furat, a'ndosit banii

statului...» «I-o fi mâncat Patica cu modele ei...» Şi de câte ori treceà omul deacasă, priviri răutăcioase îl urmăriau din deschizătura portiţelor, prin crăpăturile gardurilor.. Ura aceasta plină de bucurie, se revărsase mai ales din cauza nevestei lui.

— «Las'o acuma, să mai vedem pe Patica, mai trece aşa fără să ne dea bunăziua? Işi mai pune în pălărie flori de cele scumpe, par'că ar fi fost prinţesă?» Acasă când veneà, de la nevastă trebuià să rabde altele; devenise foarte rea... «Eşti prea moale, prea te laşi să-şi bată joc toţi de tine.... Oof Doamne, cum n'am fost eu pe lume bărbat, să le arăt eu...». Davidescu tăceà, porneà de-acasă umilit. Bătù la uşile celor mari, în zadar.... In casă lipsa se simţeà, iar pe datorie nu mai aveà de unde luà... Ii veneà uneori să-şi facă seama, s'o isprăviască.

In primul an sădise în faţa casei câţi-va trandafiri, micşunele, apoi buna-dimineaţa, acuma toate stăteau triste, lăsate în părăsire... nici straturile de legume, nimic nu mai fură semănate! un vânt de moarte

parcă bătuse peste ele şi în căsuţa veselă şi curată a funcţionarului sărac.

Intr'o zi, pe când stăteà la cafenea, urmărind cu atenţie «Universul», iacă un prieten vechiu se apropie de el....

— Ce mai faci, dragă Davidescule?

— Rău, foarte rău; m'a dat afară din slujbă... Şi 'ncepù să istorisească durerea lui.

— Şi acuma ce ai de gând să faci?

— Ştiu eu?..

Prietenul stătù puţin, se gândì, apoi vorbì cu încredere.

— Eu zic să te faci comersant.

— Cum, comersant; dacă n'am capital şi nici nu mă pricep?..

— Tocmai asta voesc să-ţi spun şi eu.... D-ta se chiamă că eşti proprietar, ai casele dumitale: bani, nu-i greu de găsit... Imprumuţi ceva asupra caselor, ştii, ca să poţi începe; pe urmă, când ai prins o leacă de cheag, lesne te plăteşti de datorii şi rămâi cu capitalul dumitale. Nu vezi dumneata nişte băeţi de prăvălie cari până eri scoteau vinul din pimniţă, azi sunt mari comersanţi.

— Aşa-i aşa-i, vorbì Davidescu, apropiindu-şi scaunul... Vezi, îmi place, drept, ideea dumitale, dar nu ştiu ce-o zice nevasta.

— Cum! La dumneata în casă cântă găina?

— Nu, frăţioare, dar ştii... femeia mea este o fiinţă foarte curiosă.

— Ei, dacă te temi de femeie, ce să mai stricăm vorba?

Davidescu pornì acasă foarte neliniştit. Se gândeà: Fără slujbă, înapoi nu vrea să-l primească... pe urmă ideea prietenului nu erà rea; atâta că el nu ştià să vândă, dar ce mare filozofie să înveţi a vinde!...

— Ştii ceva, vorbì el nevestei, după ce intră în casă; «am de gând să deschid o crâşmă.

— Cum? Să mă fac cârciumăreasă... răspunse ea repede, sărind parcă ar fi fost friptă.

— Stai, Lisaveto; astăzi a fi cârciumar, nu-i ruşine; nu vezi nevasta lui Gradea, vinde la tijghea şi când iese în lume, cine-i mai respectată?... Banul e azi totul.... ai

bani, dai piept şi cu Dumnezeu; nu, te mănâncă câinii...

Femeea se mai domolì. Exemplul cu nevasta crâşmarului Gradea o convinsese pe jumătate; restul nu fù greu, mai ales când el îi arătă cât de uşor te poţi îmbogăţì, şi cât de bine ar puteà trăì ea atunci.

După două săptămâni, Davidescu încărcà bagajul şi porneà la prăvălia lui. Pe poarta casei lipise un bilet pe care erà scris cu mâna ei: «Doritorii se vor adresà d-lui Matei Davidescu, comersant, gara Barboşi». Cârciuma care şi-o închiriase, erà aşezată pe şoseaua care duce din Galaţi în gara Barboşilor. Voise să deschidă la Galaţi, dar nu găsise loc potrivit pentru banii lui; apoi nişte prieteni îi vârâse în cap că e mai bine aici.

Poziţie aveà frumoasă; în faţă, gara Barboşi, dealurile Tirighinei şi pulberăria armatei, ale căror paratonere se ridicau în înalt; apoi balta Cătuşei cu ghiolurile-i lucitoare şi grădinile de zarzavat. Linia drumului de fier tăià şoseaua'n două, iar în spatele cârciumei, ascuns între stejari

şi sălci, se întindea Bârlăzelul. O pădurice mică prin inima căreia curgeà un pârâuaş limpede, şi care oglindeà pe faţa-i liniştită tufele de măcieş ce înfloreau la mal.

De cum s'a mutat aici, Davidescu a îngrijit cârciuma, a văruit'o frumos pe-afară şi'nlăuntru, a aşezat rafturi noi pe care le-a îmbrăcat cu hârtie colorată şi-a rânduit în ele sticle cu băuturi, cutiile cu sineală, scrobeală, zahăr, ceai, lăzile cu săpun şi alte mărunţişuri... A cumpărat un vas cu vin şi l-a pus în pivniţă. În faţa crâşmei aveà nişte chioşcuri făcute de şipci; a dres mesele şi băncile, a îndreptat felinarul strâmb şi murdar care cătà chiorâş, din parul lui, la căsuţa joasă. Inlăuntrul prăvăliei, pe părete, a pus o bucată de carton pe care a scris:

«La cine dai pe datorie
Nu-l mai vezi prin prăvălie.
Pierzi amicii, pierzi şi bani
Ba îţi capeţi şi duşmani»...

O săptămână întreagă a muncit până să-şi vadă aranjată crâşma. — Tot timpul acesta, Lisaveta n'a căutat de cât de-ale ei. Ce-i păsà ei că Davidescu asudà în

toate părţile singur, gâfâind când trebuià să se urce pe o scară sau pe un scaun; ea îşi căutà cum să aranjeze mai bine odăiţa cea mică care o aveà de locuinţă... Se necăjeà de câte ori nu i-se potriveà vre-un lucruşor acolo unde vroià să-l puie... «Uf, ce locuinţă afurisită, să n'ai tu încăpere de loc!»...

Dar şi asta a trecut şi acuma domnul Davidescu stà la tejghea, cu pestelca albă de-asupra respectabilei lui burţi, şi se uità prin uşa deschisă în lungul drumului, aşteptând muşterii. — Ce fior a simţit el, când cel dintâiu muşteriu, un căruţaş, a intrat în cîrciumă, a trântit căciula obosit, pe masă, şi-a strigat: «dă-mi o cinzacă de rachiu, dar să fie tare»...

Cum a sărit îndată, cum a căutat să toarne cu binişorul, s'a încurcat de vreo două ori, că nu ştià care-i sticla... apoi, cînd a luat primii gologani albi, rotunzi, de nichel, a aşteptat pân'ce-a plecat muşteriul şi-a făcut cruce şi le-a dat drumul prin gaura tejghelei de lemn.. «Cum au sunat de frumos primii gologani în tejgheua lui!... Dar seara când a numărat

câştigul zilei, a uitat tot necazul prin care a trecut; se simţeà aici aşa de bine şi viaţa aceasta nouă care începeà s'o trăiască, îi surâdeà veselă în culori fermecătoare... Şi'nchipuià că totul are să-i meargă de minune şi'n puţină vreme să-şi strângă capital. A avut dreptate prietenul Tihan; «Astăzi negustorii sânt la preţ», a'nceput el să-şi zică mulţumit. Îşi aduceà aminte de vremea când erà în slujbă... Ce viaţă chinuitoare!... Să te scoli dimineaţa, s'alergi ziua'ntreagă prin arşiţa soarelui de vară, prin vifor de iarnă să te latre câinii, să te sfădeşti cu oamenii... E hei, bine a zis, cine a zis: «Tot răul e spre bine»...

Erau în vremea aceasta nişte zile frumoase şi calde de toamnă... Cerul senin şi limpede, balta Cătuşa clocoteà de zvonul păsărilor... Siretul liniştit dimineaţa, peste oglinda apei lui treceà barca lui Irimia cu stăpânii viilor din Ostrov, care petreceau cât ţineà culesul viilor, cu lăutari, cântece de dragoste, pastramă, şi ulcele cu vin. Treceau căruţe încărcate cu poamă pe şoseaua albă, care şerpuià între două deluşoare şi mulţi se opreau la cârciuma lui Davi-

descu, îi făceà alişveriş, lăsau parale bune în tejghea... Domnul Davidescu alergà în toate părţile, scoteà vin şi serveà pe muşterii. «Acuma». «Se poate». «Bine» strigà el. Cucoana Lisaveta se primblà fără chef. Abia două săptămâni şi păreà foarte plictisită. Într'o zi s'auziră nişte lăutari în capătul celălalt al viilor.

«Unde cântă?» întrebă dânsa cu o durere în glas, pe un om din crâşmă.

— La domnul Petrache Gheorghiu; dumnealui în fiecare an când dă mustul în fiert, aduce muzica de-i cântă... Asta-i obiceiu vechiu.

Seara, oaspeţii domnului Gheorghiu, într'o larmă mare treceau pe şosea cu muzica după ei, petreceau, chiuiau, cântau jucând cu sticlele în mână, de braţ cu femeile, supt lumina unor felinare care alunecau prin întuneric ca nişte făşii de foc. Cucoana Lisaveta eşì până'n uşa crâşmei privì lung, apoi când ceata se depărtă, eşì până'n grădină şi ascultă iarăşi, vreme multă, notele răsunătoare ale fanfarei care mureau în noapte, într'o larmă de glasuri, de chiuituri, de răcnete... În răcoarea serii,

svonul petrecerii trecù prin sufletul ei ca o umbră de tristeţă.

In lăuntru hanului, la mese, câţiva drumeţi beau păhărelele cu vin. Un vier cumpără de cinci bani pâine şi domnul Davidescu se chinuià să taie egal sfertul. Ca să fie mai sigur, însemnă mai întăi o cruce cu cuţitul de-asupra pâinei, după aceea înfundă tăiuşul în coaja rumenă. In han erà lumină, afară întuneric. În lăuntru s'auzeà fâşâitul lin al salcâmilor din faţa hanului iar din depărtare scârţâitul carelor cu zarzavat care treceau spre Galaţi. Focuri aprinse luceau pe dealuri, la cramele vierilor.

Cucoana Lisaveta, se întoarse pentru puţin în crâşmă, apoi iar ieşì afară şi s'aşeză pe o bancă din chioşcul întunecat. Răcoarea zilei de toamnă, tăcerea, singurătatea, în care se aflà, aduse o mare mâhnire în sufletul ei. Abea două săptămâni de când se mutase aici şi urâtul începù s'o cerce. O zi, două, natura, priveliştea frumoasă care se desfăşurà din uşa hanului, îi plăcură; mai mult însă, nu. Cucoana Lisaveta nu erà un suflet

dintre acele care 'n faţa naturei sănătoase, cu farmecele ei, să se simtă mulţumită. Nu. Ei îi plăceau balurile, petrecerile, cunoştinţele; îi plăceà să vorbească de rochii, de nunţile care se fac, să tachineze şi să critice. Ce-i păsà ei că ceaţa se ridicà dimineaţa de pe baltă, de svonul nopţei, de pădurea desfrunzită; în puţinul timp cât stătuse aici, pe lângă că urâtul o schimbase, o cuprinse groaza gândindu-se că viaţa întreagă are s'o petreacă în mijlocul câmpului. Cum sta aşa cu coatele pe masa de brad, în tăcerea nopţei, privind lumina chioară a felinarului care stropeà cu razele lui întunerecul, cucoana Lisaveta rămase pe gânduri.

Tatăl ei fusese ciobotar. Dânsa, pe lângă clasele primare, făcuse şi una la Externat... Invăţase carte... şi asta erà arma cu care loveà întotdeauna în celelalte prietene ale ei, care ar fi voit să-i ia înainte. Citeà romane uneori, ca «Crimele răsbunărei» şi istorisià cu voce tare, cu tremur în glas, toate întâmplările prin care trecuse nenorocita contesă.

Când a fost de cinci-sprezece ani, în-

cepuse a umblà prin baluri, prinse a fi curtată, primeà bileţele parfumate, făcea ochi dulci, făceà pe serioasa, vorbeà de sus ca o fată cu carte ce erà... Mai pe urmă cum s'a făcut, s'a dat în dragoste cu'n ofiţer... Tată-său, ciobotarul, a prins de veste, i-a tras o mamă de bătae şi a măritat-o cu d-l Davidescu, funcţionar la percepţie, care trecuse peste toate amorurile ei şi care numai rare-ori, la petrecere, când luà un păhărel mai mult, spuneà pentru ce ciobotarul a căutat s'o mărite cu nepus-în-masă. A trecut multă vreme şi Lisaveta ţinută din scurt, n'a putut să-şi mai facă mendrele... Pe urmă, când domnul Davidescu s'a mai ramolit şi n'o mai ţineà aşa strâns, abea atunci a'nceput s'arate ce poate. Ii plăceà de altminteri să fie în contact cu lumea bună, cum ziceà ea: — Cu mitocanii, unde s'ar fi pus;—de aceea o urau vecinile din strada ei... Ii plăceà să se îmbrace bine şi când n'aveà bani — asta se 'ntâmplà des — luà rochiile, le 'ntorceà, le puneà o panglică, le spălà; luà pălăriile, florile cele vechi, le buchiseà câte-o zi întreagă, stăteà

noaptea până târziu, numai şi numai ca a doua zi, când s'o duce pe stradă, s'o creadă oamenii cu rochie şi pălărie nouă. Îi plăceà la sindrofie când picioarele cutărui cavaler s'atingeà pe supt masă de picioruşele ei; când îi strângeà mâna mai tare sau când erà întâlnită singură pe stradă şi i-se făceau declaraţii de dragoste. Îi trecură foarte repede prin creer amintirile acestea şi de-odată tresărì... greu, năduşitor, mai tare, tot mai tare, răsunà în noapte... două lumini, una roşie, alta verde se iviră în întuneric, apoi altele multe, multe şi cu'n duruit de ferărie, trenul se perdù la cotitură, intrând în gara mică din apropiere. Ea stătù aşa nemişcată câteva minute, îşi luă mâna de la obrazùl înroşit de căldura palmei şi făcù o mişcare. Ar fi voit să se ducă să se culce şi somn nu-i erà. Începù să se gândească atunci la viaţa din jurul ei, la cântecele cele vii care răsunau dese ori în faptul zilei... Da, cântecele acele care răsunau aşa frumos şi ea n'aveà parte să petreacă... ea, femee cu carte, în contact cu lume bună...

Într'un târziu intră 'n crâşma goală...

Privì puţin la lampa mică, atârnată de tavan într'un lanţ de fer, marfa aranjată în rafturi, sticlele care luceau la lumina galbenă; şi voì să plece; domnul Davidescu, o văzù, ridică somnoros capul de deasupra tejghelei şi-o întrebă:

— Nu ţi-i somn?

Ea răspunse uşor cu o 'nclinare din cap, şi trecù în odăiţă alăturată, să se culce, pe când dumnealui rămase numărând gologanii, făcându-i fişicuri şi îmbrăcându-i în hârtie ca în vremea când erà la percepţie. După ce isprăvì treaba aceasta, începù să şteargă mesele, să strângă vinul rămas prin pahare pentru turnat la oţet, să rânduiască paharele, pe urmă 'şi luă un scaun şi se lăsă dinaintea uşei, privind în noapte, dar mai mult clipocind de somn.

Ii erà foarte greu bietului om singur şi şi de aceia când veneà seara, îl prindeà somnul. Se gândise el să-şi ia un băiat, dar erà greu. «Trebue să-i plăteşti cel puţin 100 franci pe an, îmbrăcămintea, mâncarea, pe urmă te şi fură, da, te fură... Parcă atâţea băieţi de prăvălie ar fi putut ei

deşchide crâşmă, dacă n-ar fi şterpelit ceva de la stăpâni! Preferă să rămâie singur, să-i treacă toate pe dinainte. Aşa se gândeà el une ori, ziua, stând în dosul tejghelei. Dar acuma nu se gândeà la nimic, căci somnul îl doborîse şi 'ncepù să sforăie un sforăit greu, cu gura căscată mare, cu capul lăsat pe piept. Când s'a deşteptat, aveà o figură aşa de sperioasă, de jalnică, în cât îţi veneà să-i plângi de milă. I-se păruse că a dormit acolo de cu seară, că hoţii au intrat înlăuntru, au luat vinul, marfa... Noaptea erà foarte tăcută şi numai la cantonul cel depărtat străluceà o lumină roşiatică. Trase obloanele grele şi se culcă.

A doua zi aveà de cumpărat nişte marfă de la Galaţi. Cucoana Lisaveta ar fi voit să se ducă dânsa, dar dumnealui n'o lăsă. Plecă pe jos, prin căldura zilei. Dânsa rămase singură şi începù să se plimbe prin faţa crâşmei.

Soarele sta sus deasupra dealului, grădinile de zarzavat luceau în culori diferite în depărtare; un băeţaş mânà boii împrejurul unei roţi care scoteà apa din Siret

şi o vărsà în mici şănţurele care se prelungeau de-a lungul straturilor.

Iată că pe şoseaua pietroasă se văzură venind doi oameni; se apropiară şi intrară, în crâşmă.

— Să ne dai un chilogram de vin, cucoană crâşmăriţă: vorbì unul din ei, suflând greu şi clătinându-se.

«Crâşmăriţă» se gândì ea şi uitându-se urât la muşterii, scoase vinul şi le turnă, cu ciudă.

Cei doi muşterii îşi umplură paharele şi le goliră pe dată. Unul din ei, îmbrăcat în nişte haine albastre, cu-o pălărie veche în cap, cu faţa umflată, erà cam cu chef.

— Când-o'ncolţì iarba, iar mă duc la stăpân, — şi chiuì odată, pocnind din degete.

— Ai câştigat parale bune vara asta; vorbì celălalt, un bătrân muncitor. Ce-o să se mai bucure nevastă-ta, când te-o vedeà.

— Nevasta, hei, sireaca ea, nevastă... am s'o strâng în braţe.

Cucoana Lisaveta se uită şi mai urât;

cu ochi răutăcioşi îi privì fix pe cei doi, zicându-şi: «Cum vorbesc mojicii ăştia, par'că n'ar vedeà că aici e o damă de consideraţie.»

Muşteriii băură chilogramul, cerură altul, pe urmă, unul din ei începù să cânte şi să bată cu pumnul în masă...

— De-acu mai torni un copil dacă te-i duce, acasă, măi; vorbì celălalt.

— Asta-i de nesuferit! — vorbì ea nervoasă.

— Hei, lele crăşmăriţă, ia vino 'ncoa..; strigă din nou cel mai chefliu...

— Ce lele, mă?! — răcni Cucoana Lisaveta, nemai putând să-şi ţie ciuda...

— Ei, şi adică cum să-ţi spun? — vorbì muşteriul.

— Zi-i cucoană, vorbì celălant în bătae de joc.

— Ce-aţi spus? Mojicilor, mitocanilor, mă luaţi în bătaie de joc, să vă fie ruşine obrazului că vă exprimaţi aşa!...

— Şi ce, adică te-ai supărat matale, dacă am vorbit aşa!

— Să vă băgaţi minţele în cap; ştiţi voi cu cine aveţi de a face?

— Hei, mă, aici e cu supărare; hai să plătim şi să plecăm, vorbì cel mai bătrân.

— Ba n'am să plec; am să beau aici... nu, aşa am eu chef... dumneaei crede că mă sparie cu banii mei, parcă n'am mai văzut eu crâşmăriţe.

— Domnule, te rog să ieşi afară din prăvălie; vorbì ea, tremurând de mânie.

— Ba n'am să ies.

— Să eşiţi afară, beţivilor.

— Ia-n ascultă, fă, ce beţivi, ce-am băut banii lui tatu-tău? strigă cel cu haine albastre şi trase o înjurătură.

— Nu-i frumos, Tudorică; vorbì bătrânul, lasă!

— Ba n'am gust! ce crede d-neaei de colo, că n'am bani? Uite aici, fă! — şi începù să se bată peste buzunare.

— Haide, bre, Tudorică, se rugă bătrânul; căutând să-l tragă afară.

Cucoana Lisaveta, cu ochi în lacrămi rămase nemişcată lângă tejghea. Plângeà înnăbuşit de insulta care-o suferise.

Când venì Davidescu şi-o găsì în aşa hal, se repezì spre dânsa îngrijat, o apucă de mână şi-o întrebà:

— Ce ai, ce ţi s'a întâmplat?

— Au venit nişte mitocani şi-au început să mă insulte aici, în prăvălie.

— Cum să te insulte?

— Să mă facă crâşmăriţă, să spuie prostii.

— Bine, dragă, şi tu trebuie s'o iei afront?! Să întorci urechea şi să te faci că n'auzi; parcă nevasta lui Gradea, câte de-asta n'aude.

— Cum? Tu m'ai pus aci ca să fiu insultată?

— Asta nu-i insultă.

— Cum, nu-i insultă când îmi spune lele... Aşà, de asta m'ai adus aci!...

Eu nu mai stau, te las singur, plângeà ea din nou...

«Auzi, eu femee de consideraţie, fată de familie!...» Şi 'ncepù să-şi blesteme zilele...

«Mai bine muream de cât astfel de viaţă mizerabilă».

— Linişteşte-te dragă; ascultă Lisavetă... se rugà Davidescu cu blândeţă...

— Să mă linişteşc, când dumneata le dai dreptate...

Bietul om, cât alergase, cât asudase prin arşiţa zilei pe jos până la Galaţi, se sfădise cu negustorii cari nu voiau să dea marfa mai ieften şi-acuma când veneà acasă, în loc să-i spuie cu bucurie cât a vândut, i-se plângeà c'au insultat-o muşteriii... Tăcù, oftând din greu, fără să spuie o vorbă şi se puse dindărătul tejghelei, pe când afară, sgomotul căruţelor care treceau pe şosea ajungeà până la el c'un huruit aspru... Treceau fără să se abată nimeni pe la crâşmă... Iaca ce-l chinuià pe el; iaca la ce trebueà să se gândească dânsa... aşa face o femee sinceră şi care doreşte prosperitatea casei, se gândì Davidescu.

Cele trei săptămâni de la început făcuse bunişoară vânzare; asta îl umpleà de bucurie... Dacă ar merge tot aşa, îmi plătesc datoria şi rămân şi cu capitalul meu... Dar degeaba; vânzarea nu ţinù mult... Cum se sfârşì culesul viilor, parcă un vânt de secetă bătù în crâşma săracă... De unde, la început, făceà 30 de franci vânzare, acuma scăzuse la 15. El îşi făceà socoteala cu creta cât plăteşte chirie,

licenţă, procentele banilor şi cât trebue să câştige ca să iasă la capăt... Da, îi trebuià măcar 20 de franci pe zi; şi-acuma, cu cât zilele de toamnă treceau, iar vânturile băteau în câmpie tot mai reci, cu atât mai rar sunà şi clopotul de de-asupra uşei. De multe ori ieşeà în şosea, se uità la deal, la vale, se întorceà în crâşmă, se puneà să facă pacheţele mici de cafea, de ceai, le cântăreà cu grijă să nu fie nici mai mult, nici mai puţin, când o venì cineva să cumpere de 10 bani.

Toamna erà acum pe sfârşit... Incepuse ploile, sburau croncănind ciorile pe deasupra hanului şi cerul de plumb întristà şi mai mult inima cucoanei Lisaveta care stăteà la geamul mic şi priveà în lungul drumului, îşi blestemà viaţa ei mizerabilă... «Auzi, s'ajungă ea să fie insultată de nişte mitocani»... Eşià foarte rar în crâşmă şi chiar dacă ar fi eşit mai des, n'avea cine s'o insulte, căci crâşma erà acum veşnic goală.

Incepuse a cădeà zăpada; zilele triste, drumurile, pomii, acoperişurile, totul erà

alb şi-n câmpia goală suflau vânturi aspre, boceau prin ramurile goale care se loveau unele de altele cu sgomot rar. De la Canton s'auzeà doar vuet de viaţă... Se vedeau seara luminele roşii lunecând în noapte şi-acolo cătau des ochii cucoanei Lisavetei, că pe-acolo treceà doar trenul cu lumea care se duceà la Galaţi să petreacă, să fie veselă.

«Am să mă oftigesc, am căpătat nisip în rinichi», strigà ea adeseori lui bărbatu-său: mai ales vorba asta, nisip în rinichi, de unde o fi auzit-o, căci veşnic i-o spuneà. Alte-ori răcneà «Să mă laşi să mă duc la Galaţi să-mi văd cunoştinţele; la ce m'ai îngropat în mormântul ista de vie...»

El tăceà, sau vorbeà cu linişte: «Aşteaptă, dragă, să ne mai venim în fire...» — şi cât ţineà noaptea se gândeà la negustorie, se gândea cu durere la zilele care trec fără vânzare... Şi zilele treceau viforoase; afară plângeà vântul, gemeà prin ghioluri, prin cuhalmurile despoiate, cu glas trist, în casă plângeà cucoana Lisaveta, îi cerea bani să meargă la Galaţi să-şi vadă cunoştinţele...

II.

A trecut greu iarna cu vifornița care bătea în geamuri, cu vânturile care plângeau în ghioluri... Cucoana Lisaveta se uscase de n'o mai cunoşteai. D-l Davidescu stătea şi el în odăiţa mică, unde în sobuşoară fâsâiau câte-va lemne verzi. Când auzea clopotul de la prăvălie sunând, intrà şi el să servească pe muşterii. Cucoana Lisaveta-şi arătà năsuşorul îngheţat în ferestruică, să vadă cine-a intrat.

Şi-a venit primăvara; primăvara mândră cu flori prin poene, cu cer albastru, murmure 'n noapte. Vierii au ieşit la desgropatul viei şi seara iar s'auzeà cornul vânătorului chemându-şi copoii în pădure.

Balta Cătuşei vuià de cântece, stuful înverzeà din smârcurile rădăcinelor galbene şi pe şoseaua pietruită treceau acum care de muncitori. Domnul Davidescu s'a bucurat... O iarnă întreagă să nu vândă mai nimic, a fost foarte greu pentru dânsul. «Acuma are să'nceapă vânzarea» îşi ziceà el şi se duse la Galaţi să mai aducă ceva

marfă. Îşi rândui prăvălia, semănă în jurul chioşcului «bună-dimineaţa». Se bucură bietul om; numai nevastă-sa rămase tot tristă. Acel fior de viaţă pe care ţi-l dă natura întinerită, ea nu putù să-l simtă. Nici murmurul duios pe care apele-l şopteau noaptea, ea nu puteà să-l înţeleagă... Dânsa aşteptà primăvara ca o scăpare a zilelor ei de-amar. Îşi făcù planuri că deacuma se va duce la Galaţi des, foarte des... îşi va vedeà prietenele şi cunoştinţele, amorurile ei cele vechi... Alt-fel nu mai trăieşte cu dânsul. «Să mă omor eu de vie aici, în pustiul acesta.» Şi într'una din zile, împopoţonată, cu pălăria veche prefăcută, cu rochea cea maslinie, cucoana Lisaveta aşteptà în gara Barboşi venirea trenului.

Iat'o în sfârşit iar la Galaţi. Acuma par-că trăieşte... Aleargă veselă pe străzile largi pline de lume, se uită în toate părţile la toţi oamenii, par'că toţi ar trebuì să ştie că ea a venit astăzi din Barboşi. Se uită la vitrinele bogate şi-şi alege rochiile, pălăriile mai frumoase şi care ar prinde-o mai bine. În seara aceea a dormit la o

prietenă, M-me Iordăchescu; bărbatu-său nu erà acasă; — toată noaptea s'a jăluit şi s'a plâns, ce făr 'de noroc a fost ea, fată învăţată, s'ajungă crâşmăreasă, să fie insultată de toţii mitocanii: «of, dragă, tare m'am săturat de vieaţă, nu ştiu ce să mă fac!» — Şi prietena ei o căinà, se uità în ochii ei negri, frumoşi altădată şi vorbì:

— Da, tare te-ai sccimbat!

— M'am schimbat, săraca de mine, am ajuns moartea cu cercei.

— Şi cine, dragă, i-a vârât în cap să deschidă crâşmă?..

— De, draga mea, ştiu eu cine?.. Iacă mă tem cà mi-o pierde şi casa.

— N'ai putut să-l împiedeci?..

— Cum să-l opresc? unde a fost chip? şi oftà iar cu durere... De dobitoc ce-a fost, a perdut şi slujba... Pe când toţi au avansat, pe el l'au dat afară. N'am o rochie pe mine, o pălărie mai a-cătărei, am ajuns de râsul lumei.

M'am îmbolnăvit, am căpătat nisip în rinichi...»

A doua zi s'a reîntors la Barboşi, mai

tristă, mai amărâtă; iar începù să se vaete şi Davidescu nu mai puteà de grijă. Vânzarea nu se mai făceà; aceiaşi drumeţi treceau fără să se oprească; marfa stà întreagă. Chiria, licenţa, procentele banilor... Seara când căutà în tejghea, toată vânzarea se ridicà la 4—5 lei. Iar dânsa îi strigà în fiecare zi:

— Să-mi dai parale să-mi cumpăr un jachet de primăvară.

— Aşteaptă dragă, să 'nceapă vânzarea, acuma n'am.

— Nu vreau să ştiu! la ce te-ai însurat dacă n'ai cu ce să mă ţii?

Şi ţipà, cu ochii răutăcioşi, strâmbându-şi gura şi dând din mâni.

Davidescu oftà şi se'nchideà într'o tăcere adâncă. Se uită la ea cu ochii rugători, parc'ar fi voit să-i spue: «iartă-mă, sunt vinovat, dar n'am nici o putere...»

Câteva zile după asta, fără să spue o vorbă, îmbrăcă pălăria cea veche, rochia cea măslinie şi venì la dânsul.

— Dă-mi parale de tren.

— De unde să-ţi dau, dragă, vezi că n'am...

Lisaveta, ferbând de mânie, îl repezì la o parte şi se duse la tejghea! dacă nu-mi dai, iau eu.» Davidescu o apucă de mână.

— Stai frate, ce-i asta...

— Te las, strigă ea, de-aşa viaţă mă lipsesc, nu m'am măritat să-mi îngrop tinereţele mele în pustiuri.

— Bine, Lisavetă, dacă ţi-i urât, adă pe Marioara, te'i mai luà! de.,. nici eu nu zic că n'ai dreptate, O mai stà ea vr-o săptămână, două, te'i duce şi la Galaţi.. ce să fac?

Marioara erà nepoata lui Davidescu. Tată-său fusese, frânar la gară şi murise tăeat de tren. Trăià împreună cu mă-sa dintr'o pensioară de 15 franci şi din ce câştigà cu acul. Locuiau într'o fundătură de lângă biserica St. Vineri; o casă mică, joasă, întunecată, cu păreţii coşcoviţi. Acolo, în mormântul acela, Marioara împungeà cu acul de dimineaţă până seara; împleteà dantele pentru câţiva franci. Făcuse vre-o două clase la şcoala profesională, dar îndată ce-a murit tatu-său a trebuit să se lase de şcoală.

Când cucoana Lisaveta i-a adus vestea c'o ia la ţară fata a sărit în sus de bucurie. Numai mă-sa, o femee uscată la faţă şi sbârcită, n'a zis nimic. Seara s'a pregătit până târziu, aşteptând pe mătuşe-sa să vie. A doua zi iar a aşteptat-o; un fior de grijă o cuprinse pe fată, gândindu-se că poate mătuşe-sa a plecat şi pe ea a lăsat-o. Dar iată că'n seara a treia, a venit de la nişte cunoştinţe şi după ce-a spus cum a petrecut, a'nceput să se jăluească iar de viaţa ei nesuferită, de tăcerea câmpiilor, de boala ce a căpătat la rinichi, de tinereţea ei perdută. Savasta, bătrâna, o ascultà cu oarecare părere de rău; iar când au plecat, i-a spus fetei:

— Vezi, Marioară, două-trei săptămâni, e de-ajuns...

Natura întinerită, câmpiiile înverzite, amurgurile cenuşii, nourii scăldaţi într'o lumină de aur, au cucerit de-odată sufletul acesta tânăr şi'n vinele cărui curgeà o viaţă proaspătă ca şi natura în mijlocul cărei intrà: a cucerit pe această fată frumoasă, cu ochii albaştri ca cicoarea şi care nu ieşise nici-odată din căsuţa lor din Sf.

Vineri. Incepù s'alerge veselă pe câmp, pe malul apei, să sară, să vorbească repede, să'ntrebe pe mătuşă-sa de pomi, de florile care atunci îmboboceau; dar dânsa sta rece, răspundeà supărată, tristă, parcă veşnic ascundeà în sufletul ei ceva.

In primele zile, Marioara începù să ridice dealurile Tirighinei; peptul ei se sbăteà ca la o păsărică când ajungeà pe culme şi de unde se desfăşurà întreaga vale a Siretului, munţi albaştri, cursul măreţ al Dunărei cu corăbiile călătoare, sate albe 'n zare şi păduri nesfârşite de sălcii.

In altă zi merse cu mătuşă-sa peste Siret! s'afundară în răcoarea pădurei, trecură apoi prin gară, pe linia Siretului şi se 'ntoarseră acasă. Domnul Davidescu se simţeà mulţumit; socoteà că astfel nevastă-sa s'a mai liniştit... El stăteà toată ziua în dughiana lui; scoteà vin din pivniţă, ştergeà paharele, măturà, alergà în toate părţile şi se simţeà foarte fericit când un muşteriu îi spuneà: «Bun vin ai, d-le Davidescu.» Câte-va zile Lisaveta n'a spus nimic; a cincea zi începù să-şi încerce din

nou pălăria cea veche: se puneà înaintea oglinzei, se îmbrăcà, întrebând: «Aşa-i că-mi stă bine! aşa-i că sânt frumoasă încă Marioară?» Fata îi răspundeà încet, neînţelegându-i gândurile..... Ce-i trăsnì Lisavetei prin cap: «Marioara ştie să lucreze... dacă mi-aş cumpărà nişte muselin, să-mi facă o bluză!» A fost destul să-şi pue ea'n cap ceva.... îndată s'a dus la bărbatu-său...

— Să-mi dai să-mi cumpăr de-o bluză!..

Privirea lui blândă se schimbă de-odată..

— Nu-ţi dau. Să stai acasă.

— Mojicule, mitocanule, mi-ai mâncat tinereţile; eu n'am o bluză, o rochie, că n'ai fost în stare să-mi faci.

— Ce vorbeşti aşa, nemernico? strigă el înfuriat.

— Ticălos, nemernic, eşti tu!... răcnì dânsa.

Davidescu se oprì; căzù pe un scaun, obosit, suflând greu; scoase din tejghea câţi-va franci şi-i aruncă. Ea plecă fără să-şi ia ziua bună.

El rămase abătut şi o tristeţă mare îi cuprinse sufletul. Îi veneà să plângă să se jăluiască şi n'aveà cui... Ii veneà să iasă'n

pădure, să spuie copacilor durerea lui... «Ce om fără noroc! Cum l-a lăsat Cel-de-sus să aibă parte numai de suferinţă! Să vorbească de trecut? Oh, dar mult mai aproape este o altă durere. Toată lumea ştie că dac'ar fi fost ea o femeie econoamă, cinstită, ar fi stat altfel, ar fi avut ceva bani strânşi... dar ei i-au trebuit rochii, baluri, petreceri, sindrofii, şi el alergà de dimineaţă până sara târziu prin praf, lătrat de câini...» Mai are el o bubă care-l coace, «asta trebuie să fie cauza... De când s'a certat ea cu nevasta perceptorului la un bal, de atunci acesta a pus ochii pe el, încât nu-i mai plăceà nimic din ce făceà dânsul la slujbă... Da acum în urmă a aflat'o el; dar a tăcut, la ce să-şi mai aprindă paie 'n cap?» Aceste gânduri i-au trecut repede prin creer... S'a sculat şi-a ieşit afară pe o bancă. S'a uitat în lungul drumului. Marioara se 'ntorceà de la gară, unde-o petrecuse pe mătuşe-sa. Veneà repede, alergând ca o căprioară şi Davidescu o urmăreà din ochi cum s'apropie... Se gândì la dânsa, la această fată bună şi fără noroc. Atâta copil erà din familia

lui. El n'avusese copii şi-a vrut odată s'o înfieze, dar frate-său nu i-a dat-o când a cerut'o.

— Iţi place aici, Marioaro, întrebă el când fata s'apropiè de el.

— Îmi place răspunse ea veselă.

— Iaca vezi, e frumos; dar eu sunt supărat că nu-i vânzare. Dacă ştiam aşa nu mai deschideam.

Pentru întâia oară spuneà el vorba aceasta dureroasă... Voì să mai zică ceva, dar în uşă se ivì un muşteriu.

A doua zi Lisaveta se'ntorceà din târg c'un pachet de cumpărături şi-un jurnal de modă. Chiar din ziua aceea Marioara începù iar să lucreze la bluzele albăstrii cu floricele. Venise de acasă ca să se mai hodinească, şi-aici iar la împuns cu acul. Fata nu spuneà nimic; fu foarte veselă când după o zi întreagă de lucru, făcură seara o plimbare până-n marginea gării.

Intr'o zi pe când stăteau în chioşcul de lemn şi lucrà iată că se ivì în crâşmă un funcţionar cu şapca roşie de la gară. Cucoana Lisaveta, ca niciodată, intră în crâşmă, se uită la el şi-şi făcù drum de

vorbă. A doua-zi, funcţionarul, băiat tânăr cu mustaţa mică, negricioasă, se ivì iar. Se aşeză în chioşc la o masă, băù o sticluţă cu vin, trăgând cu ochiul la cele două femei. Când să plece, salută frumos şi aruncă câteva vorbe, iar cucoana Lisaveta-i răspunse veselă de tot. Seara Lisaveta o luă pe Marioara şi porniră la plimbare pe şosea. Erà o noapte dulce fără lună şi numai argintul stelelor străluceà din înnălţime; din baltă se auzeà orăcăitul broaştelor... Pe drum Lisaveta începù să vorbească fetei de tinereţea ei, de amorurile ei oftând cu durere în glas, când spuneà: «Să fi văzut, tânărul acela cum mă iubeà» şi sfărşì prin a blestemà pe tată-său care murise şi care o dăduse după un bătrân. «Numai după bătrân să nu te măriţi, drăguţă; când ţi-o fi lumea mai dragă, atunci să zică «hai acasă» sau să se culce cu soare».

Ajunseră lângă canton, de-acolo o luară spre gară... Lumini roşii, verzi, străluceau în noapte; iar din depărtare, pe peronul gărei, se zărì chipul roş al telegrafistului care le ieşì înnainte... Salută respectuos

se apropiè de ele şi începù să le vorbească:

— Aţi ieşit la plimbare?

— Da; e o seară foarte frumoasă.

— D-v, sunteţi de mult în gara Barboşi? întrebă el, răsucindu-şi mustaţa.

— Nu; de astă toamnă, dar spun drept că m'am plictisìt; nu cunosc pe nimeni aici, eu care la Galaţi am lăsat cunoştinţe.

Tânărul făcù o mişcare studiată: scoţându-şi şapca, zise:

— Îmi permit: Traian Angelescu: «amploiant» de mişcare.

— Elisaveta Davidescu: răspunse ea şi-i prezentă pe nepoată-sa.

— Domnişoara-i de mult aici?

— De câteva zile.

— De-aceea n'am mai văzut'o... Pe d-v v'am zărit dese ori în gară.

— Da; m'am dus la Galaţi să-mi târguiesc câte ceva.

Se despăţiră după ce tânărul amploiat avù gentileţa să le conducă până la canton.

Cucoana Lisaveta fù foarte veselă seara aceea... Râdeà fericită şi aproape pentru întâia oară de când venise aici, erà aşa

de bine dispusă. A doua zi seara, tânărul se ivì iar. Se puseră de vorbă în chioşc: şi pe când stăteau împreună, iată că o trăsurică cu doi cai se oprì înnaintea hanului. Dintr'însa sărì jos un om ca de 30 de ani. Trecù drept înnainte şi intră în han.

— Ei, cum îţi merge? întrebă venitul aşezându-se pe scaun.

— Cam prost, d-le Teodoru...

— Pe vară cred c'are să se schimbe.

Cucoana Lisaveta, cum erà dumneaei curioasă, venì să vadă cine-i tânărul.

— D-lui, stăpânul moşiei, vorbì Davidescu: d-nei, nevastă-mea.

— Lisaveta Davidescu, se recomandă ea foarte serios şi, făcând o mişcare, întrebă: Ce să fie oare că nu v'aţi arătat niciodată pe aici?

— Ocupat cu treburile moşiei.

— Staţi singur, sau sunteţi însurat?

— Nu; sunt singur.

După ce se mai schimonosì, privind cu mult interes în ochii moşierului, vorbì din nou.

— Şi nu vă plictisiţi?

—Nu prea; mă duc des la Galaţi, apoi iarna nu stau la moşie.

— Aveţi dreptate; tare e urât aici.

Davidescu, din dosul tejghelei, clătină din cap.

— Vedeţi, domnule Teodoru, nevasă-mea nu-i deprinsă cu viaţa de ţară; am văzut'o că se plânge veşnic, am adus'o pe nepoată-mea; se mai iau amândouă. Se plecă puţin după tejghea, întrebând unde-i Marioara.

— În chioşc.

Lisaveta ieşì până în uşă şi strigă pe fată. Telegrafistul rămase acolo cu gura căscată: se mai uită puţin, aşteptă, văzând că nu se întoarce, îşi căută de drum. Cei din lăuntru vorbeau foarte veseli şi numai Marioara se 'nroşià, când să deà câte-un răspuns, se încurcà în vorbă pe când cucoanei Lisaveta, îi mergeà gura ca o moară. Teodoru spuneà câte-o vorbă aruncà ochii la fată cu o privire pătimaşă care ascundeà într'însa ceva. Se lungise la vorbă parc'ar fi fost prieteni de mult; şi el vorbeà acum deschis, dădeà din mâni, băteà biciuşca peste picior, sau o apucà

cu amândouă mâinile, clătinându-se pe scaun.

— Mi se pare c'aveţi şi-o barcă, 'ntrebă Lisaveta.

— Da, am o ciobacă la gura Siretului.

— Poate vre-odată să ne faceţi plăcerea să ne-o daţi de plimbare.

— Cum de nu; dar cam face apă.

— Eu nu sânt fricoasă, vorbì ea; şi la urma urmei, tot odată am să mor.

— Dar dumitale domnişoară, nu ţi-i frică?

— Nu prea, vorbì fata. Am fost de două ori peste Dunăre; întâia oară m'am dus cu mama; a venit un vapor şi-a făcut valuri, atunci am ţipat, pe urmă nu m'am mai temut.

Vorba limpede, gingaşă, a fetei, puţin peltică, privirea ochilor arzători, rumena-i guriţă, toate îl atrăgeau pe tânăr... Şi se cunoşteà aceasta din căldura ochilor cu care urmăreà fie-ce vorbă a fetei, din căldura ceia pătimaşă care te-atrage, te farmecă, te 'nebuneşte, când o femeie ţi-a plăcut.

Plecă tânărul vesel, se urcă în trăsu-

rică şi dădù biciu cailor cari alergară grăbiţi, sburând pe şosea şi lăsând în urmă un nouraş de praf albicios.

— Vezi, ce plăcut e tânărul acesta, vorbì Lisaveta...

De altminteri pentru ea, ori ce tânăr erà plăcut... Acesta însă şi mai plăcut, — erà stăpânul moşiei. —

— Da, e foarte cum se cade; îl vezi, el singur conduce moşia; şi ce munceşte, cât aleargă!...

Cucoana Lisaveta se uită urât în ochii lui bărbatu-său; nu astfel înţelesese ea cuvântul plăcut. — Numai Marioara nu spuneà nici o vorbă. Ea abia putù par'că să'nţeleagă ceva din privirea tânărului, care prea o fixà des... In seara aceea Lisaveta nu putù s'adoarmă până târziu; gânduri ciudate îi chinuiau sufletul.

«Parcă ar fi fost cu 10 ani mai tânără şi cei doi cavaleri n'ar fi venit decât pentru dânsa; pentru dânsa ar fi stat moşierul aşa de mult şi-ar fi vorbit şi numai în ochii ei ar fi privit aşa de pătimaş». Alături, pe pat, dormeà Marioara; o can-

delă aruncà o lumină viorie în încăperea odăiţei.

De-alături din crâşmă veneà horcăitul greu a lui Davidescu, care adormise cu coatele pe tejghea. — Lisaveta se uită la fată şi avù o clipă scânteierea unei priviri de ură pizmaşă înpotriva acestui suflet tânăr.

O ură şi mai mare se deslănţuì, când îşi aduse aminte de bărbatul ei, «ce mitocan, ce prost, ce fără simţire... Cum îşi mâncase tinereţele cu un bătrân, ea, fată cu carte, care ar fi trebuit să aibă alt noroc»...

Noaptea aceea i-se părù foarte lungă. A doua zi diminează se îmbrăcă cu bluza cea nouă, se pieptănă cu îngrijire, puse două benghiuri pe faţă, se pudră şi ieşì afară, în chioşc, de unde priveà şoseaua albă şi dealurile lutoase ale Tereghinei. Se uità şi par'că aşteptà să se ivească în depărtare trăsurica moşierului.

După masă o luă pe Marioara şi porniră la primblare. Vântul adià uşor în câmpie şi mişcà lin frunzele plopilor care străjuiau şoseaua. Marioara se opreà din când în

când şi strigà mătuşe-sei «uite-am mai găsit o floare», alergà prin marginea câmpiei, rupeà flori îmbobocite şi le strângeà în mănunchiuri. — Trecură prin dosul gărei şi dădură lângă malul Siretului... Aici, la picioarele podului, erà un ciam legat cu sârmă care treceà căruţele dincolo. La mal o colibă de stuf şi-o luntre legată cu funia de-un par. Siretul curgeà liniştit şi numai la piciorul podului apa se'nvârteà în anafoare.

— Iaca, vezi, Marioară, barca cu care avem să ne primblăm, noi? vorbì Lisaveta, arătând cu mâna...

— Da oare ne-a da-o?

— N'ai auzit ce-a spus ieri moşierul?

Şi isprăvind de vorbit, întoarse capul uitându-se înapoi; din depărtare se-auzeà sgomotul unei trăsuri care se apropià din ce în ce.

La cotitura drumului se văzù trăsura; moşierul stà pe capră şi mânà singur caii, atingându-i din când în când cu sfârcul biciului pe spinare. Când zărì pe cele două femei, oprì trăsurica şi sărì jos.

— Aţi venit la primblare? vorbì el, ridicând pălăria.

— Da, să mai luăm niţel aer.

— Se cunoaşte că iubiţi natura? întrebă el pe fată.

— Imi place tare mult; zău, parcă nu m'aş mai întoarce la Galaţi.

— Rămâi aici pentru vară, vorbì moşierul.

— Da unde o lasă mamă-sa, răspunse Lisaveta.

— Atunci va să zică, o să ne părăseşti, rostì cu oarecare părere de rău, moşierul.

— Incă o săptămână, tot am să mai stau.

Lisaveta făcù o mişcare din mână şi arătă ciamul. — Al cui e?

— E al meu; l'am închiriat la un om.

Marioara ţineà în mână buchetul de floricele şi se uità cu drag.

Tânărul se 'ntoarse iar spre fată:

— Vă plac florile, domnişoară: şi se aplecă cu nasul de buchet.

— Florile de câmp primăvara, sunt mai frumoase ca cele de grădină; am să le duc acasă.

— Ei, aici în pădure sunt o mulţime de lăcrămioare; iaca am să poruncesc pădurarului să vă strângă un buchet...

Marioara se 'nroşì, numai Lisaveta nu prea făcù haz de vorbele lui, parc'ar fi voit ca toate complimentele astea să fie făcute numai ei... Deodată tânărul tresărì.. Işi aduse aminte de ceva:

— Aţi manifestat dorinţa de a vă primblà cu barca... dacă aveţi plăcere, vă stă la dispoziţie.

Lisaveta tăcù; se uită la fată:

— Ce zici, vrei să mergi, Marioară?

— Dacă vrei mata, de ce nu!

Moşierul, fără să mai aştepte răspunsul, se apropiâ de mal, îşi duse palmele la gură şi începù să strige: «Ioane, adu barca la malul ista»... De pe malul celălalt un ţăran ieşì din colibă şi dezlegă luntrea.

— Dacă ne 'necăm? şoptì Lisaveta, pe când barca s'apropià.

—A, n'aveţi nici-o frică, când sunteţi cu mine...

— Dumneavoastră ştiţi să 'notaţi: întrebă Marioara.

— Ştiu o-leacă, aşa ca să nu mă duc la fund...

— Va să zică nici-o speranţă.

— Ba din contra s'aveţi multă încredere în mine.

Femeile coborâră malul lutos... Când să intre în luntre, moşierul le apucă de braţ şi le ridică cu-o mişcare puternică, iar ele săriră uşoare pe băncile de lemn... Teodoru se aşeză lângă fată, pe Lisaveta o aşeză pe banca din urmă. Luntrea porni lin pe oglinda albastră a apei. Mersul ei însemnà în urmă o dungă uşoară; când întorceà, barca s'aplecà puţin într'o parte şi Teodoru cuprindeà cu mâinile lui vânjoase mijlocul subţirel al fetei, ca să nu se teamă.

— Ce frumos e pe apă! murmură fata. privind cu nesaţ în jurul ei.

— Ah, şi pe mine mă 'ncântă primblarea cu barca, răspunse Lisaveta şi de-odată începù să frondeze uşor un cântec vechiu. «Barca pe valuri»...

— A, cântaţi, vorbì moşierul...

— Mătuşica cântă.

— Nu mai am voce; am avut odată, vorbì dânsa cu regret.

— Ba din contră, aud că aveţi o voce foarte plăcută.

Lisaveta încântată de compliment căscă gura, închise din ochi, apoi începù uşor, încet, cu o voce cam răguşită:

«Barca pe valuri saltă uşor»..,

Cântecul se stingea pe Siret într'o adiere liniştită... Nu erà tocmai frumoasă vocea ei, dar pe apă revărsà oarecare melancolie... Când isprăvì, fata şi tânărul moşier aruncară câteva vorbe de laudă.

— Şi d-voastră trebue să cântaţi frumos; vorbì Teodoru, apropiindu-şi umărul de sânul fetei.

— Nu; n'am voce.

— O domnişoară aşa frumoasă, n'are nevoie să cânte, vocea singură-i e cântec...

Fata se 'ncurcă şi nu ştiù ce să răspundă... simţì parcă un fior dulce străbătându-i sufletul... Simţeà cum o roşeaţă vie i-se urcă în obraji. Lisaveta ascultà cu oarecare părere de rău. Ea vedeà acum foarte bine că toate vorbele acestea sânt spuse în semn că Marioara i-a căzut la

inimă. Stăteà acolo pe bancă şi'n melancolia' serei aveà în sufletul ei o părere de rău, de nelinişte şi durere pe care nu ţi-o poate da de cât regretul pentru tinereţea care ai perdut-o...

Soarele cădeà pe apă vărsând o pulbere de aur.

Din depărtare, pădurea trimeteà freamătul lin al sălciilor şi note din ciripitul păsărilor care îşi căutau cuiburile. — Pe apă treceà o adiere răcoroasă, iar barca, în vremea asta, s'apropie de mal în mişcarea ritmică a vâslelor.

Ei vorbeau veseli acuma, sgomotoşi, râdeau ca nişte prieteni vechi.

Când coborâră la mal, pădurarul aşteptà cu'n buchet de lăcrămioare...

Tânărul luă florile din mâna pădurarului şi rupând câteva, întinse cucoanei Lisaveta, iar restul buchetului i-l dădù fetei, şoptindu-i încet; «Sunteţi frumoasă ca ele».

Cele două femei merseră o bucată întovărăşite de tânăr, apoi singure o luară mai repede... Amurgul căzuse.

III.

Curtea boerească erà aşezată la o mică depărtare de şosea. O casă mare, veche, cu ziduri ca de cetate, ascunsă între salcâmi stufoşi şi bătrâni. In ogradă creşteà iarbă şi bălării înnalte cât omul, iar în odăile largi, încăpătoare, locuià pustiul, moşierul Teodoru şi o bătrână ca de vre-o 60 de ani. De când îi murise părinţii conduceà singur moşia; alergà pe câmp, la arie, pe malul Siretului, cu trăsura, înnoptà pe unde se 'ntâmplà de multe ori dormind pe saci de grâu, sau supt un polog din preajma unui foc. — Erà foarte blajin cu oamenii, cumpătat, un singur păcat aveà şi el — îi plăceau femeile. — Când s'ar fi îndrăgostit de-o fată, cheltuià nebuneşte numai s'o aibă.

Erà un om înnalt, bine făcut, cam smolit şi cu puţină barbă.

Aveà la Galaţi o singură soră care deşì îşi luase partea ei, la măritiş, mai aveà ceva de luat şi din moşioară. Dânsa se înţelesese cu frate-său ca să nu înstrăineze

pământul, ci să-l lucreze dânsul şi câştigul să-l împartă. Iarna, tânărul, o petreceà la Galaţi. Cum se desprimăvăra, veneà la moşie şi părăseà pentru multă vreme cunoştinţele, dragostele 'ncepute, veneà aici în bătaia vântului şi arşiţa soarelui, ca să scoată banul din pământul plin de suc. — De multe ori când n'aveà treabă, îl prindeà urâtul si atunci se duduceà la gara mică de făceà o partidă de table cu domnul şef.—Acum, din prima zi când văzù pe Marioara, un fior neînchipuit de pătimaş îi trecù prin suflet, cu aprinderea unui om, nu care s'a îndrăgostit, dar care ar voì să aibă pe fiinţa care-l stăpâneşte. — Ziua întâia a adormit foarte cu greu, gândindu-se la Marioara. După primbarea cu barca, se 'ntoarse de-a dreptul acasă, mâncă ceva pe fugă şi pornì în gară să-şi cumpere nişte ţigări. — Noaptea stăpâneà pământul plin de sbucium când se 'ntoarse acasă... În muţenia odăilor, începù să se plimbe cu paşi rari, găndindu-se cum ar puteà să fie mai aproape de fată... Din când în când se apropià de fereastră şi priveà în noapte

luminile strălucitoare care se vedeau din gară. — Prin geamurile largi veneà scânteierea argintie a stelelor... Se desluşeà în vale cursul Siretului care alunecà printre sălcii şi malurile lutoase. — Din negreala copacilor, răsăreau câteva lumini roşietece şi slabe, iar din depărtare o lumină şi mai slabă de la hanul lui Davidescu. — O clipă avù gândul să pornească pe jos la han... se resgândì însă şi se culcă chinuit de gânduri.

A doua zi dimineaţă pornì pe moşie, la târlă, văzù peste tot cum stau lucrurile, apoi întoarse trăsurica şi o luă pe şosea la han. — Cele două femei erau în chioşc... Cînd îl văzură, se sculară şi-l aşteptară să intre. El dădù cu glas tare «bună dimineaţă»; făcù câţiva paşi până în uşa crâşmei şi strigă din nou:

— Bună dimineaţa, domnule Davidescu, unde eşti?

— Nu-i acasă, s'a dus la Galaţi după marfă, vorbì Lisaveta.

Tânărul s'apropriè foarte vesel, de dânsele, zâmbind:

— Aşa dimineaţă v'aţi sculat?

— De la şease, răspunse fata.

— Bravo, bravo! şi râse zgomotos...

Lisaveta îl priveà cu coada ochiului — tânărul aproape nu se uità la ea; se apropié de fată şi o întrebă:

— Ce lucrezi aşa cu zor?

— O broderie.

— Tare frumoasă, te felicit...

— Ce să mă felicitezi? par'că cine ştie ce lucru... Tânărul, întorcându-se spre femeie, vorbì serios:

— Cucoană am să vă fac o propunere.

— Poftiţi...

— Iaca de ce-i vorba: eu tot n'am unde mâncà, — cu ce-mi găteşte baba nu mă 'mpac de loc, — nu mi'aţi servì dumneavoastră masa aici? Cât priveşte de preţ, ne-om împăcà noi.

— Cum de nu, cum de nu... numai dacă aveţi să fiţi mulţumiţi... eu servitoare n'am răspunse Lisaveta repede.

— Nici nu-i nevoie de cine ştie ce mâncăruri alese. Nu sunt mofturos. Vă spun însă dela 'nceput că nu-mi plac două feluri: prazul şi ţelina; încolo, orice. Pe

urmă, când doriţi, trimeteţi la mine să vă dau brânză, lapte, pui, de pe moşie.

Lisaveta ascultà mulţumită şi răspunse «mersi».

În dimineaţa caldă de Aprilie, soarele aruncà pete de aur înlăuntru chioşcului... Cerul erà albastru, fără nici o pată, iar de departe s'auzeà cântecul păsărelelor, care dădeà viaţă pădurei. Dealurile erau îmbrăcatc în haină verde, iar prin livezi pomii înflorise şi parfumau aerul...

— Vedeţi—vorbì tânărul cu o strălucire de mulţumire în ochi, înainte vreme mâncam în restaurantul gărei ; dar fiindcă de câteori mă duceam la masă trebuià să mă schimb de haine, căci mă întâlneam cu fel de fel de oameni, am fost nevoit să mă 'ntorc la baba mea.

— O servitoare, mai tinerică, de ce nu v'aţi luat? — adăogă Lisaveta c'un zâmbet plin de înţeles, — atunci ar fi fost mai cu gust mâncarea !

— De vre-o 15 ani ?... dar unde s'o găsesc ?

— Sânt destule... — Adăogă Lisaveta.

Tânărul tăcù. El înţelese foarte bine

pe această femeie, care voià să se vâre cu de-a sila în sufletul lui... Însă asta erà zadarnic .. dânsul venise aici pentru Marioara, pentru fetiţa aceasta frumoasă, care merità să-şi peardă vremea. Înţelesese însă că trebuià să se poarte bine cu gazda, căci de dânsa atârnà reuşita planurılor lui.

Câţiva muşterii veniră în crâşmă şi cucoana Lisaveta trebuià să-i servească. Moşierul s'apropiè de fată... ochii ei mari îi aprinse din nou în suflet patima, acea patimă veche, care se năşteà într'însul de câte ori vedeà o femeie care să-i placă...

— Ce frumoasă eşti! — îi şoptì el la ureche.

Fata tresărì... Fù surprinsă de vorba aceasta caldă, plină de fior... Se înroşì şi nu putù spune nimic... El căutà să prindă un cuvânt din gura ei.

— M'ai robit de când te-am văzut...

— Îmi faci nişte complimente cari nu le merit...

Moşierului îi fù de ajuns răspunsul acesta; în experienţa lui ştià că răuşita la o femeie atârnă mai întotdeauna de cel dintâiu cuvânt.

— Sânt foarte sincer şi nu obicinuiesc a face complimente nemeritate...

— Da ce-aţi găsit aşa frumos la mine?

— La dumneata? Am găsit ce n'am găsit la nici o femeie în viaţa mea... — Mărioara se uită în ochii lui cu oarecare neîncredere. Totuşi, vorbele acestea calde o măguliră... Tânărul urmă;

— De ieri, de când am mers cu barca n'am mai ştiut ce să fac ca să te întâlnesc...

El spuneà vorbele acestea fără sinceritate, însă aşa de serios le tâlcuià fetelor naive, încât le puneà pe gânduri... Erà de altfel un clişeu al lui obişnuit ca să se apropie de ele... Câte fete nu se 'mbătaseră de vorbele acestea şi căzură în cursă.

Cu familiaritatea lui obicinuită, cu căldura ceia în ochi, cu tremurul în voce, ele căzură în inima fetei şi prinseră acolo un locuşor mic şi care mai târziu aveà să s'aprindă pentru a-i arde întreg sufletul...

Pe când vorbiau, se ivì şi domnul Davidescu, pe şosea. Venià încèt, cu pachetele de cumpărătură pentru prăvălie. Se

oprì în mijlocul ogrăzei, salutând foarte respectuos.

— Ce mai faci, domnule Davidescu?

— Ia cu necazurile... Am fost cu afaceri la Galaţi... Eu, om gras, uite, m'am făcut numai apă...

Cucoana Lisaveta, auzind glasul bărbatului-său, ieşì afară.

— Bine-ai venit, bărbăţele...

El clatină din cap: «bine v'am găsit»...

— Iacă, să-ţi spun o noutate... domnul Teodoru s'a abonat cu masa la noi...

Faţa cârciumarului strălucì de bucurie:

— Vă mulţumesc, vă mulţumesc de cinste... dar nu ştiu dac'om puteà să vă servim în de ajuns...

— Fii sigur, domnule Davidescu, că avem să ne 'mpăcăm... mofturos nu sânt: în privinţa asta am vorbit eu cu cucoana...

Soarele străluceà sus, de-asupra câmpiei cînd moşierul plecà de la han... Domnul Davidescu, plin de mulţumire îl petrecù până 'n şosea; se întoarse în cârciumă voios, parcă un nour se luase de pe faţa lui întunecată de grijă. După atâtea necazuri, după atâta aşteptare de câştig,

Dumnezeu îi trimetea o leacă de noroc, pe tânărul moşier la masă. Asta însemnà ceva, sigur că de-acuma tot are să poată urnì din loc, ba o să mai poată face faţă datoriilor... Mâncă cu multă poftă la masă, vorbind de negustorie, de ce-a cumpărat, de preţul mărfurilor... Vorbì de poliţele care trebuesc schimbate la sfârşitul lunei şi de camăta prea mare pe care o plăteşte... Peste obiceiu, scoase şi-o sticlă cu vin; fetei îi dădù una cu limonadă şi bomboane colorate... Pe lângă asta Davidescu se mai bucurà că nevasta îi erà veselă şi nu se plângeà de urât... «Da, ştià el bine că de când o adusese pe Marioara, erà aşa de liniştită»; sfârşì prin a-i da dreptate nevestei: «Ce erà să facă săraca în pustiul ăsta».

După masă, Lisaveta se culcă puţin, iar Marioara pornì să se plimbe pe malul Siretului. Intăi stătù şi privì multă vreme la şatrele ţiganilor care poposise peste noapte în câmpie: corturile murdare şi cârpăcite, copiii goi care se jucau în preajma căruţelor şi caii slăbănogi împedicaţi, cari rodeau, aproape, pământul fără

iarbă, ceata aceasta de flămânzi şi chinuiţi cari vorbeau, ciocăniau şi spoiau tingiri lângă focurile de spuză într'o larmă asurzitoare... Când s'ajungă la mal, o ţigancă bătrână şi sdrenţeroasă îi ieşì înainte cu ghiocu...

— Sa-ţi ghiceească baba, norocoaso... pune gologanu de cinci la ghioc.

— Nu vreau, lasă-mă,..

— Frumoaso, boeroaico, sărut mâinile să-ţi ghicească baba norocul şi când o să te măriţi.. Iaca unul cu ochi verzi îţi cade la aşternut... Fata se întoarse aproape fără voe, scoase cinci parale şi-l puse în ghioc... «Să trăeşti, să-ţi fie norocul de aur... Ascultă ce-ţi spune baba, de n'o fi aşa să-mi sară ochii... Îţi cade un boer cu ochii verzi, să te mănânce de dragă nu alceva; îţi cade cununia pe capul tău, cu el.

Marioara ascultă neîncrezătoare la început, apoi tot mai mult o atrăsese cuvintele ţigăncei, o ţântuiră; şi din zâmbetul acela de neîncredere, îi trecù prin suflet ca un fior de nelinişte.

Plecă încet pe malul Siretului. Apa erà verde şi valurile mici se loveau de ţărm.

Singurătatea păduricei o fură pe nesimţite şi fata căzù pe gânduri.

Toate întâmplările din ultimile zile veniră ca s'o chinuiască, să-i umple de tremur sufletul ei curat, ca şi unda în care priveà... Îi trecù pe dinainte viaţa ei trudită, săracă, din cocioaba umilită, viaţa chinuită de copil orfan care trebuià să-şi câştige cu acul pâinea zilnică. Şi iată că acum venind la mătuşă-sa, un tânăr bogat, moşier, îi spune cuvinte de dragoste... O atinge cu umărul în barcă, îi dă flori — s'apropie de ea şi-i simte suflarea arzătoare a buzelor... Ea se gândeşte la toate astea şi nu ştie ce să creadă... Iată şi ţiganca care îi iese 'nainte şi-i spune lămurit, «un tânăr bogat îţi cade...» Fata tresare... obrajii îi ard... inima-i bate cu putere... se simte aşà de singură, de umilită, şi nu ştie cui să spue focul care-o mistue. ...A stat multă vreme pe trunchiul unui copac şi când s'a sculat, linişte şi mai adâncă stăpâneà pădurea... Printre ramuri cădeau suliţi de aur şi într'o creangă cântà un florian... Versul lui limpede răsunà în pădurice în tonuri diferite, pe marginea

potecei, flori fragede îşi desvăleau sânul şi răsăreau în cale. Marioara s'aplecă, rupse câţiva toporaşi şi pornì cu ei în mână pe cărarea plină de ramuri uscate... La han, dinainte erau strânse câteva căruţe... Se uită cu oarecare nelinişte să vadă trăsurica moşierului. Nu erà. Intră în lăuntru. Glasurile, ţipetile, cântecele oamenilor, umpleau de-o zarvă mare încăperea scundă. Fata trecù în odăiţa alăturată, căutând pe Lisaveta. O găsì la bucătărie rânduind oalele... Lângă dânsa o putinică cu brânză. — Unde-ai fost Marioară?

— În pădure...

Dânsa erà foarte ocupată cu aranjatul bucătăriei, moşierul îi trimisese brânză, lapte şi vorbă că a doua zi vine la masă. De aceea Lisaveta dădeà zor să isprăvească toate. Marioara stătù puţin acolo, se întoarse în chioşc îşi luă lucrul, dar degeaba... ochii ei căutau alături...

Seara stătură multă vreme în chioşc privind în noapte.

Pe câmp, de la şetre, străluceau focuri mari, siluete alunecau în umbră, glasuri,

răcnete, strigăte, lătrături de câini umpleau văzduhul de fior... Şi când pentru câteva clipe se făceà tăcere, s'auzeà murmurul pârâiaşului care se strecurà prin câmpie gâlgâind spumos din cauza apelor mari care umflase balta Cătuşei până în marginea liniei de fier. Sus în fund, străluceà crai nou, fin, blând, însemnând un corn de aur pe cerul limpede şi negricios, iar din garà răsunà flueratul trenului care pufăeà sgomotos!

Rămaserà aşa îndelung, apoi într'un tîrziu plecară la culcare.

A doua zi, o dimineaţă limpede şi strălucitoare de Mai... Marioara se sculă mai palidă, mai obosită ca de obiceiu. Avuse visuri care-o tulburaseră şi dormise rău.

La 12 ciasuri trăsurica cu doi cai roibi se arătă pe şosea.

— Mătuşe, vine moşierul!

— Pune degrabă masa.

Fata luă o faţă de masă curată, farfuriile, tot ce trebuià şi le aşeză în chioşc, masa în locul cel mai umbrit, să nu bată soarele.

— Bravo, la treabă!... vorbì el fetei care

îi eşì înnainte. Ia spune-mi ştrengăriţo, ce-ai mai făcut?... şi voì s'o prindă de bărbie... Fata se ferì, se strecură din mâna lui, eşind din chioşc... Moşierul erà îmbrăcat în nişte haine uşoare, cadrilate, de vară. Pe cap purtà o pălărie cenuşie de stofă. Erà bărbierit chiar atunci şi pe obrazul ars de soare se cunoşteà pudra proaspătă. Moşierul se luă după fata şi o ajunse la bucătărie.

— Bună dimineaţa, cucoană...

— Bună dimineaţa; vai, domnule Teodor, aici aţi venit?

— Îmi place să văd cum fac cucoanele gospodărie... Se uită apoi serios.

— Aţi primit câte-ceva de la moşie?

— Da, da, vă mulţumesc; sânteţi prea amabil...

Moşierul se descheiè la haină şi scoase din buzunarul surtucului un portofel de piele; luă cinci hârtii de câte 20 şi le întinse Lisavetei. — Poftim pentru o lună, cu vin; vă mulţumiţi?

— Vai de mine, prea mult, vă mulţumesc, domnule Teodoru...

Ochii Lisavetei străluceau de fericire. Luă hârtiie şi le strânse cu grabă...

Marioara alergă în crâşmă să mai aducă păhăruţul de vin... Teodoru se luă după ea, o aşteptă când se întoarse şi cu mânile lui sdravene o cuprinse de mijloc...

— Lasă-mă, am treabă...

— Nu te las; să'mi spui de ce ai fugit... şi-o strângeà cu putere, gata s'o frângă în braţele lui voinice...

Marioara, cuprinsă de toate părţile, se sbăteà, voià să scape, se smunceà dar fără folos.

— Ţip, de nu mă laşi şi te aude mătuşa.

El îşi lăsă buzele înfocate pe obrazul fraged şi-o sărută cu patimă.

— Tocmai în clipa ceia veneà Lisaveta. Ea văzuse toată mişcarea, dar întoarse capul în altă parte... Fata se repezì din braţele lui şi alergă speriată.

La masă, tânărul, foarte vesel, spuneà o mulţime de palavre, mâncà cu o poftă nebună deşertând cu sete paharele de vin... Mâncă voios ca un om mulţumit şi care aleargă, sezbuciumă, pe câmpii, în aerul curat. Lisaveta, cum aduceà la masă, se

aşezà lângă el şi ascultà vorbele-i răspicate, pline de haz. Ii istorisì apoi de moşie, de curtea lui, o mulţime de lucruri care n'o interesà, dar de care se arătà încântată. Marioara dà pe acolo mai rar şi el când o zăreà, o furà din ochi, se uità lung şi-i veneà parcă s'o cheme să stee lângă el, să-i privească ochii, trupul ei fraged şi voluptos.

Aproape de sfârşitul mesei se ivì domnul Davidescu cu pestelca albă dinainte, într'o vestă, cu papuci în picioare şi-l întreabă cum i-a plăcut masa... Se arătă încântat când moşierul răspunse «foarte bine». Rânduì apoi orele de masă şi şoptì cucoanei Lisaveta dacă vreà să-i trimeată câteva păsări de care-i plină ograda lui. Işi luă cafeaua, şi pe când sorbeà, zărì pe Marioara: când voì s'o cheme, ea se furişă în odaia crâşmei. Fata erà îngrijată şi s'aşteptà ca mătuşă-sa s'o ocărască, pentru c'o văzuse cum moşierul o strângeà în braţe. Ii veneà să s'ascundă, să plece acasă mai bine, decât să deà ochii cu ea... Insă care nu-i fu mirarea, după ce plecă tânărul: mătuşă-sa se arătă veselă, ba-i

făcù şi observaţie că de ce-a fugit ca o sălbatecă când a plecat dânsul?

Marioara rămase foarte surprinsă... «In loc s'o ocărască, ea îi spuneà de ce n'a stat de vorbă cu el... poate nu m'a văzut» — se gândì fata.

Cucoana Lisaveta, erà aşa de fericită că n'o mai cunoşteai. Acuma, în sfârşit, puteà să trăească după cum o vrea, are să-şi cumpere din banii ei pălărie, rochie... Nu se mai plângeà nici de urât, nici de boală de rinichi. Inţelesese planurile moşierului, îl vedeà unde ţinteşte, dar se prefăceà că nu ştie nimic... Mai la urmă ce-i păsà ei, de fata cumnate-sei?... Lasă-l să facă ce-o vreà, dânsa să trăească bine! In seara ceea chiar plecă la Galaţi şi-şi cumpără rochii, pălărie nouă... Acuma se lăudà la toată lumea că crâşma merge de minune, că a făcut cunoştinţe bune, e în contact cu moşierul, cu amploiaţii de la gară.

Seara, Marioara servì moşierului masa Cel d'intâi lucru, el o întrebă cât mai stă.

— Incă o săptămână.

— Nu se poate; ce-ai venit numai pentru atâta?

— Nu mă lasă mama..,

— Am să-i cer eu voie...

— Parcă dumneata o cunoşti?

— Am să cat s'o cunosc...

Glumiră aşa o bucată, pe urmă moşierul schimbă vorba.

— Să ştii c'am să te pun la amendă...

— De ce?

— Pentru ce-ai fugit astăzi de mine?

— M'a văzut mătuşica când mă sărutai, ce vrei să mă ocărască?

— Scuză-mă; de-acuma am să te sărut când n'o fi mătuşica, vrei?

— Nu vreau; să mă laşi în pace.

— Să ştii că mă supăr.

Marioara aveà un aer ştrengăresc... Moşierul pândì un moment când se apropiè şi-o prinse de mână... Ea se sbăteà, voeà să scape...

— Degeaba, eşti a mea...

— Spune, ai să mai vorbeşti aşa?

— Nu, n'am să mai vorbesc.

— Dar matale, mai fugi de mine?

— Nu...

— Atunci dă-mi o guriţă...

— Nu se poate, lasă-mă în pace.

El, aprins, tremurând, o sărută pe ochi, pe gură.

Pe când stăteau de vorbă, iaca în uşa hanului, Domnul impiegat de mişcare Traian Angelescu.

— Ha, aici domnu Teodoru; vă salut.

— Bună seara.

— Dar cu ce ocazie?

— Aşa, în primblare.

Vederea moşierului nu-l bucură de fel pe impiegat... «Ăsta iar mi-a luat înainte» se gândì el şi intră în han, aşteptând să vadă fata... Stătù acolo o bună bucată de vreme, crezând c'o fi plecat moşierul; degeaba. Eşì afară supărat. Când trecù pe lângă chioşc, moşierul îl strigă. — Se cunoşteau din gară, unde Teodoru aveà de multe ori afaceri.

— Hai să te iau cu trăsura pân'la canton.

Se suiră amândoi în brişca mică şi dispărură în noapte. La canton, Angelescu se dădù jos, iar moşierul o luă pe şoseaua pietroasă...

Trăsura mergeà în pas grăbit şi se cufundà din ce în ce în noapte.

«Da, e frumoasă fata asta, şi-am să

cheltuesc oricât, merită»; îşi zise el, ridicând biciul şi atingând spinarea cailor...

Se hotărî a doua zi, să se ducă la Galaţi, să cumpere cadouri femeilor... — Ştià Teodoru că cadourile ispitesc, le pierd minţile, le fac să cadă în păcat. — Intr'un târziu caii se opriră singuri. Trase de hăţuri, cârmì pe podeţ, apoi se oprì în faţa unor porţi groase de fer. Bătrâna venì să deschidă poarta. Un băetan îi duse caii la grajd; tânărul ridică scara de piatră, deschise o uşă grea şi intră în odaea lui, prost mobilată. In părete spânzurau două arme şi într'un colţ, pe-o etajeră, câteva cărţi. Haine aruncate în neregulă, pe masă condici cu însemnări de-ale moşiei. — Se aruncă mai întâi îmbrăcat în pat şi începù să se gândească, să-şi facă planuri. — Şi sufletul lui ardeà de dor la gândul că în curând fata de la han va fi a lui.

Prin fereastră, luna vărsà lumina ei slabă în odaie. — Într'un colţ, undeva, ţârâià un greer; din noapte veneà fâşâitul nervos al plopilor cari scoteau un freamăt neîntrerupt...

IV.

A doua zi cu trenul de 10, Cucoana Lisaveta se întoarse de la Galaţi, cu pălărie şi jachet nou, veselă de necunoscut. Bărbatu-său când o văzù împopoţonată, surprins, întrebă:

— De unde ţi-ai cumpărat mode? Cu ce bani?

— Am împrumutat de la M-me Iordăchescu pân' ce-oiu luà de la moşier.

— In loc să fi alergat la mode, Lisavetă, mai bine lăsai, drăguţă, că atunci când luam banii, s'achităm din poliţe...

— Ăştia nu-s banii dumitale.

— Cum? Ce fel de vorbă că nu-s ai mei?

— Da; nu-s ai tăi, căci eu muncesc.

— Dar eu nu muncesc de dimineaţă până 'n seară?

Lisaveta, foarte enervată, întoarse spatele lui Davidescu... «Mai bine du-te şi vezi-ţi de crâşmă...» El rămase locului foarte supărat: Totuşi se gândì: Nu se poate să nu m'ajute ea... Când or fi poliţele am s'o rog... aşa-i ea, nervoasă...

Lisaveta, după ce arătă cu de-amănuntul fetei ce-a târguit, se duse la bucătărie să pregătească masa. Din fugă îi povestì ce-a mai văzut prin Galaţi, cu cine s'a întâlnit; o întrebă ce-a fost pe aici şi cine a venit în lipsa ei.

Cele două femei fură foarte îngrijite când văzură că moşierul nu venì la prânz. «Ce să fie oare»? Se întrebau ele supărate... Aşteptară cu oalele la foc până la două; pe când strângeau farfuriile din chioşc, iată că domnul Angelescu cu uniforma lui curată, şapca roşie ca para focului, pomăduit, cu mustaţa răsucită, s'arătă în han. «Doamne, cum mai vin tinerii ăştia de când e Marioara aici», se gândì Lisaveta. Angelescu se oprì în uşa hanului şi cerù o sticlă cu limonadă. Văzând pe femei, le salută cu respect, se apropie şi le întinse mâna. Căută să intre în vorbă, îşi îndulcì glasul, îl piţigăeà, parc'ar fi fost cel mai blând om din lume, vesel că n'are să fie supărat din partea moşierului care plecase la Galaţi... Angelescu erà foarte pornit contra moşierului care, cum vedeà o fată, îi luà înnainte.

Stătù aşa, o bucată, de vorbă cu cele două femei, căutând să le atragă cu gestul, cu privirea lui, dar degeaba... Fata tot se mai uità la el, dar Lisaveta, ca la dracu...

Funcţionarul plecă puţin cam supărat, totuşi nu-şi pierdù speranţa...

Seara, moşierul iar lipsì şi iar aşteptară ele vre-o două ceasuri cu masa întinsă...

— Ce să fie asta? întrebă Lisaveta.

— O fi pe moşie!

— Dar dacă o fi plecat la Galaţi?

— Vezi, am uitat să întrebăm pe Angelescu ăla; şi Lisaveta, neliniştită, începù să se primble nervoasă, cătând în dunga şoselei.

Intr'un târziu un băetan de la curte aducea două părechi de găini.

— Când ţi le-a dat să le aduci?

— Mi-a dat în grijă aseară... da vedeţi că eu am fost cu treabă la târlă, peste Siret...

— Dar domnul n'a spus unde se duce?

— Îmi pare că la Galaţi...

— A, la Galaţi... de aceea n'a venit la masă; vorbì ea, răsuflând uşurată. In

seara aceea Marioara cu mătuşă-sa stătură mult de vorbă... O noapte dulce, parfumată de mirosul florilor. Lisaveta povestì fetei multe întâmplări din tinereţa ei şi oftà des, închizând ochii. «Când eram ca tine, să fi văzut tu»... Fata ascultà cu sufletu-i bătut de gânduri... Venì vorba de moşier, de poziţia, de bunătatea lui, apoi uşor îi dădù a înţelege fetei, dragostea lui pentru dânsa... «Vezi cum ţine la tine? ai puteà face ce vrei din el»... Marioara ascultà fără să răspundă... «Când eram eu tânără, draga mea, nu s'amorezase un ofiţer de mine?... Erà nebun, erà în stare să se'mpuşte pentru mine... Ce nu-mi cumpărà... Câte gusturi aveam, toate mi-le făcea... Şi cât s'a rugat şi-a plâns, ca să fug cu el!... dar am fost o proastă... Am făcut ce au spus părinţii. M'am măritat după un bătrân, s'ajung crâşmăreasă... Şi astăzi mi-se rupe inima când văd nişte râsuri la braţul ofiţerilor... Ei, cum n'a avut cine să mă povăţuiască?

— Aşa-i mătuşe, dar n'aveai zestre... la ofiţeri...

— Ce spui tu, Marioară!... De câte ori

nu le-a dat voie ca să se'nsoare fără zestre... Nu mai departe nevasta lui Ivanovici... Ce erà aceea? O slugă; şi astăzi cine-i!... M-me Ivanovici, căpităneasă... Nu i-a pus şi profesor şi franţuzeşte a învăţat-o... O proastă, o toantă, căpităneasă!!»... Vorbeà cucoana Lisaveta cu multă revoltă, făcând gesturi, oftând dureros... Când isprăvì, erà tare mişcată... aveà urme de lacrmi în ochii ei mici drăcoşi, în ochii aceia ce-i învârteà şi-i dădeà peste cap cu meşteşug... Vorbele ei avură oarecare efect asupra fetei... Ar fi voit să-i spuie toată durerea ei, mai ales că mătuşe-sa luase vorba de moşier,... dar ea nu puteà. De câte ori voià să înceapă, cuvântul i-se opreà pe buze.

Toată noaptea ceea fata se chinuì bătută de gânduri... «Oare n'o fi spus într'adins pentru dânsa povestea cu ofiţerul... Nu i-o fi dat să'nţeleagă, ca să nu se ferească de moşier... poate s'o ia de nevastă..! Nu se poate, eu fată săracă, el om bogat... Nu; cum are să mă ia el pe mine...» Şi-o tristeţă adâncă îi umplù sufletul de amar... Pentru întâia oară, se simţeà nenorocită, perdută în sărăcia ei... Îşi aduse aminte

că peste câteva zile va trebuì să se ducă la căsuţa ei săracă... Iar va luà acul în mână şi va începe să lucreze lucruri scumpe pentru alţii bogaţi... La ce să se neliniştească degeaba, când peste trei patru zile se va duce acasă şi totul se va sfârşì...

A doua zi trăsurica moşierului se ivì pe neaşteptate în faţa hanului. Foarte vesel se apropiè de cele două femei.

— Nu vă erà dor de mine?

— Cum de nu, răspunse Lisaveta...

Marioara priveà cu oarecare tristeţă...

— Am fost la Galaţi,vorbì el... şi dumneavoastră m'aţi aşteptat cu masa, vă rog să mă iertaţi... din grabă să nu pierd trenul, am uitat să trimit omul să vă vestească... Scoase de la trăsurică un pachet şi intră în chioşc... Lisaveta aduceà mâncarea, iar moşierul desfăcù pachetul.

— Iacă cucoană, nu vă supăraţi, un mic cadou pentru osteneală...

Când moşierul scoase în faţa ei o pereche de cercei strălucitori în lumina lor, nişte mătase de bluză, ochii ei s'aprinseră de mulţumire, de fericire.

— Mulţumesc, mulţumesc... vai, ce bun sunteţi, vă mulţumesc.

— Pentru puţin, zise el grăbit, desfăcând alt pacheţel...

«Iaca, braţeleta asta-i pentru domnişoara Marioara... Chemaţi-o să i-o dau...» Lisaveta alergă repede, chemă pe fată şi când el îi întinse brăţeaua de aur, fata avù un moment de nelinişte, de grijă... Ea se'nroşì, totuşi bucuria se vedeà întipărită pe faţă ei...

Moşierul la masă fù vorbăreţ, dar serios. Ştià că planul lui e aproape să reuşească şi tocmai pentru asta voià să s'arate cât mai serios, ca să nu deştepte în sufletul fetei neîncredere. Din ziua aceea Teodoru veneà regulat la masă. Trimeteà la două zile fel de fel de lucruri de pe moşie... Lisaveta nu mai puteà de bucurie; se duse de vre-o două ori la Galaţi, şi duse nişte brânză, ouă, Savastei, ca s'o mai îmbuneze, să-i lase pe Marioara măcar două săptămâni.

Ştià bine că dacă pleacă fata, chilipirul s'a dus.

Acuma, seara, moşierul rămâneà mai târ-

ziu ca de obiceiu la masă; se luà de vorbă, povestind din viaţa de pe moşie, de ţăranii cari-l supărau şi cucoana Lisaveta îi răspundeà; «da, ţăranii sânt nişte mitócani, nişte leneşi». Apoi tânărul urmă că s'a săturat de hoinărit, că ar fi în stare să se'nsoare şi cu o fată fără zestre, numai să-i placă.

Marioara lăsà capul în jos. Se'nroşià. De mult prinsese dragoste de tânărul moşier, care erà aşa de atent, aşa de bun cu dânsa. Nu mai fugeà spărioasă când el o prindeà de mână, nici nu se sbuciumà atâta când voià s'o sărute. Uneori mergeau până la malul Siretului. Se primblau încet, vorbind în amurgul fumuriu, care se lăsà pe apă, pe dealuri, cucereà văzduhul. Tânărul înflăcărat, cuprindeà de multe ori, mijlocul subţire al fetei, o strângeà cu putere la pieptul lui... Lisaveta atunci se prefăceà că nu vede, păşeà înnainte, căutà prilej de vorbă, sau se făceà că priveşte la ceva.

«Vreau să fii a mea; te iubesc la nebunie» şopteà el Marioarei într'o beţie nebună... Şi fata rămâneà gânditoare, înclinând uşor capul pe umărul lui.

În vremea asta domnul Davidescu, habar n'aveà de cele ce se petreceau în jurul lui. Nu-şi căutà de cât de marfă, de muşterii şi de vânzare, socoteli şi planuri! iată ce-l muncea, şi-l făceà să nu doarmă... Dar vânzarea mergeà slab şi Davidescu nu aveà nici o putere ca să schimbe lucrurile. Trebuià veşnic să amâne poliţele sau să'mprumute din altă parte, să plătească la bancher, când acesta nu voià a-i prelungì trata. Acum erà şi mai îngrijat că două din poliţe nu puteau fi schimbate. Aşa că erà nevoit să pue pe Lisaveta ca să roage pe moşier să-i deà banii. Într'o dimineaţă frumoasă, pe când Lisaveta şi Marioara stăteau în chioşc, iată că în uşa hanului se ivì un tregher din gară. În mână aveà o scrisoare. Cum văzù pe femei, le întinse bileţelul. Cucoana Lisaveta sărì înnainte, i-l luă, rupse plicul pe când fata căscă ochii, uimită. Lisaveta citì încet, apoi deodată se înfurie, parc'ar fi lovit-o cineva.

— Ce-i, mătuşică ?

— Na, citeşte ! vorbì ea înciudată.

Fata luă tremurând scrisoarea şi 'ncepù să citească încet, cu nelinişte:

STIMATĂ DOMNIŞOARĂ,

Din ziua când v'am văzut, inima a 'nceput să bată cu aprindere pentru d-tră. Sunteţi un înger care m'aţi fermecat, m'aţi robit, aţi făcut din mine sclavul d-tră şi care ar fi în stare să-şi piardă viaţa.

Nu sunt bogat, dar dragostea mea sinceră preţueşte mai mult decât grămezile de aur ale altora. Aştept o vorbă, un răspuns, de la d-tră, căci de el atârnă fericirea vicţei mele.

TRAIAN ANGELESCU
impegat gara Barboşi.

După ce citì biletul până la capăt rămase foarte tulburată... cuvintele acestea «nu sunt bogat, dar sinceritatea amorului meu»... îi deşteptà în sufletul ei tânăr, un sentiment de milă şi de dragoste.

Prea cu foc erau scrise rândurile acelea să n'o mişte... Stătù aşa încurcată, neştiind ce să se facă şi ce să răspundă.

Dar în clipa aceea apărù mătuşe-sa cu o călimară şi-un plic în mână.

Foarte nervoasă, dânsa se puse la masa şi 'ncepù a scrie.

Scrià grăbită şi ochii ei ciudoşi alergau repede, pe hârtia albă; închise plicul cu scrisoarea şi o dete tregherului fără s'arăte fetei răspunsul... «Auzi impertinentul, are curaj să-ţi scrie scrisori şi să le trimeată prin tregheri» strigă ea... Las că i-am spus eu; numai să mai îndrăznească»... Fata tăceà şi par'că nu îndrăzneà s'o întrebe pe mătuşe-sa ce i-a răspuns...

Cu toate că o adâncă părere de rău i se deşteptă în suflet, când o auzì că l'a făcut impertinent...

Impiegatul Angelescu primì scrisoarea nerăbdător... Rupse marginea plicului cu îngrijire şi cetì... Deodată se oprì, scrâşnind din dinţi... Parcă o lovitură de cuţit îl săgetă prin inimă... Voià să se mai uite, s'o citească a doua oară şi nu avù curajul..

«Auzi, să mă facă impertinent, să spue că mă reclamă şefului...»

Toate speranţele, visurile, planurile lui de dragoste erau nimicite.

Il coprinse o furie nebună, oarbă; o furie de răzbunare contra lor, dar mai

ales împotriva moşierului, care nu vedeà o fată fără să caute a-şi bate joc de ea.

Incepù să se plimbe iritat pe peronul gărei, făcându-şi planul cum şi-ar puteà răzbunà mai bine.

In două rânduri i-o făcuse; odată cu învăţătoarea, altă dată cu fata unui fabricant din dosul gărei. «Acuma, las că-i dau eu!... Şi când ar ştì proastele că amorul meu erà aşa de curat, de sincer... A, dar femeea, femeea e uşoară; ea nu crede în dragoste... aur... aurul o atrage», Bine-a zis Eminescu, se gândì el.... da bine-a zis Eminescu: Femeea, minte scurtă poale lungi... Şi intră în birou foarte nervos; voì să caute într'o condică, dar iată că în faţa ghişeului se zărì nasul moşierului care veneà dimineaţa să-şi ià corespondenţa.

Moşierul desfăcù scrisorile, le cetì pe rând, trecù apoi în dosul gărei, deslegă hăţurile de gardul mic, se urcă în trăsurică şi pornì la masă.

Când îl văzù Lisaveta, îi ieşì înnainte ca de obiceiu, numai Marioara stăteà mai retrasă şi păreà mai tristă,.. O durusc faptul că mătuşe-sa răspunsese în numele

ei şi aşa de răzbunător... «Puteà să-i scrie mai frumos, puteà să nu-i răspundă».

Ea cu sufletu-i bun, nu puteà înţelege planurile mătuşe-sei.

De unde să-şi închipuiască că Lisaveta căutà într'adins să scape de amploiat, doar n'o pierde pe moşier... cadourile...

La masă moşierul le propuse că pe la patru să facă împreună o plimbare în pădure. Se înţeleseră ca să se întâlnească la gura Siretului.

Lisaveta răspunse cu toată bucuria şi imediat ce plecă dânsul, începù să-şi facă părul, să se pudreze, să-şi dreagă sprâncenele cu negru; singură Marioara păreà făr' de chef, dar mătuşe-sa o luă repede şi fata începù să se îmbrace.

Când bătù toaca la biserica din sat, cele două femei intrară în pădurice.

Lisaveta erà îmbrăcată cu o bluză roşietică şi cu cercei aduşi de Teodoru.

Marioara cu o bluză albă care o prindeà de minune şi se desenà admirabil pe corpul ei bine făcut... Mergeau încet pe marginea apei, fata tresărind de câte ori o broască săreà în apă înaintea ei.

Pădurea mirosea a toporaşi şi lăcrămioare. De pe Siret adià un vântişor răcoros şi apa se încreţeà în tremur. Când intrară în pădure, de pe cărare le ieşì înainte moşierul.

— De când v'aştept...

— Aţi venit de mult?

— De-o jumătate de ceas.

Porniră veseli în inima cuhalmului şi când ajunseră la trunchiul unui plop, răsărì înainte un ţăran care duceà o coşniţă încărcată...

— Aşterne aci, mă Ioane.

Femeile desfăcură pachetele cu brânzeturi salamuri, scoaseră sticlele cu vin şi le aşezară pe iarbă.

Moşierul fluerà vesel, şiret, dădea ajutor. După ce rânduiră masa, o luară încet pe malul Siretului... Teodoru o cuprinse pe fată de mijloc, se apropià, o sărutà, când mătuşă-sa treceà înainte... Fata se fereà, de braţul lui voinic, sărutările-i ferbinţi o copleşiseră... «Ai să fii a mea, am să te eau de nevastă».

După o rătăcire de-o jumătate de cias

prin inima păduricei, se întoarseră supt trunchiul pomului verde şi s'aşezară la masă. Vorbeau veseli cu toţii, mâncau cu poftă şi umpleau des paharele cu vinul ce-l avea Teodor mai bun. Aerul curat, primblarea, îi dispusese de minune şi începură să ciocnească: «Să te văd un mire!» felicită Lisaveta. Şi întorcându-se spre fată... «Şi pe tine o mireasă».

In liniştea amurgului care se apropià, moşierul păreà foarte fericit, începù să fluere, să cânte, vorbeà deschis, ciupeà pe fată, pe Lisaveta, ea îl ciupeà de mână... Berea, vinul o încălzise, începù a glumì cu vorbe proaste, să-i deà peste mână, să-i verse paharul... Apoi, în toiul veseliei, cântau cântece obscene, îşi strâmbau faţa, glasul...

— Tare iubesc viaţa, veselia»—se'ntorceà spre Marioara: «Tu ce taci, fă? spune, cântă. Ah, de ce nu sunt eu cu zece ani mai tânără» şi se uità galeş în ochii tânărului... El clătinà din cap cu paharul plin, cântà gros, răguşit, s'aplecà, o cuprindeà pe fată de după gât şi-o sărutà înfocat.

— Lasă-mă! stai bine!

— Ei, ce te mai faci? strigă mătuşe-sa... Ia sărută-mă pe mine! — şi moşierul s'aplecă, o sărută, îi mângâie faţa.

Ochii lui scânteiau de patimă... Tot ce gândise, se împlineà... Acuma în fine după atâta aşteptare, puteà să-şi pue planul în aplicare... Simţeà cum sângele se înfierbântă, s'aprinde. — Turnà pahar după pahar, iar Lisaveta îl deşertà cu sete până'n fund, se uità la el cu înţeles...

— Da tu de ce nu bei, mă?

— Beau răspundea el şi-şi turnà paharul pe jumătate, îl duceà la gură, sorbindu-l... Umpleà pe-al fetei şi-o sileà să-l deşerte: «Mă supăr, dacă nu-l bei»...

Marioara, nedeprinsă cu băutura, se ameţì repede. Erà prea veselă şi făceà glume pe care nu le-ar fi spus altă dată... Când moşierul s'apleca s'o sărute, ea se lăsà toată fără murmur, fără să-l dea la o parte... Mătuşe-sa erà cherchelită de-a binele... dânsa nu mai aveà nici o margine... vorbeà fără nici o noimă, moţăià din cap şi se clătinà într'o parte şi'n alta...

Când moşierul le văzù ameţite rău,

făcù fetei propunerea să se primble puţin cu el prin pădure.

— Duceţi-vă... Vreţi să vă drăgostiţi, strigă Lisaveta cu paharul plin.

Fata parcă nu voià, el o ridică şi-o porniră printre copaci.

— Ne'ntoarcem îndată...

Ii înlănţuise gâtul, o sărutà, strângând-o la piept...

«Acuma fata erà a lui»... Se lăsà moale, fără să se opue, ameţită de vin şi cuvintele-i dulci... nu mai ştià ce se petrece cu dânsa.

Trecură pe sub tufele de răchită, ajunseră într'un loc închis, într'o parte a pădurii, unde sălciile astupau ori ce drum... Printre crengi, soarele aruncà cele din urmă raze care mureau în pădure... Aici erà întunerec.

Moşierul se oprì, o cuprinse de mijloc şi-i astupă gura cu sărutări nebune: «Ai să fii a mea, am să te iubesc toată viaţa» şi se repezì la ea cu o sete turbată, înnebunind-o cu sărutările lui ferbinţi.

Fata îşi mai revenì, voì să se opue, se sbăteà în mâinele lui.. «Lasă-mă, lasă-mă

ce vrei să faci cu mine?...» Teodoru o strângeà cu furie... In cele din urmă fata ne mai putându-se împotrivì, căzù moale în braţele moşierului... dânsul se năpustì asupra ei cu o sete de fiară care ar murì mai bine, de cât să-i scape prada. Seara se apropiă şi pe sus din înălţime, cea dintâi stea aprinse lumina ei pe cerul curat şi limpede.

V.

De câteva zile domnul Davidescu erà foarte amărât... Veşnic făceà socoteli pe tejgheaua de brad, socoteli care nu-i eşiau; vânzare nu erà şi poliţele, se apropiau, aceste fiţuici afurisite care-l umpleau de grijă ziua, nu-l lăsau să doarmă noaptea. Ca să deschidă crâşma, ipotecase casele, acuma veneà şi termenul procentelor, şi-al capitalului.., 100 de franci o poliţă şi licenţa şi toate acestea la sfârşitul lunei... De unde să le scoată? S'aştepte să-l deà afară, ce se va face? Fără casă, fără slujbă!... Îi veneà uneori să plângă de amărât ce erà. În crâşmă marfa nu se vindeà.

«Ce să mă fac?», se gândeà el zi şi noapte. Speranţele lui că vânzarea are să se schimbe erau duse. Nici regimentul nu venise la exerciţii pe câmpia din apropiere, după cum fusese vorba. Ţineà deschis până la 12 noaptea, doar or mai venì muşterii. Mai în totdeauna adormeà cu coatele pe masă; dimineaţa până ce se luminà, trebuià să deschidă. Ajunsese într'un hal de oboseală de nu se puteà ţine pe picioare.. Apoi drumurile pe jos la Galaţi, prin soare...

Acuma începeà să-şi aducă iar aminte de «slujba lui, care, de bine de rău, i-aduceà 100 de franci pe lună»... Cu zilele care treceau şi termenul datoriei se apropià... Mai aveà numai o scăpare: S'amâne nevastă-sa plata datoriei la Iordăcheasca şi să-i deà lui banii să-şi plătească din angarale. Da, asta erà singura scăpare. Chemă pe Lisaveta şi cu glas blajin, rugător, îi spuse: «Lisavetă, tu ai să iaí 80 de franci dela moşier; amână pe Iordăcheasca şi dă-mi mie banii ca să plătesc datoriile; ai puteà să-i ceri şi pe o lună înnainte, că de, îi bogat».

— Ce, să-ţi dau eu banii mei... eu care mă coc la maşină?

— Lisaveto dragă, vin datornicii şi ne dau afară, rămânem pe drumuri...

— Nu pot... e imposibil... poate să facă ce-o vrea...

Davidescu puse mânele cruce, se uită în ochii ei cu umilinţă.

— Gândeşte-te, frăţioare, rămânem pe drumuri!...

— Nu vreau să ştiu; dumneata m'ai adus aici...

— Bine, dar ce sânt eu de vină dacă afacerile merg prost?...

— Dumneata eşti de vină! strigă ea care aveà gust de ceartă.

El se uită fix în ochii ei şi-o clipă îi trecù prin suflet un fior de ură... Ar fi fost în stare s'o lovească, s'o apuce de păr, s'o târăe pe jos, dar se oprì la gândul că-l aud oamenii din crâşmă şi se face de râs... «Of, Doamne, cu ce ţi-am greşit eu, de mă pedepseşti aşa», se gândeà el. «Eu, om cinstit care n'am făcut la nimeni rău, de ce m'ai osândit să sufăr atâta!... strânge-mă odată, Dumnezeule! Asta'i fe-

meie, asta'i tovarăşă de viaţă ? să te vadă că te'ntinzi şi ei să nu-i pese»... îşi zise el încet.

Trecură încă două zile la mijloc... Două zile care pentru Davidescu fură veacuri de suferinţă. Îi veneà uneori să se ducă singur la moşier să-i spue durerea lui, să-l ajute, cu banii ce-aveau de luat... Iar se răsgândì; n'aveà curajul, pe urmă ea vorbise cu dânsul, să nu se supere cumva dacă i-o zice şi el... Se luptà cu gândul şi nu ştià ce să facă, cum s'o scoată la capăt... În vremea asta Lisaveta par'că nici n'ar fi ştiut de necazurile lui bărbatu-său; erà veselă, râdeà... Mai ales din seara ceea să 'nădise la băut şi la petreceri... Moşierul nu veneà niciodată cu mâna goală. Ziua mergeau de multe ori în pădure la plimbare şi petreceau...

Marioara, câteva zile fù tare abătută, tristă şi deseori erà cu ochii roşii şi umflaţi de plâns; asta mai ales din seara când îşi perduse minţile şi se lăsase moşierului. A doua zi fù în stare să se omoare... Mătuşă-sa care ştià totul, o luà cu gura: «Ce eşti proastă? Ce te mai

bocești? Decât să-ți mănânci viața cu un mitocan ca al meu mai bine să petreci cât ești tânără... Iacă moșierul ista are sa te ia de nevastă, ce mai vrei? Acuma fata nu maiziceà nici ea nimic; slabă, fără voință, erà o jucărie în mâna celor doi, cari o purtau după voia lor... De câteva ori merseră în pădure, petrecură, odată s'au dus la casa moșierului unde își pierdură o jumătate de zi în desfrâu... par'că nici fata nu se mai gândeà la curățenia ei de altă dată, începuse chiar să imite pe mătușă-sa în cântece, în vorbe cu înțeles.

Într'o zi pe când Davidescu se'ntorceà din Gara Bărboși, găsì pe tejghea cele două avize de polițe... «Ce să mă fac, ce să mă fac, se gândì el din nou... Se duse iar la nevastă-sa să i-le arăte, crezând că o să se schimbe.

— Lisaveto, nu mă lăsà, pentru numele lui Dumnezeu... ce-i asta? Nu ești soție, nu ții la casa ta?

— N'am ce-ți face, nu pot.

— Bine, Lisaveto, nu vezi că ne așteaptă prăpastia?!...

— Măcar să fie ori ce, nu-mi pasă, eu nu te-am adus aici..,

— Atunci am să mă duc eu la Teodoru, să-i cer, dacă tu eşti cu inima de duşman.

— Să-i ceri? dar cine a muncit, dumneata?

— Şi eu muncesc şi sufăr, Dumnezeu mă ştie...

— Şi la urmă, ce să-ţi mai ascund, drăguţă, vorbì ea zâmbind cu răutate... banii i-am luat eu de mult...

— Cum? ai luat banii? Ce-ai spus?... Ai luat banii fără să ştiu eu?

— Da, am luat şi mi-am făcut ce-mi trebuià!... că dumneata nu eşti în stare, trebue eu să muncesc.

— Bine, şerpoaică afurisită şi ticăloaso ce eşti, tu te gândeşti la rochii, când la uşă, ne aşteaptă datornicii, să ne vândă şi perna de supt cap.

— Domnule, să nu mă insulţi în modul acesta... Nu sunt crescută astfel şi cu banii mei fac ce vreau...

— Cum? afurisito, cum să nu te insult! şi ridică braţul s'o lovească... În clipa aceea intră Marioara galbănă şi oprì braţul

lui moşu-său. El bâlbâì câteva cuvinte, voì să mai spue ceva, dar simţì cum sângele i se urcă la cap, şi-ar cădeà jos dac'ar mai stà acolo, eşì în uşa hanului cu şorţul dinnainte, cu capul gol, cu papucii în picioare şi o luă pe şosea fără să ştie ce face... Când ajunse în capătul drumului, se oprì, auzind glasul postaşului care-l strigà: «Domnule Davidescu, aveţi o scrisoare».

El luă scrisoarea, o desfăcù tremurând cu frică — credea că vre-un nou datornic îl somează. Parcă nu îndrăzneà s'o citească... însfârşit şi-aruncă ochii şi deodată... rămase zăpăcit, pierdut, cu gura căscată în faţa celor ce vedea:

Domnule,

...Vă vestesc că nevasta cu nepoata dumnevoastră, petrec în fiecare zi în păduricea de pe malul Siretului... De mult ştiam lucrul acesta, dar mă feream să vi-l spun... Văzând că petrecerile nu mai încetează, că proprietarul moşiei în setea de a-şi bate joc de femei nu mai are margine, m'am gândit că fac bine să vă pun în cunoştinţă ca să luaţi măsuri... Vă veţi puteà singur convige ducându-vă între orele 4 şi 5 în pădurice.

Un binevoitor.

Davidescu nu mai avù putere să citească scrisoarea până la capăt... Sângele îi năvălì din nou în faţă, mâinele, corpul îi tremurau, proprietarul... nevastă-mea... bâlbâià el într'una... «Ei petrec... Doamne, doamne ce faci cu mine... De ce nu mă strângi!... sfârşeşte-mă odată!...» Se oprì din nou şi iar aruncă ochii pe scrisoare... «Auzi, proprietarul... cinstea casei... s'ajungă oamenii să spue că am tractir... nepoată-mea... femeia mea...» Picioarele i se muiară, ochii cătau rătăciţi, păreà zăpăcit... Sta în mijlocul câmpului cu capul gol, cu hârtia în mână, făcând gesturi largi... Se întoarse apoi într'un suflet acasă şi chemă pe Marioara.

«Să-ţi faci bagajul să te duci din casa mea, eu nu te pot ţine... Auzi? acuma. bâlbâì el... Eu nu pot... Aici în casa mea, cinstea mea...» Şi se repezì la nevastă-sa: «Să faci bagajul fetei, ticăloaso, să plecaţi, să vă duceţi degrabă... că se întâmplă o nenorocire în momentul ista... eu muncesc şi voi vă bateţi joc de mine...»—şi se sforţà să s'arunce asupra fetei, asupra nevestei-se cu toată ura, cu toată patima care clo-

coteà în el. Fata îl priveà tremurând... crezându-se perdută, se uità în ochii lui moşu-său şi nu puteà spune o vorbă... Davidescu înfuriat, se repezì iar la nevastă-sa şi-i strigâ: «Să duci fata acasă, acuma, degrabă... ticăloaso... afurisito... auzi, să-ţi baţi tu joc de cinstea mea...» Ea încercă să se opue, să-l ia cu gura mare, el într'o turburare ieşì afară frângându-şi mâinele, clătinând din cap... se duse în dosul grădinei, şi căzù zdrobit, pe o bancă. Din ochii slabi, şterşi, se scurseră două lacrimi şi rămase mult acolo, zdrobit de durere... «Auzi, nevastă-mea, gemeà el din când în când, ce i-a dat în gând, de ce s'a apucat?!... să-şi bată joc de fată... să se ducă în pădure... Cinstea mea călcată în picioare. Nepoata mea pentru care eram în stare să-mi dau viaţa... Vai de mine, se poate una ca asta!... Şi moşierul să fie aşa om... Ar fi trebuit să mă pun la pândă... A... dar ce să mă pun la pândă? De ce tot îmi spuneau: Ne ducem puţin în plimbare la pădure, să mai luăm aer. Aşa. Astă-i adevărat». Şi la gândul acesta se înfurià din nou. Se sculă hotărît să le spuie

tot, să facă scandal, să strige în gura mare, să le bată, să le lovească... onoarea lui de om cinstit.

Intră înfuriat în prăvălie, de acolo în odaie... femeile plecaseră în grabă răvășind totul prin casă. El se lăsă cu coatele pe tejghea și căzù din nou ca un nenorocit care n'a fost născut decât să sufere.

Din seara ceia căzuse într'o tristeţă adâncă de-ţi erà jale să-l priveşti. N'aveà chef de vorbă, nici de treabă. Mergeà ca purtat de alţii şi poliţile băteau la uşă... «Ce să mă fac, ce să mă fac? Toată noaptea s'auzeà geamătul lui din odăiţă... se sculà de câteva ori şi se plimbà cu paşi rari prin odaie. Şi dânsa a plecat... afurisita, s'a dus. Moşierul venì o singură dată şi întrebă de Lisaveta, de masă, apoi plecă, făcându-se că nu ştie nimic.

Trecură două zile aşa, în prada unei dureri amare. A treia zi, nevastă-sa se întorceà veselă, împopoţonată, par'că nimic nu s'ar fi întâmplat.

— Ai dus fata acasă? răcnì el înfuriat...

— Am dus'o; ţ'am făcut cheful, mito-

canule... și foarte supărată trânti pălăria din cap, se desbrăcă nervoasă.

Davidescu nu știà ce să spuie... prea îl luase repede. Stà în ușa crâșmei cu mânile cruciș și holbă ochii mari.

— Din cauza dumitale, țipă ea, s'a îmbolnăvit fata... Să te ei după anonime, după minciuni, bărbat ești dumneata?... m'ai făcut de râs... pe mine femeie cinstită...» și începù a plânge...

El căscă din nou ochii mari, blânzi... Și înduioșat parcă-i veneà să-le ierte și nu îndrăzneà... Se credeà vinovat că s'a luat după fleacuri, după anonime... Da, anonime. Își aduse aminte că pe când erà în percepție, cineva făcuse o anonimă pentru un altul, că-și dă dimisia din slujbă și-l iscălise... Acela nu știà nici cu capul...

— Uite, Lisaveto... am aflat.

— Cu dumneata nu mai vorbesc... cu'n om care ajunge în mintea copiilor... Auzi, eu persoană cinstită, de considerație, să spui că... dar ce să mai vorbesc? de așa viață am avut eu parte!...

— Vezi, m'am luat și eu cum eram

necăjit, într'un moment de furie, fără să mă gândesc... prima furie.

Lisaveta trecù în odaie și fața i-se descreţì deodată... Acuma lucrurile erau aranjate... reușise de minune în planurile ei...

Se întoarse înapoi și iar își luă un aer supărăcios...

— Acumă cu prostia dumitale, am pierdut și pe moșier de la masă...

— Cum, am perdut pe moșier? vorbì el.

— Da; a aflat ce fel de om ești și s'a indignat...

— A aflat moșierul? dar cine i-a spus?

— Ne-a întâlnit la gară și i-a spus Marioara...

Davidescu se 'ntristă și mai tare.... «A aflat moșierul?» Asta îl zdrobì. «Iaca ce face un moment de furie!»... Se gândì să-l roage, să-l ierte, îi vorbì neveste-si.

— Aș, unde se poate!... Ce, crezi că te joci cu el, cum te joci cu mine?...

Speranțele lui erau zdrobite... Și polițile se apropiau... Începù iar s'alerge prin toate colțurile: se duse la Galați, pe la bancheri... În lipsa lui, Lisaveta plecă

la curte... O găsì pe Marioara mai tristă, singură, în încăperea odăilor... Teodoru o primise într'un moment de zăpăceală şi-acuma îi păreà rău. Întârzià pe câmp şi nu veneà decât seara... Îşi făcuse planul cum s'ar descotorosì de ea. Se purtà chiar rece cu fata şi asta o dureà mai mult ca orice, ea, care acum îl iubeà... Se ferì însă de a spune mătuşe-sei durerea ei; şi după ce Lisaveta plecă, iar începù să plângă... Bătrâna veneà şi-o căinà: «Vai, sărăcuţa cum a ajuns ea aici»...

În ziua aceea Davidescu se'ntoarse şi mai descurajat... Acuma totul e perdut... poliţele s'apropie... fiecare ceas, fiecare minut, i-aduceà şiruri nesfârşite de durere... Începù să se primble prin dugheană, cu mâinele pe pept, galben ca şi covrigii cari atârnau pe sforicică deasupra tejghelei... Mai erau numai două zile; trebuià să-i vândă marfa, să-i ia vinul, să-i vândă casele... «Ce să mă fac, ce să mă fac» se frământà el toată ziua... Se gândì s'alerge a doua zi la un prieten, ca să-l ajute cu parale.

Se uită la nevastă-sa şi începù s'o roage

ca să meargă la moşier, sau la Galaţi, poate o găsì să împrumute ceva... Şi iată că'n durerea asta îl găsì supt sara celei premergătoare scadenţei poliţelor, Sevasta, mama Marioarei.

— Bine v'am găsit; vorbì ea veselă, intrând pe uşă.

— Bine-ai venit...

Se întoarse, se uită... «Ce mai faceţi? Nici n'aţi venit să mai spuneţi că-mi mai opriţi fata...

Lisaveta la vederea Sevastei se perdù. Chiar a doua-zi aveà în gând să se ducă să-i spue Sevastei ca să mai lase fata, şi-acuma?

Davidescu, de supărat, n'auzì nimic. Femeea, după ce se uità în jurul ei şi mai vorbì câte ceva, întrebă iar:

— Da Marioara, unde-i?

— Marioara? vorbì el, holbând ochii mari, tresărind parcă dintr'un somn.

— Da, am venit s'o iau acasă, că mai mult n'o pot lăsà.

Davidescu căscă gura prostit...

— Cum s'o iai acasă? dar n'a venit? N'a dus'o Lisaveta? Fu un moment de

tăcere şi de uimire... Femeea se uità la Davidescu. Davidescu la nevastă-sa... parcă vorbeau o altă limbă şi nu se puteau înţelege. Lisaveta deschise şi ea gura să vorbească ceva, dar se zăpăcì... Sevasta se uità la ei mirată şi nu 'nţelegeà nimic...

— Unde mi-i fata? vorbì bătrâna... de data asta serios.

— Dar n'a venit acasă? N'a adus'o Lisaveta, unde-i?

— De unde?

— Unde-i fata? întrebă Davidescu, întorcându-se spre nevastă-sa, care ghemuită într'un colţ se uità perdută la cei doi neştiind ce să inventeze.

— Am... am... voì să bâlbâe.., şi se perdù neavând ce să spuie...

— Cum? Unde-ai dus fata? strigă furios Davidescu...

— Am dus'o... la o... prietenă... a rămas acolo... da...

— Marioara mea! ţipà bătrâna galbenă; unde-i? Ce mi-aţi făcut'o?

Davidescu se 'ntunecă la faţă, începù să tremure şi se repezì la nevastă-sa.

— Unde-ai dus fata? răcnì el, cu pumnii strânşi.

Ea se smuncì, voì să fugă...

— Fata mea, unde mi-aţi dus'o? ţipă din nou bătrâna, frângându-şi mânile.

Cârciumarul perdù orice judecată; ca o fiară se repezì asupra neveste-si şi o apucă de coade... o izbì de uşă, o lovì cu pumnu în faţă...

— Unde-i Marioara? că te omor!... gemù el...

Bătrâna alergà de colo până colo într'o durere groaznică, pe când cârciumarul o trântise pe Lisaveta jos şi-o lovià cu picioarele: «spune!» răcnì iar, lovind'o, călcând'o...

— Spun, nu mă omorî; strigâ ea... spun.

— Unde ai dus'o? Nemernico!

— E la curte, la moşier...

— La curte?... Stai că-ţi dau eu, gemeà el, lovind-o cu o sete care nu mai aveà margini...

— Mi-aţi nenorocit copila, ticăloşilor! ţipă bătrâna în hohote de plâns, v'aţi bătut joc de ea!... Bătu-v'ar Dumnezeu, să vă bată. Şi ţipetele groaznice, sfâşi-

etoare, umpleau de durere cuprinsul odăiei. Din gura Lisavetei sângele începù să ţâşnească cald şi numai atunci Davidescu o lăsă de lovit... O apucă pe bătrâna de mână şi porniră prin noaptea neagră, pe malul lacului întunecat... La porţile boereşti bătù fără să i-se deschidă. Atunci sărì gardul şi alergă într'o furie nebună la uşa caselor. Bătù cu putere de câteva ori, lovì cu umărul şi cu mare greu uşa i-se deschise... Moşierul când îl văzu aşa furios, se uită la el cu frică pentru un moment... Fata, speriată, voì să fugă într'o odae, dar Davidescu o văzù se repezì şi o apucă de mână trăgând-o la el. O luptă se încinse între ei. «Mişelule, tâlharule, strigă el moşierului... «Mi-ai nenorocit fata, ţi-ai bătut joc de ea... Om eşti?...»

— Cum îndrăzneşti să intri în casa mea, cu forţa? răcnì el întorcând ochii furios către Davidescu.

— Ce-ai spus? răspunse Davidescu, crunt şi strângea pe fată de mână par-că să n'o scape.

— Ce te uiţi aşa? mă, dobitocule;

acuma te'npuşc... Şi se repezì la Davidescu, îmbrâncindu-l pe uşă.

El nu mai putù zice nimic şi pornì năuc ţinând strâns de mână pe fată, care tremurà perdută în mânile lui. Afară bătrâna gemeà lângă poartă şi glasul ei jalnic mureà trist, dureros în noapte... «Fata mea... vai de mine, cum mi-aţi nenorocito, plătì-v'ar Dumnezeu să vă plătească!...»

El lăsă fata bătrânei, şi fără a-i spune o vorbă, începù să alerge pe şosea, pe malul apei, cu capul gol, cu părul vâlvoi, dând din mâni, cu gândul ca să zdrobească pe fiinţa care şi-a bătut joc de cinstea casei şi a nepoată-săi... «Am s'o omor... ticăloasa...» Dar când ajunse acasă crâşma erà goală... Înlăuntru, totul aruncat şi răscolit... Davidescu o căută peste tot locul în casă, prin grădină... degeaba. Ea fugise...

A doua zi dimineaţa când creditorii veniră să sigileze marfa, îl găsiră spânzurat de tavan...

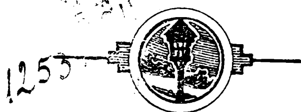
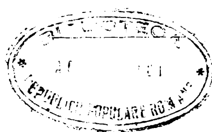


TABLA DE MATERIE



Cărţi apărute în editura Institutului de Arte Grafice „MINERVA“, Bucureşti, B-dul Academiei, 3

AUTORII CONTIMPORANI

ALDEA-SANDU C. — In urma plugului 1.50
— Drum şi popas. 1.25
— Două Neamuri. 1.50
BELDICEANU N. N. — Chipuri de la mahala. 1.50
BASSARABESCU I. A. — Vulturii 1.50
I. BÂRSEANUL.—Popasuri Vânătoreşti 1.50
CHENDI IL. Preludii 2.50
COATU N. GR. — Din viaţa ţărănească. . . . . 1.—
CUNŢAN MARIA. — Poesii . . 1.25
CARAIVAN V. — La şezătoare . 1.50
Valuri alinate de Carmen Sylva (Traducere de COSBUC GEORGE 1.50
DUNĂREANU N. — Chinuiţii . 1.50
EMILGAR-GÂRLEANU EM. — Bătrînii. 1.50
— Cea dintâi durere . . . 1.50
FLAMMARION C. — Tainele cerului (tr. d. H. G. Lecca). . 1.50
GORUN ION. — Taina a şasea 1.50
GRIGOROVITZA EM. — Chipuri şi graiuri din Bucovina . . 2.50
HODOŞ CONSTANŢA. — Frumos 1.50
IORGA N. — Cuvinte adevărate 2.50
— Drumuri şi oraşe din România 2.50
— Sate şi mănăstiri din România 2.50
— Pe drumuri depărtate. . 1.50
— Neamul românesc în Bucovina 2.50
— Gînduri şi sfaturi ale unui om ca oricare altul . . 1.50
— Ştefan-cel-Mare şi Mihai-Viteazul ca întemeiat. bis. Romîn. din Ardeal —.50
— Istoria Românilor în chipuri şi icoane 2.50
— Prin Bulgaria la Constantinopole 2.50
IOSIF ST. O — Din zile mari . . 2.—
— Credinţe. 1.50
LECCA G. H. — Poesii. . . . 1.50
MANOLACHE D. I. — Feţe . . 1.50
NESTOR URECHE. — In Bucegi 1.50
PAPAHAGI N. şi JULES BRUN Moşneagul de la Munte . . 1.50
PAUL AUGUSTIN. — Intre Someş şi Prut 1.50
PETRESCU-PETREA N. — Ilie Marin 1.50
POP VASILE. — Rîs şi plâns . 1.50
— Domniţa Viorica . . . 2.—
— Cum iubeşte o fată . . 1.50
— Prin vraja dragostei . . 1.50
POPOVICI C. AUREL. — Vorbe înţelepte 1.50
ROSETTI R. D. (Max). — Intre Capşa şi Palat. . . . . . 2.—
Rutenisarea Bucovinei . . . 3.50
SADOVEANU M. — Povestiri . 1.50
— Şoimii (roman istoric) . (Ediţia II-a). 1.50
— Dureri înnăbuşite . . . 2.—
— Crîşma lui moş-Precu. . 2.—
— Povestiri din răsboiŭ. . 2.—
— Floare-ofilită . . . . . 2.—
— Amint. căpr. Gheorghiţă 2.—
— Mormîntul unui copil. . 2.—
— La noi, în viişoară. . . 2.—
— Insemn. lui Neculai Manea 2.—
— Guy de Maupassant (trad.) 2.—
— Vremuri de bejenie. . . 2.—
SCROB C. — Rouă şi brumă . 1.50
SCURTU AUREL. — Călăuza staţiunilor Balneare şi Climaterice din România. 1.50
SLAVICI I. — Vatra părăsită . 2.—
— Nuvele vol. I 1.50
— Din Bătrîni. 2.50
— Nuvele vol. II. 1.50
TEODORU A. GH. — Din viaţa marinarului 1.50
VOINEŞTI-BRĂTESCU I. — Nuvele şi schiţe 1.50
VLAHUŢĂ AL. — Clipe de linişte 1.50
DAUŞ L. — Doamna Oltea . . 1.50
BÂRSAN ZAHARIA — Poezii . . 1.50
GOGA OCTAVIAN. — Poezii . . 1.—
ADAM ION. — Pe lângă vatră . 1.50

Toate aceste cărţi se găsesc de vânzare la toate librăriile din ţară şi la Institutul de Arte Grafice şi Editură „Minerva“, Bucureşti, B-dul Academiei 3, — Edgar Quinet 4.

Din autorii clasici se găsesc şi în ediţie de lucs afară de „Geniu Pustiu“ şi „Poesii Postume“ cu preţul lei 3 volumul.

